

Abiellumise ja abielu lahutamise sündmusteenuste analüüs

Lõpparuanne

Version 1.3

Lihthange, viitenumber 2281411

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Projekti „Abiellumise ja abielu lahutamise sündmusteenuste analüüs (viitenumber 228141)“ rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist majandus- ja taristuministri 16. oktoobri 2015. a käskkirja nr 15-0329 „Toetuse andmine rakendusasutuse tegevusteks avalike teenuste koosvõime loomiseks“ alusel.

Versioonihaldus

Versioon	Kuupäev	Kommentaar
1.0	12.03.2021	Esimene tarne (vahearuanne)
1.1		<ul style="list-style-type: none">• Esimese tarne tagasiside arvesse võetud• Varasuhte valiku loogika muudetud• Lisatud märkus lahutuse registreerimise sammu puudumisest lahutuse as-is dokumendis• Eemaldatud viited taotluse esitamise täpsele ajale ja sellega seotud andmevahetusele• Lisatud märkus kuupäeva valiku piirangute osas
1.2.	24.05.2021	Teine tarne (lõpparuanne)
1.3	09.06.2021	Teise tarne täiendatud versioon: <ul style="list-style-type: none">• Lisatud lahutamise prototoüüpi kirjeldav punkt 2.4• Teise tarne tagasiside arvesse võetud

Sisukord

1	Abielu sündmusteenuse detail- ja õigusanalüüsi küsimuste vastused.....	6
1.1	Sissejuhatus	6
1.2	Vastused küsimustele	8
1.3	Abielu lahutamise hetkeolukorra valideerimine	37
1.4	Abielu lahutamise hetkeolukorra kirjelduse täiendamine varajagamise info osateenusega.....	41
1.5	Abielu sõlmimise sündmusteenuse lahenduse kulude prognoos.....	43
2	Abielu lahutamise sündmusteenuse tulevikuvaate kirjeldus	46
2.1	Teenuse üldinfo.....	46
2.2	Põhilised muudatused.....	48
2.3	Haldusmudel ja arendusplaan.....	65
2.4	Abielu lahutamise prototüüp.....	70

Joonised ja tabelid

Joonis 1. Abielu sündmusteenuse detailanalüüsi küsimuste omavahelised sõltuvused.....	7
Joonis 2. Ühisavalduse struktuur	7
Joonis 3. Ühisavalduse äriprotsess	13
Joonis 4. Vara ja laste info pakutud äriprotsess.....	42
Joonis 5. Abielu sündmusteenuse kuluprognooosi aluseks olevad infovoogude eeldused	44
Joonis 6. Abielu lahutamise sündmusteenuse struktuur ja vastutused	47
Joonis 7. Abielude ja lahutuste arv 2001-2019	48
Joonis 8. Abielu lahutamise põhiprotsess.....	50
Joonis 9. Protsessi toetavad komponendid ja infovood	51
Joonis 10. Äriprotsess osateenusele "Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s"....	55
Joonis 11. Äriprotsess osateenusele "Lahutuse registreerimine PSA-s"	58
Joonis 12. Äriprotsess osateenusele "Uus nimi ja uued dokumendid"	60
Joonis 13. Äriprotsess osateenusele "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info"	61

Tabel 1. Abielu sündmusteenuse detailanalüüsi käigus läbi viidud intervjuud	36
Tabel 2. Abielu lahutamise hetkeolukorra eelduste kehtivus	38
Tabel 3. Abielu sündmusteenuse investeringute ja hoolduskulude eeldatav prognoos..	45
Tabel 4. Osateenuse "Ühine avalduse lahutuse registreerimiseks PSA-s" kokkuvõte	53
Tabel 5. Osateenuse "Lahutuse registreerimine PSA-s" kokkuvõte	57
Tabel 6. Osateenuse "Uus nimi ja uued dokumendid" kokkuvõte.....	59
Tabel 7. Osateenuse "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info" kokkuvõte	60
Tabel 8. Osateenuse "Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest" kokkuvõte	62
Tabel 9. Lahutuse to-be lahenduse kuluprognooos	65
Tabel 10. Osateenuste omanikud	67
Tabel 11. Prototüübi testi tulemused.....	72

Kasutatud lühendid

EMTA	Eesti Maksu- ja Tolliamet
HMS	Haldusmenetluse seadus
ITDS	Isikut tõendavate dokumentide seadus
JUM	Justiitsministeerium
KOV	Kohalik omavalitsus
NS	Nimeseadus
PKTS	Perekonnaseisutoimingute seadus
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
PSA	Perekonnaseisuamet
RIA	Riigi Infosüsteemi Amet
RR	Rahvastikuregister
RTK	Riigi Tugiteenuste Keskus
SIM	Siseministeerium
SS	Sündmusteenuse Süsteem. Rakendus, mis realiseerib sündmusteenuse keskse komponendi
WCAG	<i>Web Content Accessibility Guidelines</i> - standard, mis kehtestab nõuded veebilehekülgede juurdepääsetavusele ning pakub välja suunised nende täitmiseks nii veebilehe arendajatele kui ka sisutoimetajatele

1 Abielu sündmusteenuse detail- ja õigusanalüüsi küsimuste vastused

1.1 Sissejuhatus

Käesolev analüüs täiendab 21.05.20 läbi viidud abiellumise sündmusteenuse analüüsi, kus kaardistati abiellumise hetkeolukord ning pakuti välja võimalik tulevikulahenduse kirjeldus.¹ Tulevikulahenduse visualiseerimiseks loodi ka prototüüp.² Seega tuleks käesolevat analüüsi vaadelda täiendava materjalina, kusjuures see teeb muudatusettepanekuid abielu sõlmimise tulevikulahenduse kirjeldusse kui ka prototüüpi. Muudatused varem tehtud analüüsidele ega prototüübile ei ole aga käesoleva hanke skoobis.

Struktuur

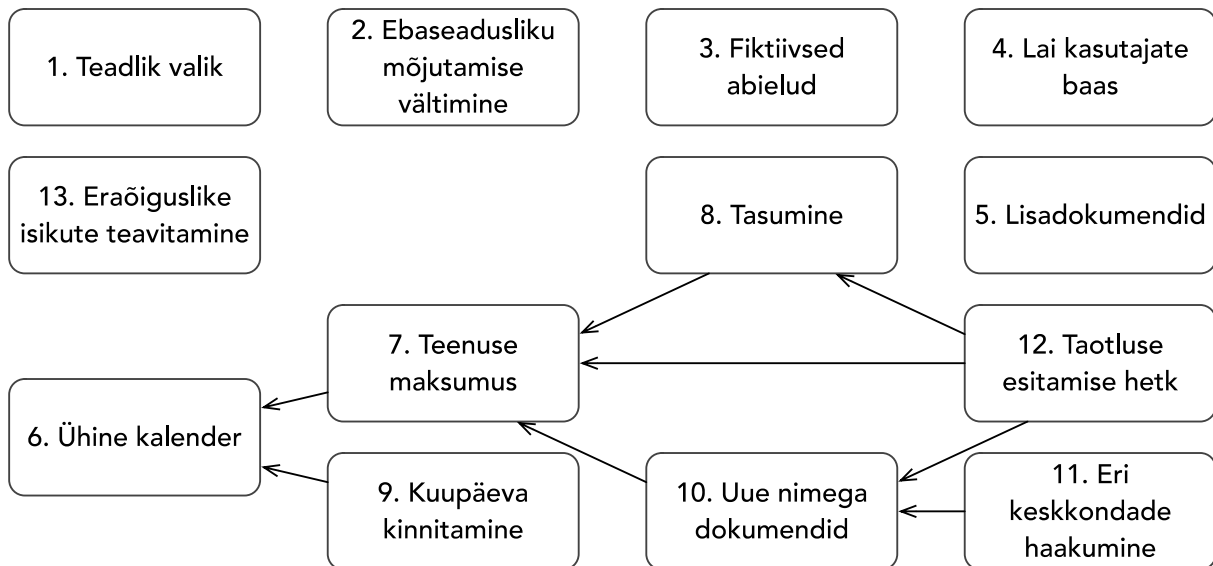
Käesolev dokument vastab HD Lisa 1 punktides 3.2.1.1-3.2.1.13 esitatud küsimustele abielu sündmusteenuse detail- ja õigusanalüüsi osas. Iga küsimuse kohta toodud vastus on jagatud nelja ossa:

1. **Kokkuvõte**, mis võtab vastuse küsimusele lühidalt kokku;
2. **Pakutud lahendus**, mis kirjeldab soovitud tulemuse saavutamiseks vajalikku äriprotsessi ja tehnilist lahendust;
3. **Eeldused**, kus loetletakse kirjeldatud lahenduse loomise ärilisi, juriidilisi ja tehnilisi eeldusi, muuhulgas ka teiste käesolevas dokumendis kirjeldatud lahenduste realiseerimisvajadust; ja
4. **Riskid**, kus loetletakse lahenduse realiseerimise ning käitamise seotud riske.

Järgmine joonis kujutab esitatud küsimustele antud vastuste omavahelisi sõltuvusi. Nool küsimuse A juurest küsimuse B juurde tähendab, et vastus küsimusele A eeldab küsimuse B vastuse realiseerimist.

¹ Sündmusteenuste analüüs: Abiellumine (AS-IS ja TO-BE), <https://pilv.mkm.ee/s/mZQOshroHT19IBr#pdfviewer> (13.05.21).

² Abielu sõlmimise tulevikulahenduse prototüüp, <https://he2c63.axshare.com/#id=ohssqs&p=avaleht> (13.05.21).

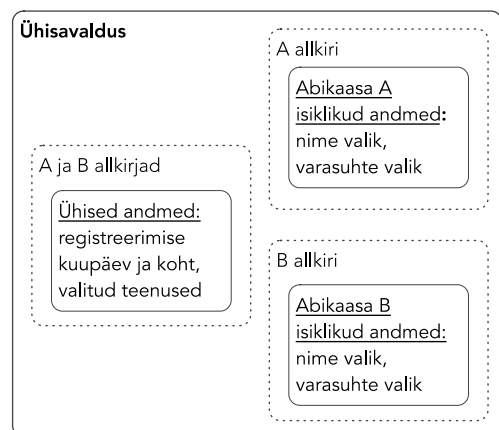

Joonis 1. Abielu sündmusteenuse detailanalüüsi küsimuste omavahelised sõltuvused

Läbivad eeldused

Käesolevas dokumendis tehakse läbivalt rida eeldusi:

- **Ühtne teenusvoog.** Ühtse teenusvoo all peetakse silmas olukorda, kus ühel kasutajal on võimalik kogu teenust tarbida algusest lõpuni ühe loogilise voona ilma, et ta peaks protsessi katkestama ootamise, muudesse keskkondadesse sisse logimise vms. häirivaga.
- **Avalduse muutmine.** Kõiki abiellumisavalduse andmeid, nii ainult üht osapoolt puudutavaid kui ka ühiseid, on abiellujatel võimalik igal hetkel muuta. Kõik muutused ühistes andmetes toovad kaasa vajaduse avaldus mõlema osapoole poolt uuesti üle kinnitada. Seejuures hakkab avalduse esitamise ja abielu registreerimise vahelise aja arvestus hetkest, kui avaldus esimest korda mõlema osapoole poolt kinnitatakse.
- **Eraldi avaldused.** Abikaasad esitavad avaldused eraldi kasutades oma elektroonilist identiteeti. Seejuures jagunevad avalduses toodud andmed kolmeks: ühised andmed, abikaasa A isiklikud andmed ja abikaasa B isiklikud andmed. Selline jaotus lähtub seisukohast, et nime ja varasuhte valiku puhul peab mõlemal osapoolel olema võimalik oma tahet vabalt väljendada (varasuhte puhul) ja et nende andmete puhul on pigem tegu

Joonis 2. Ühisavalduse struktuur

konkreetselt inimest puudutava infoga (nimevahetuse puhul). Siiski on konkreetsete andmeväljade liigitamine kas isiklikeks või ühisteks andmeteks ning abikaasade isiklike andmete nähtavus teisele avalduse osapooltele otsus, mis omab pakutud lahendustele vaid piiratud mõju (vt. 1.2.2).

- **Teavitamine.** Kuna avalduse esitamise protsess on ärioloogiliselt keeruline ning seda võivad igal ajahetkel muuta kolm osapoolt (mõlemad abiellujad ja PSA ametnik või notar), on oluline, et kõigist muutustest taotluse staatuses teavitatakse kõiki osapooli tagamaks, et neil on võimalik mõistlikult reageerida kas andes uutele andmetele oma kinnituse või neid omalt poolt muutes.
- **Kontaktid.** Lisaks automaatsele teavitamisele taotluse staatuses on keerulise ja paljude erijuhtudega äriprotsessi käigus võimalik, et ka teistel osapooltel (PPA või Transpordiamet) on vaja abiellujatega ühendust võtta. Seetõttu on vaja avalduse esitamise käigus kasutajatelt saada ning kõigile osapooltele kättesaadavaks teha taotlejate kontaktandmed (vähemalt e-mail ja telefoninumber).
- **Vaimulikud.** Analüüsi käigus leiti koostöös kliendiga, et vaimulike poolt sõlmitud abielude hulk ei õigusta tõenäoliselt nende vajaduste analüüsi, seega ei ole nende poolt sõlmitud abielud abielu sõlmimise õigus- ja detailanalüüsi skoobis. Samuti on abielu sõlmimise õigust omavate vaimulike ring ning seega ka võimekused ja eelistused vastavalt Eesti õigusruumile pidevas muutumises, mistõttu ärianalüüsi väärtus ei oleks püsiv.
- **RIA roll.** Allpool on läbivalt viidatud Riigi Infosüsteemi Ametile tähenduses "amet, kes käitab sündmusteenuse realiseerimist". Kui tehakse mõni muu otsus teenuse käitaja osas, ei too see analüüsile kaasa mingeid tagajärgi ning isegi kasutaja jaoks sujuv integratsioon eesti.ee keskkonnaga on tehniliselt võimalik. Eraldi on seejuures välja toodud, et maksete käitlemine³ võib olla realiseeritud nii SS-i haldaja kui mõne teise organisatsiooni (sealhulgas ka näiteks KOV-i või eraõigusliku ettevõtte) poolt.

1.2 Vastused küsimustele

1.2.1 Teadlik valik

1.2.1.1 Küsimus

Kuidas tagada, et abieluavalduse täitmisel saavad abiellujad aru võimalike varasuhete olemusest ja saaksid seeläbi teha teadliku ja enda jaoks õige valiku?

³ Vt punkt 1.2.81.2.8.

1.2.1.2 Vastus Kokkuvõte

Intervjuude käigus selgus, et perekonnaseisuametis on varasuhete-kohane selgitustöö praktikas pigem minimaalne. Peamised küsimused on seotud vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhetega. Perekonnaseisuametites on olemas JUMi poolt välja töötatud voldikud⁴, mis peaksid abiellujatele kirjeldama varasuhete olemust ning abistama neid ühise valiku tegemisel. Perekonnaseisuametnik eraldi kontrollküsimusi või proaktiivset selgitustööd ei tee (nt ei osuta, et varaühisuse puhul tuleb kõiki tehinguid (nt auto müük) teha ühiselt, st koos või abikaasa volitusel) ning vastab ainult siis kui küsitakse ja vaikimisi on eeldus, et voldik annab vajaliku info edasi. Täna on abieluavalduse esitamise puhul PSAs võimalik üksnes kaudselt perekonnaseisuametniku diskretsiooni alusel võimalik selgeks teha seda, kas varasuhete valik on poolte ühine tahe või ühe poole poolt pealesurutud (nt varalahususe valimine olukorras, kus üks on abielus nõ nõrgem pool ja kannataks selle valiku läbi varaliselt).

Notaris abieluavalduse esitamisel hindab notar varasuhete-alast teavitustöö vajadust sõltuvast avalduse esitajatest, kuid kuna notari igapäevatöö on seotud tihedalt erinevate varasuhete küsimustega, siis on notarid kahtlemata kursis praktiliste näidetega elust enesest, mis ühe või teise varasuhete kasuks või kahjuks räägivad. Proaktiivse selgitustöö vajalikkuse hindab notar kohapeal ning jagab selgitusi, kui seda küsitakse.

Pakutud lahendus

Võrreldes praeguse olukorraga, kus abiellujate teavitamine varasuhetest on pigem minimaalne, võimaldab elektrooniline kanal kasutajale presenteerida märksa põhjalikumalt läbi mõeldud ja konsistentsemat sõnumit ning mõnel määral kontrollida ka selle sõnumi kohale jõudmist.

Kõike seda aitavad saavutada järgmiste põhimõtete järgimine:

- **Informeerimine.** Kõigi varasuhete liikide kohta peab kasutajaliideses olema konteksti sobiv kirjeldus.⁵ Kirjelduse esitamine lähtub järgmistest head teksti omandamist tagavatest põhimõtetest:

⁴ Abikaasade varalised õigused, https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/abikaasade_varalised_oigused_voldik_2016.pdf (29.03.21).

⁵ Erandiks on olukord, kus pooled sõlmivad abieluvaralepingu. Kui pooled avalduses märgivad varasuhete ja hiljem sõlmivad notaris abieluvaralepingu, siis kohaldatakse PKS § 24 lg 3 kohaselt abikaasade varaliste suhetele abieluvaralepingut. Sellekohase teavituse teeb pooltele abieluvaralepingut tõestav notar.

- a. **Struktureeritus ja võrdlemise võimalus.** Erinevad valikud on esitatud moel, mis võimaldab aru saada, et tegemist on võrdsete üksteist välistavate valikutega. Info on esitatud mahuliselt võrreldaval määral. Võimalusel tuleks varasuhte liikide info esitada struktureeritud võrdlusena, mis toob esile, kuidas varasuhte liigid oluliste aspektide osas üksteisest eristuvad. Võrdlus võib olla esitatud kirjeldusi täiendava või asendavana.
 - b. **Skaneeritavus ehk sisu kiire haaramine.** Varasuhte liigi kohta on koheselt nähtav varasuhte liigi nimetus (esimene tase) lühiselgitus (teine tase), mille juures on pikema selgituse ja võrdluseni viiv link (kolmas tase). Nii on kasutajal lihtsam hinnata kogu info ulatust ja valida enda fookuse tase vastavalt vajadusele.
 - c. **Loetavus.** Tekstimassiivi laius soovitavalt 5-7 sõna/real. Oluline on teksti liigendada, olulisi liike üksteisest eristavaid aspekte rõhutada ja kasutada teksti liigendamise element (nt täpploetelu) visuaalselt korrektselt.
 - d. **Mõistmise lihtsus.** Kirjeldused on koostatud võimalikult lihtsas, spetsiifilisi teadmisi eeldavaid juriidilisi mõisteid vältivas keeles. Kui see pole alati võimalik, on oluline mõisted lahti selgitada ja näitlikustada.
- **Peegeldus.** Varasuhte valikul palutakse otsus üle kinnitada peegeldades otsuse sisu tagasi: "Valisid varalahususe, see tähendab oled kindel?"
 - **Eraldi kinnitused.** Mõlemad abiellujad teevad avaldusel eraldi valiku ja saavad seda ka üksinda muuta⁶ ning ei näe teise osapoole valikut.⁷ Avalduse kinnitamine on võimalik vaid siis, kui mõlemad abiellujad on varasuhte osas sama meelt. Samas saab avaldust kuni abielu registreerimiseni muuta. Registreerimise järgselt saavad pooled varasuhet muuta abieluvaralepinguga.
 - **Info talletamise võimalus.** Anda kasutajale võimalus info tuleviku tarbeks mugavalt talletada. Selleks lisada kasutajaliidesesse varasuhte info kuvamise juurde võimalus detailne info nii (failina) alla laadida kui ka kasutaja e-postile saata. Info talletamise võimalus töötab hästi sümbioosis faktiga, et varasuhte valikut saab ka hiljem (nii avalduse muutmise näol kui abieluvaralepingu sõlmimise näol) muuta.

Eeldused

- Realiseeritakse eraldi avalduste sisestamise loogika nagu kirjeldatud punktis 1.2.2.2.

⁶ Vt ka 1.2.2.2.

⁷ Vt ka läbivate eelduste lõiku leheküljel 5.

- Muudetakse PKTS § 37 lg 1 selliselt, et abieluavalduse esitamine Internetis on lubatud, kui avaldus on mõlema abielluja poolt allkirjastatud elektroonilise allkirjaga, mis on võrdväärne omakäelise allkirjaga.⁸
- Muudetakse PKTS § 37 lg 2 selliselt, et oluline on abiellujate ühine tahe abielu sõlmida, mitte see, et avaldust tuleb koos täita. See võimaldab siduda avaldajad lahti samaagsest avalduse täitmisest ning selgitada välja nende tahe ja olulised asjaolud (nimemuutuse info) eraldi sessioonides.
- Muudetakse PKTS § 37 lg 4 selliselt, et elektroonilise avalduse puhul peavad poolte valikud varasuhte osas ühtima, et varasuhe osutuks valituks.

Riskid

- Puuduvad.

1.2.2 Ebaseadusliku mõjutamise vältimine

1.2.2.1 Küsimus

Kuidas maandada riski, et abiellumissoov saadakse ühelt poolelt ebaseadusliku mõjutamise tulemusel (pettus, ähvardus, vägivald)?

1.2.2.2 Vastus

Kokkuvõte

Intervjuude käigus ei leidnud kinnitust see, et mõjutamise objektiks oleks abiellumine kui selline, kuna abielu ei too kaasa suuri eeliseid muude kooseluvormide ees. Praktikas ei leidnud kinnitust, et perekonnaseisuametnikud oleksid kunagi jätnud abieluavalduse vastu võtmata või abielu registreeritamata alusel, et neile on jäänud mulje ebaseaduslikust mõjutamisest.

Siiski selgus intervjuudest, et eelkõige võiks ebaseaduslik mõjutamine kui probleem kõne alla tulla just varasuhete valiku puhul, kus üks pool mõjutab teist tegema temale kahjuliku valiku. Seda riski saab maandada võimaldades abikaasadel täita oma osa avaldusest privaatselt ja pakkuda elektroonilisele kanalile alternatiivi füüsilise kanali näol.

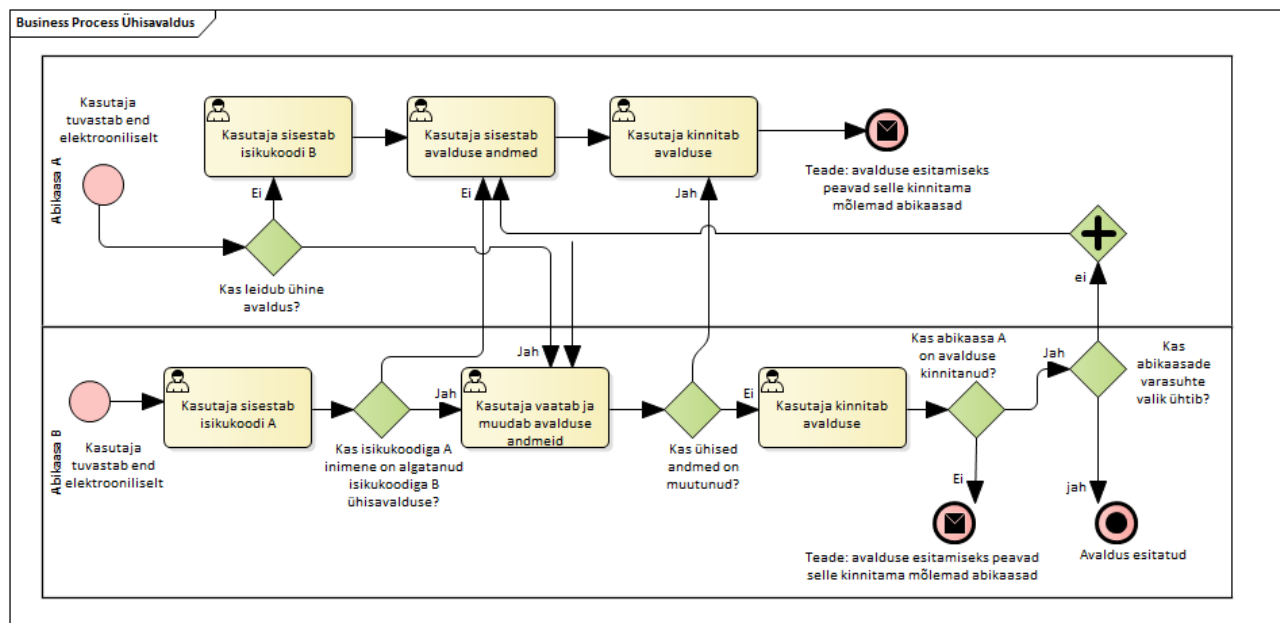
Pakutud lahendus

Ebaseadusliku mõjutamise riski e-teenuses on võimalik vältida järgmiste meetmete rakendamisega:

⁸ HMS § 14 lg 4 kohaselt on lubatud ka elektrooniliselt esitatud avalduse kinnitamine, kui avaldus on esitatud elektroonilise kanali kaudu ning haldusorgan on taotluse esitaja turvalisel viisil tuvastanud.

1. **Tulevased abikaasad esitavad eraldi avaldused.** Kumbki abikaasa alustab avalduse täitmist eraldi, kasutades eraldi brauseri- ja autentimissessiooni. Alles siis, kui mõlemad tulevased abikaasad on sisestanud oma tulevase partnerina teineteise isikukoodi, muutub avaldus ühiselt muudetavaks. Seejuures ei toimu teavitamist ei isikukoodi omaniku suunas, isikukoodi valiidsuse osas ega ka selles osas, kas sisestatud isikukoodiga inimene täidab abiellumiseks vajalikud nõuded. Ka siis on avalduse osas teineteisele näha vaid info, mis olemuslikult peab tulevaste abikaasade avaldustes kattuma, näiteks abiellumise päev ja valitud teenused. Nii on võimalik abikaasadel teha sõltumatu otsus vaid neid puudutava info osas. Avaldus loetakse esitatuks alles siis, kui mõlemad tulevased abikaasad on selle omalt poolt elektrooniliselt allkirjastanud, kusjuures avalduse saab esitada üksnes juhul, kui varasuhte valikud eraldi avaldustel ühtivad.⁹ Seejuures ei näe abiellujad ka peale allkirjastamist teise osapoole tundlikku infot ja allkiri kinnitab nõusoleku ühiste andmetega ning allkirjastava abikaasa andmete õigsuse. Avaldust on igal hetkel võimalik muuta ja iga muutus ühistes andmetes nõuab kinnitust mõlema osapoole poolt. Protsessi põhimõtteskeemi kujutab alltoodud joonis.
2. **Füüsiline alternatiiv.** Mõlemal osapoolel on võimalus füüsiliselt PSAsse kohale minna ja avaldus tagasi võtta või muuta sellel teda puudutavat informatsiooni. Nii on võimalik tagada, et abikaasadel on võimalik neutraalses kontekstis oma tahet avaldada.

⁹ Vt p 0.

Joonis 3. Ühisavalduse äriprotsess

Eeldused

- Aktsepteeritav on kõrvalekalle loodud prototüübist, mis näeb ette avalduse täitmist ühisest brauseriaknast. Ühisel avalduse täitmisel ei ole võimalik maandada ebaseadusliku mõjutamise riski, kuna pole selge, et üks abikaasa ei täida avaldust teise eest.

Riskid

- Puuduvad.

1.2.3 Fiktiivsed abielud

1.2.3.1 Küsimus

Kuidas minimeerida fiktiivsete abielude sõlmimist?

1.2.3.2 Vastus

Kokkuvõte

Intervjuude käigus selgus, et fiktiivabielude sõlmimine ei ole Eestis tuntavaks probleemiks ei JUMi, SIMi ega ka PSA-de silmis. Seda põhjusel, et abielu ei too automaatselt kaasa elamisloa saamist¹⁰ või muid hüvesid, mis võiksid olla fiktiivabielude sõlmimise motivaatoriks. Kuivõrd fiktiivsete abielude hinnanguline osakaal on väga madal, siis ei ole ka sisuliselt põhjust rääkida ka nende minimeerimisest.

¹⁰ Elamisloa pereliikmele abikaasa juurde elama asumiseks eeldab lisaks iseseisvat toimetulekut ja ravikindlustuse lepingu olemasolt. Vt <https://www.politsei.ee/et/juhend/elamisloa-pereliikmele-abikaasa-juurde-elama-asumiseks> (07.03.21).

Samuti on teenuse kasutamise eelduseks isikutunnistuse olemasolu ITDS tähenduses, mis omakorda eeldab isikukoodi, mis omakorda eeldab, et paljud potentsiaalsetest fiktiivabielu eesmärkidest on taotlejal juba saavutatud.

Samas on võimalik, et lühiajalise töötamise viisa või tähtajalise elamisloa lõppedes otsitakse uut alust riiki jäämiseks just läbi Eesti kodanikuga abiellumise ja sellisel isikul võib olla elektrooniline identiteet, millega pääseda avaldust esitama. Intervjuus Tallinna perekonnaseisuametiga selgus, et sellises olukorras on perekonnaseisuametnikud võtnud ühendust PPA migratsiooninõustajaga ja sellise informatsiooni edastanud. Intervjuu pinnal ei ole siiski täna ükski abielu jäänud sõlmimata perekonnaseisuametniku poolt sel põhjusel, et tegemist võib olla fiktiivse abieluga. Elektroonilises kanalis maandab sel juhul fiktiivabielu riski asjaolu, et selline isik peab esitama PSA-le lõpuks originaaldokumendid (mis sisaldab endas praktikas ka nõustamist nõutavate dokumentide osas) ning abielu registreerimisel on võimalik ametnikul või notaril osapoolte tegelikku tahet hinnata. Seega ei loo abieluavalduse elektrooniline esitamine hinnanguliselt juurde fiktiivabielusid, kuna ametnikul, notaril või vaimulikul on võimalik hiljemalt registreerimispäeval hinnata, kas tegemist võiks olla fiktiivse abieluga või mitte ning keelduda abielu sõlmimisest PKS § 5 ja 9 lg 1 p 5 alusel.

Pakutud lahendus

Eeldus, et teenusesse saab siseneda vaid elektroonilise identiteedi abil maandab mõnevõrra ka praegu madalat fiktiivsete abielude riski. Seejuures ei tekita meie hinnangul elektroonilise kanali kasutamine lisariske sest abiellujad kohtuvad igal juhul PSA ametnikuga ning ka praegu toimub kahtluse korral vaid PPA teavitamine ning abielu siiski registreeritakse.

Vastava info olemasolul riigis viibimise aluse kohta (näiteks elamisloa alguse ja lõpu kuupäev RR-is) saab seada piiranguid ka võimalikule abielu registreerimise kuupäevale tagamaks, et abiellujatel on ka registreerimise hetkel seaduslik alus riigis viibimiseks.

Eeldused

- Teenuse kasutajate ring on piiratud isikutega, kellel on Eesti isikukood ning sellega seotud elektrooniline identiteet.

Riskid

- Puuduvad

1.2.4 Lai kasutajate baas

1.2.4.1 Küsimus

Kuidas tagada, et võimalikult laialdased kasutajagrupid saavad teenust kasutada? Eestis elab arvestatav hulk määratlemata kodakondsusega inimesi. Samuti elab Eestis inimesi, kellel on küll Vene kodakondsus, kuid kes on kogu elu elanud Eestis.

1.2.4.2 Vastus

Kokkuvõte

Võimalikult laia kasutajate hulga võime teenust kasutada tagatakse läbi teenuse jätkuva kättesaadavuse läbi füüsilise kanali, läbi kolmkeelse (eesti, vene ja inglise keelse) kasutajaliidese ning WCAG¹¹ nõuete järgimise. KeeleS § 10 lg 1 kohaselt toimub riigiasutuse ja kohaliku omavalitsuse asutuse asjaajamine eesti keeles. Samas peavad PKTS § 6 lg 5 kohaselt perekonnaseisuasutusele esitatavad dokumendid olema eesti keeles või võõrkeelsete dokumentide puhul tõlgitud eesti, vene või inglise keelde, välja arvatud juhul, kui dokument on vene- või ingliskeelne. Seega on inglise- ja venekeelsete dokumentide vastuvõtmine legaliseeritud ning seega ei tohiks olla takistatud ka kolmkeelse kasutajaliidese loomine, kuna kasutaja ei täida teenuses ankeeti, vaid sisestab andmeid.

Intervjuudele tuginedes esitatakse hetkel abieluavaldus PSAle eesti keeles – juhul, kui abiellujad ei valda eesti keelt, siis abistatakse ja selgitatakse abiellujatele avalduses nõutut vene ja inglise keeles.

Regionaalministri määrus „Perekonnaseisuasutusele esitatavate avalduste, paberil tehtavate perekonnaseisukannete ja perekonnasündmuse kohta väljastatavate tõendite vormid, abieluvõimetõendile kantavad andmed ning võõrkeelses tõendis kasutatavate keelte loetelu“¹² kehtestab küll lisaks eesitkeelsele abieluavaldusele¹³ ka ingliskeelse vormi¹⁴, kuid mitte venekeelse. Samas on PKTS § 6 lg-s 5 sätestatud venekeelsete dokumentide vastuvõtmine.

Pakutud lahendus

Laiade kasutajagruppide kaasamiseks on oluline, et teenuse realisatsioonis võetaks arvesse järgmist:

¹¹ *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)*, <https://www.mkm.ee/et/wcag-20-rakendusjuhised> (07.03.21).

¹² RT I, 28.06.2019, 34, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062019034?dbNotReadOnly=true> (07.03.21).

¹³ Regionaalministri määruse Lisa 5, https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1280/6201/9034/Lisa_5.pdf# (07.03.21).

¹⁴ Regionaalministri määruse Lisa 27, https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1280/6201/9034/Lisa_27.pdf# (07.03.21).

- **Teenus peab olema täiel määral kättesaadav ka füüsilises kanalis.**¹⁵ Ühest küljest tagatakse nii teenuse kasutamine ka osapoolte poolt, kes kas ei ole suutelised elektroonilist kanalit kasutama, kes ei oma elektroonilist identiteeti või kes muul põhjusel on teenuse ulatusest väljas. Teisalt aga annab füüsiline suhtlus ametnikuga võimaluse keerulisemate olukordade (abieluvõime tõendi hankimine konkreetsetes riikides jms.) paremaks lahendamiseks. Samuti on nii paremini tagatud, et soovijatel on võimalik oma otsuste õiguslike tagajärgede kohta põhjalikult ja neile arusaadavas keeles infot saada.¹⁶ Võimalust, kus üks abikaasa esitab elektroonilise ja teine füüsilise avalduse potentsiaalse lahenduse liigse keerukuse tõttu ette ei nähta.
- **Teenuse internetiversiooni kasutajaliides koos abi-infoga on realiseeritud vähemalt kolmes (eesti, vene ja inglise) keeles.** Eriti oluline on teostatavate toimingute juriidilist sisu selgitavate tekstide kvaliteetne ning kultuurilist konteksti arvestav tõlge.
- **Järgitakse WCAG põhimõtteid** tagamaks võimalikult laia spektri füüsiliste võimetega kasutajate kaasatuse teenusesse.

Eeldused

- Puuduvad.

Riskid

- Sisu ebakvaliteetse tõlke korral võivad eri kasutajagrupid saada erisugust infot oma õiguste, kohustuste ja võimaluste kohta luues diskrimineeriva olukorra.

1.2.5 Lisadokumendid

1.2.5.1 Küsimus

Kuidas lahendada olukord, kus abiellumiseks on avaldusele lisaks vaja esitada muid dokumente?

¹⁵ Oluline ka riskide maandamiseks, eriti ebaseadusliku mõjutamise, fiktiivsete abielude ning varasuhte liigi valiku osas (vt p 0).

¹⁶ Vastav kompetents on koondunud Tallinna PSA-sse, ka praegu pöörduakse paljude keeruliste juhtumitega just sealse ametnike poole ning intervjuude pinnal võib väita, et mitteformaalselt on selline „nõuandeliin“ juba tekkinud. Soovitame kaaluda hetkeolukorra formaliseerimiseks ning sealse kompetentsi paremaks ära kasutamiseks luua üleriigilise nõuandeliini, kus kodanikel või ka PSA ametnikel on võimalik oma küsimustele vastuseid saada. Selleks tuleb lisaks tehnilise taristu loomisele tagada ka Tallinna PSA vastav rahastus.

1.2.5.2 Vastus Kokkuvõte

Regionaalministri määruse „Perekonnaseisukannete tegemise ning väljatrüki edastamise ja säilitamise kord“ § 7 lg 2 kohaselt, kui perekonnaseisukande tegemiseks vajalik dokument on välisriigi dokument, siis salvestatakse originaaldokument ja dokumendi tõlge elektrooniliselt rahvastikuregistris. Dokumendid, mida abieluavaldusele lisaks võib olla vajalik esitada sätestavad PKTS §-d 38-40.¹⁷

Lisaks tutvub perekonnaseisuametnik ka abiellujate passidega (tuvastamaks riigis viibimise aluse kehtivust ka abielu registreerimise päeval). Intervjuude käigus Tallinna Perekonnaseisuameti esindajatelt kuuldu põhjal võib väita, et praktikas on lisadokumentidega seotud nõustamine suur osa Tallinna Perekonnaseisuameti tööst, kuna abiellujal, kel on vaja lisadokumente, on vaja neid hankida tihti välisriigist ning kasutajal endal tihtipeale puudub selge arusaam, mis ametist või avalikust asutusest ta ühe või teise dokumendi saab ning mis nõuetele see peab Eestis vastama (nt legaliseerimise või apostillimise nõue PKTS § 6 lg 3 alusel).

Seega on lahenduseks kolm võimalust:

1. kõik juhtumid, kus on vaja lisadokumente, suunatakse kasutaja neid dokumente esitama füüsiliselt PSAs; või
2. PSAd loobuvad originaaldokumentide nõudest ja abiellujatel on võimalik laadida avalduse täitmisel üles dokumentide koopiad; või
3. kahte varianti kombineerides on kasutajatel võimalik dokumendi koopiad üles laadida avalduse täitmise käigus ja esitada originaalid füüsiliselt PSAs.

Esimene variant välistaks ühtsest teenusvoost kõik isikud, kellel on vaja esitada lisadokumente, kuid ei eeldaks muutusi ei PSA protsessides, õiguses ega kehtivas riskikäsitluses ning säilitaks võimaluse dokumentide osas PSA ametnikuga konsulteerida. Intervjuude käigus selgus, et kasutajad sageli ei tea, millised nõutud dokumendid välja näevad või kust neid saab ning vajavad PSA ametniku nõustamist.

Teine variant oleks kasutajale mugav, kuid eeldaks olulist muutust PSA protsessides, õiguses ja kehtivas riskikäsitluses. Nt tuleks abielu registreerimise ärinõudeid ja õiguslikku keskkonda (vt ülal viidatud regionaalministri määruse § 7 lg 2) muuta selliselt, et

¹⁷ Nt mõlema abielluja sündi tõendav dokument, teise või järgmise abielu korral dokument selle kohta, et eelmine abielu on lõppenud või kehtetuks tunnistatud, kohtumäärus alaealise abielluja teovõime laiendamise kohta, abielu sõlmimise muu takistuse kõrvaldamist kinnitav dokument või abieluvõimetõend.

originaaldokumentide esitamine ei ole enam vajalik ja on võimalik piirduda digitaalselt esitatud dokumentidega.

Kolmas variant ei eeldaks muutusi PSA protsessides, õiguses ega kehtivas riskikäsitluses, kuid võtaks kasutajalt võimaluse koos ametnikuga veenduda üles laetavate dokumentide korrektsuses ning ei välista ikkagi vajadust dokumentid füüsiliselt PSAs esitada.

Kuna detailanalüüsi arutelude tulemusena eksisteerib selge soov lähtuda kolmandast kirjeldatud alternatiivist, on seda ka alljärgnevas kirjeldatud.

Pakutud lahendus

Kui avalduse täitmise käigus leitakse, et vajalik on esitada lisadokumente (näiteks teeb kasutaja nime valiku, mis ei tugine RR-i andmetele, millest järeldub vajadus tõestada valitud nime vastavust NS-ile) või leiab ametnik avalduse menetluse käigus lisadokumendid vajaliku olevat (sellest saab abiellujaid teavitada SS-i kaudu), on abiellujatel võimalik vajalike lisadokumentide koopiad failidena üles laadida. Üles laetud dokumendid lisatakse RRI menetlustarkvarasse toimingu juurde vältimaks vajadust SS-is säilitada suurt hulka tundlikke isikuandmeid.

SS realiseerib ka elementaarse pahavarakaitse piirates üles laetavate dokumentide tüüpe ning transkodeerides¹⁸ pildifailid.

Eeldused

- RRI menetlustarkvara muudetakse nii, et masinliidese kaudu on SS-il võimalik toimikule dokumente lisada. Samuti lisatakse inimloetavad liidesed dokumentide vaatamiseks ning suhtluseks abiellujatega (küsimaks veel dokumente, andmaks suuniseid dokumendi vormingu ja tüübi kohta jne.).
- Säilib nõue esitada originaaldokumendid PSA-le.

Riskid

- Kasutaja ei ole ilma perekonnaseisuametniku lisaselgitusteta võimeline mõistma, mis dokumente ja mis vormingus tuleb avaldusele lisada. Sellest tuleneb vajadus dokumente korduvalt üles laadida ja PSA ametnikuga suhelda.
- Abielud jäävad sõlmimata, kuna kasutajad ei mõista vajadust lisaks dokumentide koopiade üles laadimisele esitada ka originaaldokumendid PSA-le

¹⁸ Protsess, mille käigus muudetakse pildifaili formaati ja/või tehnilisi parameetreid ja mille käigus eelduslikult likvideeritakse enamused failiformaatide vigadele tuginevaid ründeid.

1.2.6 Ühine kalender

1.2.6.1 Küsimus

Kuidas tagada perekonnaseisuametnike, notarite ja vaimulike ühtse kalendri toimimine olukorras, kus abielu sõlmimisega on seotud 16 maakonnakeskuse kohalikku omavalitsust, kus igaühes on mitmeid ametnikke, kes igapäevase tööülesandena abielusid sõlmivad?

1.2.6.2 Vastus

Kokkuvõte

Ressursikalender on vahend, mis seob omavahel kliendile suunatud teenusprotsessid (mille käigus klient valib talle sobiva abielu registreerimise aja, mil teenuse toimimiseks vajalikud ressursid on saadaval) ja organisatsiooni sisemised protsessid (mis tagavad nii organisatsiooni ressursside optimaalse kasutuse ning jätkusuutliku toimimise). Seetõttu on ressursikalendri juurutamise tagajärjeks kahtlemata nii teenusprotsesside kui ka sisemiste protsesside muutus ning ka ressursikasutuse optimaalsuse taseme muutus. Erinevad organisatsioonid määratlevad mõiste "optimaalne" sisu erinevalt. Optimaalseks võib pidada nii olukorda, kus teenus on lõppkasutajale väga paindlik, kuid eeldab oma vajaduste selgitamist ning teenuse broneerimist PSA ametniku juures kui ka seda, kui teenus on vähem paindlik, kuid on broneeritav füüsilise kontaktita PSA ametnikuga. Seega ei ole käesoleva analüüsi skoobis võimalik vastata küsimusele, kummale poole nihkub keske ressursikalendri rakendamisel tasakaalupunkt ning seega ka seda, kas pakutud lahendus on mõistlik.

Tehes aga eelduse, et ühise kalendri rakendamine on vajalik, on see kahtlemata ka tehniliselt ja protsessiliselt võimalik liidestades olemasolevaid ajaplaneerimise lahendusi ning lisades teenustesse ning äriprotsessidesse standardsed keskselt toetatud elemendid. Olemuslikuks piiranguks siin on määratlemata kestusega teenused (näiteks pakub Tartu Perekonnaseisuamet väljasõiduga registreerimise teenust kogu Eesti piires), millede puhul nii kliendil kui infosüsteemil puudub võimekus otsustada, kui pikaks perioodiks ressursid broneerida. Sellised teenused moodustavad kõigist teenustest suhteliselt väikese protsendi ning käesoleva analüüsi skoobist väljas on otsus, kas võimaldada selliseid teenuseid broneerida ainult füüsilises teenuskanalis või piirduda ainult saadaolevate aegade kuvamisega võimaldamata teenust broneerida.¹⁹ Muus osas on ressursihaldustarkvarale suunatud nõuete kirjeldamisel lähtunud olemasolevatest PSA poolt pakutavatest teenustest.

¹⁹ Põhimõtteliselt on võimalik ka teenusportfellide ühtlustamine nii, et määratlemata pikkusega teenuseid enam ei pakuta. Analüüsi käigus on siiski eeldatud vajadust jätkata olemasolevate teenusportfellidega.

Nende lihtsustamisel on nõudeid võimalik leevendada, vähendades nii süsteemi hankimise ja juurutamise kulusid.

Vastust vaimulikele ühise kalendri rakendamise osas lähtudes eespool kirjeldatud eeldustest antud ei ole. Samas on selge, et kui keskne ressursikalender abielude registreerimiseks luuakse, peab see süsteem võimaldama paindlikult lisada ja eemaldada teenusepakkujaid ning nende poolt pakutavaid teenuseid koos vajalike ressursidega. Järelikul on loodava süsteemiga võimalik vastava protsessilise taristu olemasolul liituda ka vaimulikel.

Pakutud lahendus

PSA-de ühise kalendri toimimiseks hangitakse ressursihaldustarkvara²⁰, mis omab vähemalt järgmisi võimekusi:

- võimalik on teenusepakkujate esindajaid lisada ja eemaldada tuvastades nad turvaliselt ning andes neile ligipääsuõigusi süsteemile ning volitusi teenusepakkuja nimel tegutsemiseks;
- teenusepakkuja esindajal on võimalik
 - määratleda pakutavaid teenuseid ning nende teenuste pakkumiseks vajalikke inim- ja materiaalseid ressursse (näiteks: abielu piduliku sõlmimise teenus on võimalik vaid, siis kui kahetunnise ajaraami sees on vabad nii ruum kui vastav ametnik; "kabineti" registreerimiseks on vajalik just sellelaadse teenusega tegeleva ametniku saadavust 30 minuti ulatuses); ja
 - määratleda teenusekohaseid piiranguid ressurside saadavusele (näiteks: ametnikud on tavateenust pakkumas vaid 8 tundi tööpäevadel; teenus "pidulik abielu sõlmimine nädalavahetusel" saab ruume kasutada vaid nädalavahetustel); ja
 - määratleda eri ressurside võimet teenust pakkuda (näiteks: piduliku registreerimisega ametnik võib viia läbi ka "kabineti" registreerimisi, kuid mitte vastupidi; väljasõitudega tegelev ametnik võib läbi viia "kabineti" registreerimisi, kuid mitte pidulikke); ja

²⁰ Kuigi kahtlemata on võimalik selline tarkvara ka luua, on sellise lähenemise strateegiline mõttekus kaheldav. Ressursihalduse näol on tegemist hästi standardiseeritud probleemiga, mida on juba korduvalt lahendatud. Ka täpse funktsionaalse sobivuse puudumisel on tõenäoliselt mõistlikum leevendada nõudeid kui asuda tarkvara modifitseerima või uut looma.

- vaadata ressursside kalendrit ning teha seal muudatusi eemaldades broneeringuid, lisades uusi või märkides ressursi mittesaadavaks (puhkus, avarii vms.).
- on võimalik liidestuda olemasolevate kalendrihalduslahendustega nagu seda on Microsoft Exchange või Google Calendars;
- on võimalik luua masinliides liidestumaks SS-iga kalendrikannete tegemiseks, muutmiseks ja eemaldamiseks, konkreetse ressursi kalendri kuvamiseks ning teenuste nimekirja laadimiseks.

Notarite puhul kasutatakse olemasolevat kalendritarkvara e-Notaris, mis liidestatakse SS-iga. Ehk SS kasutab kahte erinevat kalendrisüsteemi kuid kuvab need lõppkasutajale läbi identse liidese.²¹ Viiakse sisse ka vajalikud muutused notarite äriprotsessides, sest vähemalt intervjueritud notar ei kinnitanud, et kalendri avamine kliendile kannete tegemiseks oleks olemasoleva äriprotsessiga kooskõlas.

Eeldused

- Notarid muudavad oma äriprotsesse nii, et Notarite Koja peetava e-Notari kalender muutuks reaalseks notarite aja juhtimise vahendiks. Samuti peab Notarite Koja peetav kalender olema tehniliselt valmis taluma avalikust internetist tulenevat ja seega olemuslikult raskemini juhitavat päringuvoogu.
- Võimalik, et ressursikalendri juurutamine eeldab ka kehtiva õiguse muutmist, kui selgitustöö ressursikalendri juurutamiseks ja sellega seotud protsessimuudatusteks ei kanna vilja. Siinkohal on aga põhiseaduslik takistus (põhiseaduse § 154), mis sätestab kohaliku omavalitsuse üksuse õiguse iseseisvalt otsustada, kas üldse, millal ja kuidas ta oma pädevusse kuuluvaid küsimusi lahendab.²² Seega tuleks perekonnaseisuametnike tööd reguleerivad põhimäärused muuta mitte riigi, vaid kohaliku omavalitsuse tasandil. Näiteks Tallinna PSA põhimääruse muutmise kinnitab Tallinna Linnavalikogu.²³ Samas on perekonnaseisukannete tegemine reguleeritud riigi tasandil PKTSiga. Perekonnaseisuasutused on PKTS § 2 kohaselt mh valla- ja linnavalitsus ning maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksus. Viimased registreerivad PKTS § 3 lg 4 kohaselt sünde ja surmi, kinnitavad abielude

²¹ See on võimalik, kuna notari ja PSA teenused on olemuslikult lahutatud: abielluja ei vaja kunagi korraka notari ja PSA teenust või teenust, mis vajaks nii notari kui PSA ressursse.

²² Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, Paragrahv 154, <https://pohiseadus.ee/sisu/3639> (29.03.21).

²³ Tallinna Perekonnaseisumeti põhimääruse § 4 lg 1, RT IV, 19.06.2013, 15, <https://www.riigiteataja.ee/akt/419062013015> (29.03.21).

sõlmimist ja lahutamist, muudavad ja parandavad perekonnaseisuandmeid, teevad andmehõivekandeid perekonnaseisuaktide, kohtulahendite, rahvusvahelise kaitse andmise otsuste ja välisriigi perekonnaseisudokumentide alusel, annavad väljavõtteid perekonnaseisuandmetest ja ära kirju perekonnaseisudokumentidest, teevad nimeõiguslikke muudatusi kajastavaid kandeid ning seaduses sätestatud juhtudel muid perekonnaseisutoiminguid. Seega olukorras, kus tööpoolest on vaja PSA-de sisemist töökorraldust hakata reguleerima seadusega, on vaja muuta PKTSi.

- PSA-de äriprotsessid muudetakse nii, et nende töötajate ja ruumide aega juhitakse kas keskselt pakutavas kalendrirakenduses või sellega liidestatud kontoritarkvara abil. Seejuures ei piisa ainult interneti teel esitatud avaldustega seotud protsesside muutmisest: kuna ruumid ja ametnikud on jagatud, peavad muutuma ka muud äriprotsessid alates füüsilisest klienditeenindust (sealhulgas abieluavalduste vastu võtmine füüsilises kanalis), ruumide hooldusest kuni ametnike tööaja planeerimiseni ning arvestuseni.
- KOV-ide äriprotsesse muudetakse nii, et kõiki abiellumisel kasutatavaid ressursse (näiteks jagatud avalikud ruumid) juhitakse läbi kas liidestatud kalendritarkvara või keskselt pakutud kalendritarkvara.
- PSA-de poolt pakutavad teenused ühtlustatakse nii, et neid on võimalik ühise tarkvara abil planeerida.
- Määratlemata pikkusega teenused kas tehakse kättesaadavaks ainult füüsilises kanalis või aktsepteeritakse, et nende osas on võimalik vaid kalendri vaade ning teenuse broneerimine toimub väljaspool teenuse põhivoogu.

Riskid

- PSA-de äriprotsesside ja teenuste struktuuri ühtlustamine ebaõnnestub ja sagedased on juhtumid, kus kasutaja poolt planeeritud aega PSA poolt ei kinnitata. Seega liigub teenuse broneerimine suurel määral suhtlusse PSA ametnikuga ning ressursikalendri juurutamise kasutegur on kaheldav.
- Kuna PSA-de teenuse paindlikkus kahaneb, ei kaalu aja broneerimisest saadav hüve lõppkasutajale (keskendunud peamiselt Tallinnasse ja Tartusse) üles vähenenud paindlikkust (kõigil PSA-del).
- Notarite äriprotsesside ühtlustamine ebaõnnestub ja sagedased on juhtumid, kus kasutaja poolt planeeritud aega notari poolt ei kinnitata.

- Kuna notari teenus on olemuselt muutuva struktuuriga (näiteks võib kasutajal tekkida soov sõlmida abieluvaraleping), siis sagenevad juhtumid, kus kokku lepitud aja jooksul soovitud teingut soovitud viisil sooritada ei õnnestu.
- Kuna pakutavate teenust hulk ja tüüp on PSA poolt kontrollitavad on oht, et PSA-d kirjeldavad äriprotsessi muutuste vältimiseks ja paindlikkuse säilitamiseks kõik pakutavad teenused "määratlemata pikkusega teenusena" ning kasutajad peavad ikkagi ametnikuga ühendust võtma.

1.2.7 Teenuse maksumus

1.2.7.1 Küsimus

Kuidas tagada selgus teenuse maksumuse osas, kui iga KOV saab ise kehtestada oma teenuste tasud, samuti sõltub abiellumise kulu sageli abielu sõlmimise päevast (kas tegemist on tööpäeva või nädalavahetusega) ja kohast (kas abielu sõlmitakse perekonnaseisuasutuses või notari juures kohapeal või abiellujate valitud kohas)?

1.2.7.2 Vastus

Kokkuvõte

Teenuse maksumuse arvutamisel on kolm peamist väljakutset:

1. PSA-de poolt pakutavate teenuste nimekirjade ja nende hindade haldamine. Teenuste nimekirja peab olemuslikult haldama keskne ressursikalender ja teenuste hindade muutmiseks saab RIA-s luua eraldi äriprotsessi.²⁴
2. Dokumentide väljastajate hinnakirja keeruline struktuur, mis sõltub nii kasutaja sisendist kui ka kolmandate osapoolte vallatavast infost.²⁵
3. Teenuse hinna sõltuvus kasutaja poolt eelnevalt tehtud valikutest. Kui selgub, et soovitud teenus ei ole siiski saadaval või kasutaja muudab meelt, peab süsteem suutma kasutajale õige summa (sh riigilõivu) kas tagasi maksta või õige summa juurde küsida.

Sündmusteenuse kui terviku keerukuse ja seega hinna, käideldavuse ning kvaliteedi vaatepunktist on tõenäoliselt mõistlik jätta konkreetse taotluse täitmine dokumendi väljastaja poolt pakutavasse keskkonda. Nii oleksid kaks viimast väljakutset olemasolevate

²⁴ Kuna hinnad eeldatavasti muutuvad harva, siis on nende muutmiseks iseteeninduskeskkonna loomine, opereerimine ning turvamine koos vajalike tugiteenustega (õiguste lisamine ja eemaldamine, monitooring jms.) suure tõenäosusega kallim, kui manuaalne protsess. Alternatiiviks on ka hindade haldamine ressursihaldustarkvaras kuid kuna tegu ei ole tavaliselt ressurside haldamiseks vajaliku infoga, valmis tarkvarapaketid seda suure tõenäosusega ei toeta.

²⁵ PPA puhul kehtib Sotsiaalministeeriumi haldusala poolt hallatava kuuluvusega gruppi kuuluvatele inimestele teistest erinev hinnakiri.

teenuskeskkondade poolt lahendatud. See aga muudaks võimatuks seatud eesmärgi saavutamise, kus teenuse hind arvutatakse välja (ja tasutakse) taotluse täitmise käigus säilitades ühtse teenusvoo.

Järgnev lähtub lähenemisest, et teenuse hind arvutatakse välja ühtses kasutajavoos.

Kuna notarite poolt pakutavate teenuste eest tasutavad tasud on notari tasu seaduses fikseeritud ja ühetaolised ning PSA-de puhul on teenustasud iga KOV-i otsustada, siis notarite poolt pakutavate teenuste hinna arvesse võtmisel võrreldes PSA-ga seotud protsessiga väljakutseid ei esine.

Pakutud lahendus

Pakutav lahendus eeldab ühtse ressursiplaneerimise realiseerimist. See on vajalik nii äriprotsessi (ilma teenuse saadavuse infota ei saa kasutaja teenust valida) kui ka infoprotsessi (ilma ressursihaldustarkvara poolt hallatava teenuste nimekirjate tuleks selle nimekirja haldamiseks luua eraldi lahendus) perspektiivist.

Kasutajakogemuse osas toimub teenuse hinna arvutus pärast seda, kui kasutaja on valinud kõik soovitud PSA poolt pakutavad teenused ning abielu registreerimise kuupäeva. Registreerimise kuupäeva ja teenuse jaoks vajalike ressursside saadavuse kinnitamine PSA ametniku poolt ei saa praktilistel kaalutlustel sündida reaalajaliselt. Järelikult ei saa teenuse hinna arvutamisel ühes taotluse täitmise voos kinnitust ootama jääda ning probleemid teenuse muutuse tõttu enam- ja vähemakstud summadega lahendatakse arveldusprotsesside käigus.

Kui kasutaja muudab kas kuupäeva, sõlmimise kohta (PSA või notar) või teenuste komplekti, arvutatakse välja teenuse uus hind ning vahe juba makstud tasudega. Kui teenuse hind muutub, kantakse kas raha tagasi või palutakse seda juurde maksta.²⁶ Seejuures on juba makstud summad seotud mitte kasutaja vaid konkreetse avaldusega, sest algse makse võis teha üks kuid muutuse sisse viia teine osapool. Fikseerimata pikkusega teenuste puhul tehakse eeldus, et isikuga saab PSA ametnikuga kokkuleppele ja ta tasub selle teenuse eest ühtses voos. Kui kokkulepet ei saavutata, muudab isik valitud teenust ning rakendub teenuse muutuse ärioloogika.

²⁶ Vt. ka 1.2.8.2.

Määratletakse ja realiseeritakse tõenäoliselt vajalikud ärireeglid, mis piiravad riigilõivu tagastust teatud teenuste ja teatud ajahorisontide puhul (näiteks põhjusel, et dokument on juba trükitud).

PSA poolt pakutavate teenuste hinnad võivad muutuda RIA vahendusel: PSA edastab hinnakirja muudatuse koos nende kehtivuse algusajaga ning RIA tagab, et hinnakirja muutus soovitud ajal ka infosüsteemi mõttes toimub. Notarite teenuste hinnakirja muutuste eest vastutab samuti RIA. Seejuures võetakse notarite puhul aluseks seaduses fikseeritud notari tasu kas ainult abielu või abielu ja abieluvaralepingu eest. Kui notari külastuse käigus valitakse lisateenuseid, tasutakse nende eest notari juures kohapeal.

Nimevahetuse puhul luuakse SS-i identiteedidokumentide hinna arvutamiseks PPA ja Transpordiameti²⁷ poolt hallatavat ärioloogikat²⁸ sisaldav kasutajaliides, mis toetuvad masinmasin liideste kaudu PPA ja Transpordiameti poolt pakutavatele teenustele. Need liidesed peavad suutma vajadusel kolmandate osapoolte infosüsteeme kaasates vastata vähemalt²⁹ järgmistele küsimustele:

- Millised isikule X väljastatud dokumendid on sündmusteenuse raames uuendatavad³⁰?
- Millised on võimalikud kättetoimetamise viisid (sh. kiirpass) ja hinnad isiku X dokumendi Y jaoks?

Eeldused

- Keskne ressursihaldustarkvara juurutatakse nii PSA-des kui notarite juures.
- RIA loob äriprotsessi PSA teenuste hinna muutmiseks SS-is PSA palvel ja notarite hinnakirja muutmiseks notari tasu seaduse muutumisel.
- KOV-id muudavad oma äriprotsesse nii, et teenuse hinna muutmise toimuks nii RIA kaudu elektroonilises kui ka füüsilises kanalis.
- PPA ja Transpordiamet realiseerivad kirjeldatud masinliidesed.

²⁷ Analüüsi läbiviimise käigus on Transpordiameti hinnakiri sõltuv vaid valitud dokumendi tüübist. Et aga ka selline sõltuvus on olemuselt ärioloogika, mis võib edaspidi sündmusteenusest sõltumata muutuda, räägime nii PPA kui Transpordiameti ärioloogikast.

²⁸ Kokkuleppel sündmusteenuse omanikuga on võimalik ka olukord, kus läbi SS-i pakutakse vaid alamhulka võimalikest teenustest. Näiteks tõenäoliselt ei ole mõistlik realiseerida dokumendi välisesindusest kätte saamisega seotud välisesinduse valimise loogikat.

²⁹ PPA ja Transpordiameti teenuste hinnakirja detailanalüüs ei ole käesoleva analüüsi skooabis.

³⁰ Kokkuleppel sündmusteenuse omanikuga ei pruugi dokumendi väljastaja võimaldada kõigi väljastatud dokumentidega tegelemist sündmusteenuse raames.

- Vajadusel muudetakse regulatsiooni nii, et PPA ja Transpordiamet saaksid sooritada dokumendi hinna arvutamiseks ja dokumendi väljastamise tingimuste osas vajalikud päringud kolmandate osapoolte suunas.
- On aktsepteeritav, et PPA või Transpordiameti teenuste hinna arvutamise ärioloogika muutumisel (eelkõige, kui teenuse hinna arvutamiseks vajaliku kasutaja käest küsitava info koosseis muutub) tuleb muuta SS-i.

Riskid

- Suhteliselt suure hulga PSA-de poolt osutatavate teenuste hinnakirjad võivad muutuda üksteisest sõltumatult, seega võib harv teenuste hinna muutus ühe PSA löikes tähendada sagedasi muutusi kogu süsteemi löikes tuues kaasa RIA suure töökoormuse.
- PPA või Transpordiameti teenuste hinna arvutamise ärioloogika ja kolme eri infosüsteemi sünkroniseeritud muutuste keerukus viib lahknevusteni hindades erinevates teenuskeskkondades.
- Kuna SS hakkab sisaldama PPA ja Transpordiameti poolt kontrollitavat ärioloogikat ning sõltub teenuste pakkumiseks PPA ja Transpordiameti poolt pakutavatest tehnilistest liidestest, peavad ärioloogika muutumisel kindlal viisil uuenema vähemalt kaks infosüsteemi ning tuleb läbi viia regressioontestimine kontrollimaks kõigi kolme infosüsteemi jätkuvat koosvõimet. Lisaks muule tähendab selline koordineerimine vajadust ühildada kõigi kolme infosüsteemi tarnekuupäevi. Kuna sobivate kuupäevade leidmine raskeneb, siis langeb kõigi kolme infosüsteemi muutuste tempo.

1.2.8 Tasumine

1.2.8.1 Küsimus

Kuidas tagada, et sündmusteenuse raames tasutud summad laekuksid asjaomastele asutustele arvestades, et osaliselt on tegemist KOV-dele makstava tasuga, osaliselt notaritele ja vaimulikele makstava tasuga?

1.2.8.2 Vastus

Kokkuvõte

Antud probleem on relevantne ainult siis, kui on realiseeritud ühtne teenuse maksumuse arvutamine, mis omakorda sõltub ühise kalendri realisatsioonist. Seega on tasumise skoobist väljas vaimulikud - kui puudub võimalus teenuseid valida ei saa nende eest ka tasuda.

Vastus esitatud küsimusele sõltub suurel määral riigi üldisest poliitikast riigi rahanduses, RTK arendusplaanidest ning ka juba pikka aega lahendust otsinud küsimustest nagu riigi keskne laekumiste haldamine³¹ Seega vastab pakutav lahendus küll esitatud küsimusele, kuid konkreetset teenust realiseeriv asutus võib RIA asemel olla ka keegi teine. Sõltumata teenust pakkuvast asutusest peab teenus olema realiseeritud SS-ist selgelt eraldatud moodulina, mida on võimalik üle X-tee kasutada millises iganes asutusest, keda peetakse sobilikuks teenust käitama.

Lisaks pakutud lahendusele oli kaalumisel ka mitmeid alternatiive. Näiteks vastava funktsionaalsuse loomine Riigikassa juurde ja pankade poolne "mitmik-makse" realisatsioon, kus ühe kasutajapoolse kinnituse alusel teostatakse mitu maksekorraldust. Neist esimene välistati lähtudes Riigikassa³² seisukohtadest nende rollist riigi rahanduses ning asjaolust, et KOV-id ei ole Riigikassa kliendid. Pankade „mitmik-makse“ aga välistaks võimaluse pidada arvet konkreetse avalduse jaoks juba laekunud või tagasi kantud summade üle.

Pakutud lahendus

Lühidalt öeldes võtab RIA vastu kõik konkreetse avaldusega seotud laekumised, pakub klientidele ning hoolitseb, et asjaomased asutused saaksid kätte oma teenustasud ja riigilõivud. Seejuures peab RIA nende juurest läbi liikunud raha üle ka arvet tegeldes kas raha juurde küsimisega (ning selle edasise jaotamisega) või raha tagasi maksmisega (ning vajadusel selle kätte saamisega KOV-ide või asutuste käest).

Taotluse eest maksab üks tulevastest abikaasadest. Kuigi põhimõtteliselt on võimalik ka olukord, kus eri teenuste eest tasuvad eri isikud, ei ole vastava küllalt keerulise kasutajaliidese loomine tõenäoliselt õigustatud. Kuna pangaülekanne ei ole hetkeline ning avaldused esitatakse potentsiaalselt eri geograafilistest punktides on võimalik olukord, kus mõlemad tulevased abikaasad makse sooritavad. Sellisel juhul (või kui sama viitenumbrit kasutab eksikombel mõni teine isik või kui mingil põhjusel laekub vajalikust erinev summa) käivitub klientide tugiprotsess mille käigus ülekande sooritanud isiku tahe tuvastatakse ning rakendatakse.

Riigikassa käitab viitenumbrite süsteemi, mis võimaldab iga makse suunata konkreetse asutuse arvestuslikule kontole. Siiski on viitenumbri lõppu võimalik lisada viiekohaline

³¹ Oma funktsiooni tõttu omab EMTA kõige paremini arenenud tehnilist- ja protsessitaristut laekuvate summade haldamiseks ja lõppkasutaja toeks. Korduvalt on olnud jutuks selle teenuse pakkumine ka teistele riigiasutustele

³² Rahandusministeeriumi riigikassa osakond,
<https://www.rahandusministeerium.ee/et/eesmargidtegevused/riigikassa> (08.03.21).

lisakood, mille alusel makse saanud asutus saab käivitada oma äri loogika. Seda koodi saabki kasutada makse sidumiseks avaldusega. Lähtudes Riigikassa poolt seatud piirangutest tähendab selline lahendus, et iga 99999 abielu sündmuse järel hakkavad viitenumbrid korduma. Kuigi ka neist numbritest jagub praeguse statistika järgi vähemalt viieteistkümneks aastaks, tuleb süsteemi loomisel tagada, et viitenumbrite kordumine ka pika ajavahemiku järel ei tekitaks probleeme arvestuse äri loogikas.

Praegu toimub PSA-des kontroll selle üle, kas konkreetse teenuse eest on tasutud, maksja isikukoodi alusel. Kui aga asutustele hakkavad summad laekuma otse RIA kontolt ja mitte-reaalajaliselt, peab tekkima alternatiivne võimalus. Selleks otstarbeks peab RIA looma vastavad masin- ja inimliidesed ning neid toetavad äri protsessid.

Eeldused

- RIA loob võimekuse nii kompetentside, inimeste kui tehnilise taristu osas, et:
 - tegelda ülalkirjeldatud arveldustega;
 - pidada teenusega seoses liikunud raha üle arvet vastavalt kehtivale korrale;
 - realiseerida tugiprotsessid (nt klienditugi, aruandlus, tagasikandetaotluste menetlemine, liigse raha tagasi kandmine, valesti klassifitseeritud summadega tegelemine).
- Kõik PSA-d, PPA ja Transpordiamet muudavad oma äri protsessi ja infosüsteemi nii, et lisaks asutuse kontole (sest ei saa takistada makseid otse KOV-i kontole ja toimima jäävad ka teenused füüsilises kanalis) sõltuvad need ka RIA poolt opereeritava infosüsteemi poolt väljastatavast infost teenustasude laekumise kohta.

Riskid

- Teenustasude ja riigilõivude käitlemine käib protsessina RIAle üle jõu ja tekkinud kulud ületavad lõppkasutajale loodud hüved

1.2.9 Kuupäeva kinnitamine ametniku poolt

1.2.9.1 Küsimus

Kuidas korraldada abiellujate soovitud kuupäeva kinnitamine ametniku poolt (kas avalduse täitmine jääb seniks ootele - abiellumise (s.o tseremoonia) maksumust ei saa kuvada, kui abielu sõlmimise kuupäev ja koht ei ole teada?)

1.2.9.2 Vastus

Kokkuvõte

Lähtudes ühtse teenusvoo kontseptsioonist peab lõppkasutaja saama kogu sündmusteenuse läbida ühtse voona SS-i kasutajaliidesest lahkumata. Kuna PSA ei ole

praktilistel kaalutlustel võimeline reaalajas kalendribroneeringuid kinnitama, ei saa äriprotsess seega loogiliselt sisaldada PSA poolset iga broneeringu kinnitust.

Pakutud lahendus

Isikul on ressursikalendri vahendusel võimalik valida talle sobiv teenus ning selle osutamiseks sobiv kuupäev, oma avaldus kinnitada ning kohe ka teenuse eest tasuda. Vältimaks olukorda, kus ülejäänud avalduse täitmiseks ning makse sooritamiseks kuluva aja jooksul teenuse saadavus muutub, broneeritakse kõik ressursid ja teenused hetkel, kui kasutaja on valiku teinud.

PSA ametnikul on hiljem võimalus broneering eemaldada ning SS peab sellest kasutajat teavitama. Kasutaja saab uuesti keskkonda siseneda ning valida uued kuupäevad ja teenused ning vajadusel raha kas juurde maksta või taotleda summade tagastamist.

Eeldused

- Realiseeritud ja kasutusele võetud on jagatud ressursikalender.

Riskid

- Kalendrimuutused PSA ametniku poolt muutuvad piisavalt sagedaseks, et kasutaja peab ikkagi teenusesse korduvalt sisenema ja ühe teenusvoo kontseptsioon laguneb.

1.2.10 Uue nimega dokumendid

1.2.10.1 Küsimus

Kuidas tagada uue perekonnanimega dokumentide taotlemisel erinevate iseteeninduskeskkondade sujuv koostöö, et teenus näiks inimesele ühe tervikliku teenusena?

1.2.10.2 Vastus

Kokkuvõte

Vastus sellele küsimusele on tihedalt seotud ühtse teenusvoo nõude ning vastustega teistele küsimustele. Eeldusel, et realiseeritud on ühtne hinna arvutus³³, sisaldab SS juba suurt osa dokumendi taotlemise loogikast. Ehk, tehniliselt, on dokumentide taotlemine ühtse hinna arvutamise olemasolul kergesti lahenduv.

Äriprotsessi vaatest esineb aga kaks olulist väljakutset:

³³ Vt. punkt 1.2.71.2.7.

1. Kuigi dokumentide taotluse esitamist võib SS-is kergesti realiseerida, on tegu siiski dokumenti väljastava asutuse äriprotsessiga, mis võib kergesti ja tahtmatult (näiteks mõne asutusesisese töökorralduse muutuse tagajärjel) muutuda. Seetõttu on keeruline tagada, et SS-i poolt kasutajale kuvatav info äriprotsessi edasise käigu kohta oleks ajas püsivalt adekvaatne
2. Avalduse kinnitamise ja seega ka dokumendi taotlemise hetke ning uut nime legaliseeriva RR-i kande vahel on suhteliselt pikk ajavahemik. Kuna avaldus võib pärast kinnitamist muutuda nii abiellujate kui ka PSA ametniku initsiatiivil, võib muutuda ka registreerimise kuupäev. Järelikult ei ole võimalik avalduse kinnitamise hetkel täpselt teada, millal RR-i kande tekib. Seega võib avalduse kinnitamise ning RR-i kande toimumise vahelisel ajal ilmnedagi hulgaliselt asjaolusid, mis teevad taotletud dokumendi väljastamise võimatuks³⁴ või muudavad selle väljastusprotsessi. Näiteks:
 - o muutub väljastatavale dokumendile kantav informatsioon, näiteks sõiduki kategooria, millele juhtimisõigust omatakse või biomeetriline info passi puhul;
 - o muutub isikule väljastatavate dokumentide hulk ja liik, näiteks võib muutuda kodakondsuse staatuses, isik võib omandada juhtimisõiguse ning see võidakse kas peatada või ära võtta;
 - o aegub dokumentide väljastamiseks vajalik biomeetria³⁵;
 - o isik muudab meelt nime või allkirjanäidise osas³⁶;
 - o isik muudab meelt dokumentide väljastuse kanali osas.

Kuna kasutaja ja PSA ametnik võivad registreerimise kuupäeva korduvalt muuta ning isik võib meelt muuta kogu abielu- ja dokumentide avalduses sisalduva info ulatuses, on väga raske ennustada, kui suur osa kasutajatest läbib protsessi nii, et tervikliku teenusvoo loogika toimima jääks ja lisategevusi vaja ei oleks: iga üksik faktor esineb küll tõenäoliselt harva, kuid faktorite hulk sõltub PPA ja Transpordiameti äriprotsessidest ning nende koosmõju hindamiseks puudub vajalik statistika.

³⁴ Kuna juhtimisõigust tõendavate dokumentide väljastamine sõltub ärinõuete alusel identiteedidokumentide väljastamisest, tähendab tõrge identiteedidokumentidega tõrget juhtimisõigust tõendavate dokumentidega aga mitte vastupidi.

³⁵ Fotol, allkirjanäidisel ja sõrmejälgedel on kõigil erineva pikkuse ja struktuuriga ajas vastavalt Siseministeeriumi haldusala kontrolli all olevatele otsustele muutuvad elutsüklid.

³⁶ Avalduse muutmine on praeguste ärireeglite alusel võimalik kuni registreerimise hetkeni.

On oluline märkida, et kaks kirjeldatud väljakutset on omavahel tihedas seoses: kuna puudub võimalus ennustada realiseeritava teenuse mõju PPA ja Transpordiameti sisemistele äriprotsessidele, ei saa neid äriprotsesse ka täpselt teenusele vastavaks muuta. Järelikult on suur tõenäosus, et äriprotsessid muutuvad peale sündmusteenuse käivitamist tekitades vajadus uuendada sündmusteenuse realisatsiooni.

Lähtudes aga ühtse teenusvoo kontseptsionist loeb pakutav lahendus äriprotsessiga seotud väljakutsed lahenduvaks. Kas ja millal asutakse esitatud avalduse ja tasutud lõivude alusel uusi dokumente tellima ja väljastama, on PPA ja Transpordiameti sisemiste protsesside küsimus ja väljaspool käesoleva dokumendi kirjeldusala. Samal põhjusel ei käsitleta ka küsimust, kas ja mis juhtudel tagastatakse riigilõiv dokumentide eest, mille tellimiseks on kulutused tehtud, kuid mida kodanikule väljastada ei saa.

Pakutud lahendus

Dokumentide taotlemiseks vajaliku info esitamine toimib abiellumise avalduse esitamise voos läbi tiheda integratsioon PPA ja Transpordiameti süsteemidega. Avalduse täitmise lõpuks on kasutaja edastanud uue nimega dokumendi või dokumentide saamiseks vajalikud andmed. Selleks dubleeritakse SS-i PPA ja Transpordiameti dokumendi taotlemise ärioloogika luues vajadusel vastavad tehnilised liidesed. Nagu ka teenuse hinna arvutamise puhul, on sündmusteenuse omanikul kokkuleppel PPA ja Transpordiametiga võimalik otsustada, et harvemini esinevaid taotlemise ärioloogika harusid SS-i abil ei realiseerita

Täpne realiseeritavate liideste hulk ja semantika sõltuvad dokumente väljastavate asutuste äriprotsessidest (mille analüüs on väljaspool käesoleva analüüsi skooopi) ning ärilisest otsustest ärioloogika realiseerimise skooobi osas. Minimaalselt on mõlema asutuse infosüsteemidega vaja luua järgmiste võimekustega liidesed³⁷:

- võimekus vastata küsimustele:
 - Millised tegevused peab isik X tegema füüsilises maailmas saamaks dokumenti Y?
 - Millist lisainfot (foto, allkirjanäidis vms.) peab isik X taotlusele lisama, et dokumenti Y taotleda?
- võimekus võtta vastu vähemalt³⁸ järgmist infot:
 - dokumentide taotlemiseks vajalik info;

³⁷ Eeldame, et realiseeritud on teenuse maksumuse arvutamiseks vajalik päring dokumentide nimekirja saamiseks.

³⁸ Dokumente väljastavate asutuste sisemised äriprotsessid või nende muutused võivad vajada lisainfo vahetamist osapoolte vahel.

- RR-i kinnitust, et isiku nimi on muutunud.

Kuna dokumentide väljastamise loogika muutub proaktiivseks, tuleb muuta ka RR-i luues võimekuse masin-masin liidese kaudu teavitada PPA ja Transpordiametit isiku nime muutumisest. Samuti peavad dokumente väljastavad asutused looma liidestuse RIA süsteemidega kontrollimaks riigilõivude laekumist.

Kui RR-i kinnituse saabumise hetkel ei ole taotluse täitmise eeldused täidetud (nt riigilõivud tasutud, vajalikud failid üles laetud, kehtiv tervisetõend olemas, biomeetria ajakohane), võtab PPA või Transpordiamet isikuga ühendust protsessi lõpetamiseks.

Eeldused

- Realiseeritakse ühtne tasude arvutamise loogika punktis 1.2.7 kirjeldatud kujul.
- Dubleeritakse SS-i PPA ja Transpordiameti dokumendi taotlemise äriloogika.
- PPA ja Transpordiamet:
 - loovad vajalikud tehnilised liidesed;
 - muudavad vajadusel oma sisemisi dokumentide tellimise äriprotsesse vastavalt konkreetsete dokumentide taotlemise äriprotsessidele sündmusteenuse kontekstis;
 - realiseerivad võimekuse pärida RIA poolt käitatavalt infosüsteemilt kinnitust teenustasude laekumise kohta;
 - vajadusel loovad füüsilise taristu isikut tõendavate dokumentide pikaajaseks hoiustamiseks ning mitteväljastatavateks osutunud dokumentide hävitamiseks.³⁹
- RIA loob äriprotsessid tagamaks, et sündmusteenuse realisatsioon on sünkroonis PPA ja Transpordiameti infosüsteemide muutustega (st. on suuteline muutama sündmusteenust siis, kui PPA ja Transpordiamet oma teenuseid muudavad)

Riskid

- Iga muutus dokumentide taotluse ärireeglites põhjustab muutuse ka sündmusteenuses. Samuti tuleb muutused nii sündmusteenuses, PPA infosüsteemis kui Transpordiameti infosüsteemis arendada, testida ja juurutada sünkroniseeritult. Kuna see hõlmab kolme eri arendusprotsessi (sh. tõenäoliselt kolme eri riigihanke protsessi), pikeneb kordades aeg, mille jooksul teenuses on võimalik muutusi teha.

³⁹ Juhul, kui dokumendid otsustatakse tellida taotluse sisestamise ja mitte RR-i nimemuutuse kande toimumise hetkel, tekib vajadus hoiustatud dokumentide hulgast perioodiliselt välja valida ja hävitada dokumendid, mis on osutunud mitteväljastatavateks.

Seetõttu väheneb osapoolte soov teenust muuta ning tõenäoliselt väheneb kõigi kolme teenuse võimekus sammu pidada kasutaja vajadustega.

- Olukordi, kus dokumendi tellimiseks või väljastamiseks puudub RRI kande tegemise hetkel vajalik info (kehtiv biomeetria, allkirjanäidis, valideeritud tarneaadress vms.), tuleb ette nii tihti, et kodaniku ebamugavus ei kaalu üles kokkuvõttes saadud hüve.

1.2.11 Eri keskkondade haakumine

1.2.11.1 Küsimus

Kas erinevate andmekogude ja keskkondade andmeväljad on omavahel haakuvad, st kas uute dokumentide taotlemiseks vajalikud andmed on andmekogudes olemas või peab inimene abielu sündmusteenuse keskkonnas dokumentide jaoks mingeid andmeid sisestama (allkiri, foto jne)?

1.2.11.2 Vastus

Kokkuvõte

Lähtudes ühe teenusvoo kontseptsioonist esitatud küsimust sellisel kujul esile ei kerki. Kuna ühtse teenusvoo tagamiseks realiseeritakse dokumentide taotluseks vajalik ärioloogika igal juhul SS-i poolt, laheneb selle abil ka eri keskkondade haakumise probleem: vajadusel saab realiseerida puuduva info lisamise osana igal juhul realiseeritavast dokumendi hinna arvutamise ja dokumendi taotlemise protsessist.

Pakutud lahendus

Lahendus on kirjeldatud eespool, eelkõige punktis 1.2.10.

Eeldused

- Kõik osapooled viivad läbi eespool kirjeldatud muutused äriprotsessides.

Riskid

- Äriprotsesside korduv realiseerimine eri osapoolte poolt ning äriprotsesside ja tehnilise lahenduse keerukus muudab kogu lahenduse ebatöökindlaks põhjustades kasutajale suuremaid ebamugavusi, kui on saadud hüve integreeritud lahendusest.

1.2.12 Taotluse esitamise hetk

1.2.12.1 Küsimus

Millisel hetkel edastatakse uute dokumentide taotlus menetlemiseks vastavale asutusele?

1.2.12.2 Vastus

Kokkuvõte

Lähtudes vajadusest pakkuda kliendile integreeritud lahendust (sh vajadusest arvutada välja teenuse kogumaksumus ja esitada taotlused dokumentideks taotluse täitmise voos)

esitatakse uute dokumentide taotlus äriprotsessi mõttes hetkel, kui kasutaja kinnitab abiellumisavalduse ja tasub riigilõivud.

Tehnilise lahendusena on seejuures tõenäoliselt mõistlik taotlus koos vajaliku infoga dokumenti väljastavale osapoolele edastada juba avalduse täitmise käigus ning raha laekumisel toimub vaid selle kinnitamine. Nii ei jagune taotluse äriprotsess SS-i ja dokumenti väljastava asutuse vahel ning viimane saab ilma SS-i muudatuseta otsustada, mis hetkel ja kuidas laekunud andmete alusel dokumendi taotlemise äriprotsessiga alustada. Samuti väheneb sel juhul vajadus SS-i süsteemis tundlike isikuandmete hoidmiseks.

Siiski on äriprotsessi mõttes tegu semantilise ning tehnilise küsimusega: mis hetkel loetakse uute dokumentide taotlus esitatuks ning mis hetkel edastab üks infosüsteem teisele andmed. Äriprotsessi kulg kasutaja jaoks on igal juhul sama, muutub vaid tehniliste liideste realisatsioon ja semantika.

Pakutud lahendus

Vt. 1.2.11.1.

Eeldused

- On realiseeritud ühine tasu arvestus (punkt 1.2.7), maksmise (punkt 1.2.8) ja dokumentide taotlemise (punkt 1.2.10) loogika.

Riskid

Puuduvad.

1.2.13 Eraõiguslike isikute teavitamine

1.2.13.1 Küsimus

Kas on mõistlik lisada sündmusteenusele ka eraõiguslike isikute teavitamine abiellumisega seotud nimevahetusest (tööandja, pank vms)? Kui see on mõistlik, kuidas liigub teave nimemuutmisest tööandja, panga vm isikuni (kas info liikumine on automaatne, kes selle tagab jne). Kas inimesel on võimalik ise lisada, kellele ta soovib teate saata?

1.2.13.2 Vastus

Kokkuvõte

Jah, kasutaja teadlikul nõusolekul konkreetsete isikute osas on eraõiguslike isikute teavitamine selleks ette nähtud turvalist taristut kasutades mõistlik.

Pakutud lahendus

Avalduse esitamise protsessi lõppfaasis, pärast taotluse äriloogika seisukohalt kriitiliste valikute tegemist ja andmete sisestamist, esitatakse kasutajale nimekiri osapooltest, kes on

tehniliselt võimelised vastu võtma rahvastikuregistri sõnumeid kodaniku nime muutuse kohta. Kasutaja valib nimekirjast ainult need osapooled, keda ta soovib teavitada, vaikumisi ei ole valitud ükski osapool.

Edastatava sõnumi täpne sisu⁴⁰ määratletakse süsteemi tehnilise disaini käigus. Osapoolte registreerimine sündmuste vastu võtmiseks ja nende nimekirjast eemaldamine toimub samuti masin-masin liidese kaudu, mida pakub SS.⁴¹ Registrikande toimumisel teavitab RR SS-i, viimane loeb kasutaja eelistustest teavitatavate osapoolte andmed ja saadab välja teavitussõnumid.

Eeldused

- RR realiseerib võimekuse teavitada registreerunud ja vastava volituse saanud osapooli kodaniku nime muutustest
- Sõnumi sisu ja selleks võetud nõusoleku sõnastus ning esitlemise viis on kooskõlas kehtiva õigusega ning saanud Andmekaitse Inspektsiooni heakskiidu.

Riskid

- Osapooli, kes on võimelised vastavaid teavitusi vastu võtma, koguneb nii palju, et nende hulgast valimine muutub kasutajakogemuse mõttes koormavaks.

⁴⁰ Näiteks, kas edastatakse ainult muutuse fakt, sündmuse liigi positiivne/negatiivne/neutraalne toon, täielik informatsioon sündmuse kohta.

⁴¹ Seega on sõnumite vastu võtmise eelduseks osapoolle liitumine X-teega.

1.2.14 Detailanalüüsi käigus läbi viidud intervjuud

Asutus	Nimi	Roll/ametikoht	Intervjuu läbiviimise aeg
Siseministeerium	Mari Käbi	Nõunik, rahvastiku toimingute osakond	08.02.2021
Siseministeerium	Carolyna Maidla	Nõunik, rahvastiku toimingute osakond	08.02.2021
Transpordiamet	Tatjana Portnova	Klienditeenindusjuht	10.02.2021
Transpordiamet	Martti Kangur	Sõidukite registriosakonna juhataja	10.02.2021
Transpordiamet	Sulev Vill	Sõidukite registriosakonna peaspetsialist	10.02.2021
Transpordiamet	Rutt Riiberg	Eksamiosakonna peaspetsialist	10.02.2021
Tartu Linnavalitsus	Ljudmila Maslenikova	Rahvastikutoimingute peaspetsialist	11.02.2021
Justiitsministeerium	Andra Olm	Eraõiguse talituse nõunik	16.02.2021
Rahandusministeerium	Marge Kaljas	Riigikassa osakonna nõunik osakonnajuhataja ülesannetes	16.02.2021
Politsei- ja Piirivalveamet	Marit Abram	Arendusosakonna komissar	17.02.2021
Notarid Parmas, Pappel, Kuimet	Annika Kuimet	Notar	18.02.2021
Tallinna Perekonnaseisuamet	Ingrid Sarevet	Perekonnaseisutoimingute osakonna juhataja asetäitja-osakonna juhataja	23.02.2021
Tallinna Perekonnaseisuamet	Oksana lin	Perekonnaseisutoimingute osakonna peaspetsialist	23.02.2021

Tabel 1. Abielu sündmusteenuse detailanalüüsi käigus läbi viidud intervjuud

1.3 Abielu lahutamise hetkeolukorra valideerimine

1.3.1 Sissejuhatus

Käesolev peatükk sisaldab projekti "Abiellumise ja abielu lahutamise sündmusteenuste analüüs" hankedokumendi lisa 1 punktis 3.1 toodud ülesande "Abielulahutuse sündmusteenuse loomiseks tuleb valideerida olemasolev hetkeolukorra analüüs (lahutuse *as-is* analüüs)" tärnet.

Peatükk valideerib esmalt 15. juuniga 2020 dateeritud lahutuse sündmusteenuse analüüsidokumendi eelduste ja praktika kehtivust seisuga veebruar 2021. Seejärel kirjeldatakse analüüsidokumendis leitud puudusi ning, võimaluse piires, tuuakse välja täiendused.

1.3.2 Protsessi valiidsus

1.3.2.1 Eelduste kehtivus

Analüüsitav dokument loetleb rea protsessi juriidiliselt raamistavaid akte. Järgnev tabel võtab kokku kõik neis aktides alates juunist 2020 tehtud muudatused.

	Muutus	Sisu	Mõju lahutuse protsessile
Perekonnaseadus	Jah	Lahusvara määratlusse lisandunud pensionivara (§ 27)	Puudub, as-is kirjeldus ei käsitle varaga seotud küsimusi
Perekonnaseisu-toimingute seadus	Ei	-	-
Tsiviilkohtumenetluse seadustik	Jah	<ul style="list-style-type: none">Muutused pankrotimenetluses (§ 98, § 183 ja § 475)Muutunud § 132, § 378, § 663)	Puudub, muutused ei käsitle lahutusprotsessi
Isikut tõendavate dokumentide seadus	Jah	<ul style="list-style-type: none">Lisandunud põhjusi dokumendi välja andmisest keeldumiseks ja lisatud piiranguid dokumendi väljastamisele (§ 12)Lisatud dokumendi kehtetuks tunnistamise korraldust ja lisatud selle aluseid (§ 13 ja § 15)	Puudub, muutused ei käsitle lahutusprotsessi

Liiklusseadus	Jah	<ul style="list-style-type: none"> • Oluliselt täpsustatud ja lisatud mõisteid (§ 2, § 7, § 11, § 15, § 17, § 31-33, § 35, § 50, § 78, § 87, § 92) • Muudatused seoses Transpordiameti loomisega (§ 5¹, § 9, § 73-79, § 83, § 84³, § 97-98, § 100-102, § 106, § 109-110, § 113, § 116, § 118, § 120-124, § 126-129) • Täpsustused parkimiskorralduses (§ 20) • Täpsustused jalakäija asukoha osas teel (§ 22). • Täpsustunud kohutused lapsi vedava bussi osas (§ 36) • Täpsustatud sõiduki tüübikinnitust käsitlevaid nõudeid (§ 72, § 78²) 	Protsessi sisu ei muutu, küll aga osutab teenuseid Maanteeameti asemel Transpordiamet
Meresõiduohutuse seadus		<ul style="list-style-type: none"> • Muudatused seoses Transpordiameti loomisega (läbivalt) • Veeteetasu vähendamine 50% võrra alates 01.04.2021 (§ 95⁵) 	Protsessi sisu ei muutu, küll aga osutab teenuseid Veeteede Ameti (keda osapoolena eraldi välja toodud ei ole) asemel Transpordiamet
Rahvastikuregistri seadus	Jah	Valijate arvestuse andmete muutus (§ 23)	Puudub
Nimeseadus	Ei		

Tabel 2. Abielu lahutamise hetkeolukorra eelduste kehtivus

Toodud andmetest nähtub, et **lahutuse protsessi raamistavad aktid ei ole muutunud viisil, mis omaks protsessile sisulist mõju**. Ainus sisuline muutus on see, et Transpordiameti loomise järgselt on Maanteeameti asemel on teenuste osutajaks Transpordiamet.

1.3.2.2 Praktika muutus

Kontrollimaks, kas lisaks seadustele on muutusteta ka teenuse igapäevane praktika, viidi läbi järgmised intervjuud:

- Mari Käbi (Siseministeerium, nõunik), Carolyn Maidla (Siseministeerium, nõunik) – 08.02.2021;
- Ljudmila Maslenikova (Tartu perekonnaseisuamet, peaspetsialist) – 11.02.2021; ja
- Ingrid Sarevet (Tallinna perekonnaseisuamet, juhataja asetäitja-osakonna juhataja), Oksana Iin (Tallinna perekonnaseisuamet, peaspetsialist) – 23.02.2021.

Intervjuude käigus ei ilmnenu, et lahutuse sündmusteenuse praktika oleks muutunud.

1.3.2.3 Järeldus

Kuna muutunud ei ole ei seadusandlus ega ka praktika, on lahutuse sündmusteenuse kirjeldus seisuga juuni 2020 valiidne ka seisuga veebruar 2021.

1.3.3 Detailne tagasiside dokumendile

Dokumendis⁴² leidub hulgaliselt pisemaid ebatäpsusi: nt Pangaliit ei ole ühegi lahutamise osateenuse osutaja ning segadus dokumendifotoga isikut tõendavate dokumentide väljastamisel. Edasises käsitletakse vaid olulise mõjuga puudujääke või täpsustusi.

1.3.3.1 Skoop

Analüüsi skoopist on lähema selgitusega välja jäetud järgmised protsessi variatsioonid:

- teiste isiku nime sisaldavate dokumentide uuendamine peale isikut tõendavate, juhtimisõigust tõendavate ning sõidukitega seotud dokumentide. Ometi viitavad ka äriprotsessi aluseks olevad seadused mitmele kohustuslikult isikunime sisaldavale dokumendile. Näiteks:
 - Liiklusreguleerija tunnistus, liiklusseadus § 9 lõige 12;
 - Mootorsõiduki juhendaja tunnistus, liiklusseadus § 109 lõige 7;
 - Lootsitasõidu luba, meresõiduohutuse seadus § 57¹ lõige 9;
- lahutusprotsess, mille jooksul üks abikaasa ei ela alaliselt Eestis;
- lahutusprotsess, mille käigus abikaasad elavad üksteisel lahutuse osas, kuid üks abikaasast ei viibi füüsiliselt kohal.

Analüüsi käigus selgus, et oluliseks asjaoluks on lahutamisele Eesti õiguse kohaldumine.⁴³

Kui lahutusele kohaldub Eesti õigus, on muude tingimuste täidetusel abielu lahutatav nii Perekonnaseisuametis, kohtu kaudu kui ka notaris. Kui lahutusele kohaldub mõne muu riigi

⁴² Sündmusteenus – Lahutamine (AS-IS), <https://pilv.mkm.ee/s/mZQOshroHT19IBr#pdfviewer>.

⁴³ Võimalik on olukord, kus abiellujad elavad alaliselt Eestis, nende abielu on registreeritud rahvastikuregistris, kuid on sõlmitud kokkulepe, mille alusel abielu lahutamisele kohaldub mõne teise riigi õigus.

õigus, on abielu lahutatav notari ja kohtu kaudu. PKS § 64 p 2 kohaselt on PSA-I pädevus abielu lahutada, kui mõlema abikaasa elukoht on Eestis ja abielu lahutamisele kohaldatakse Eesti õigust. PKS § 64 p 1 kohaselt on PSA-I pädevus abielu lahutada ka siis, kui abikaasad on nõukogu määruse (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT L 343, 29.12.2010, lk 10-16) alusel sõlminud kohaldatava õiguse kokkuleppe, mille järgi kohaldatakse abielu lahutamisele Eesti õigust.

1.3.3.2 Ebaselgelt määratletud teenuse otspunktid

Teenuse algus on määratletud ebaselgelt. Teenusprotsessi alguseks loetakse küll avalduse esitamist abielu lahutamiseks, kuid märgitakse, et enne menetluse algust peab tasutud olema riigilõiv ning et seda on võimalik teha ka koha peal. Samas on märgitud, et protsessi probleemiks on kasutajate vähene arusaam vajadusest tasuda riigilõiv enne avalduse esitamist ning lõivude tasumine dokumentide väljastamiseks on protsessi kaasatud

Teenuse lõpp on määratletud ebaselgelt. Punktis 1.2.1. loetakse protsessi lõpuks isiku uue nimega dokumentide väljastamine. Samas on võimalik lahutus läbi viia ka ilma nime ja seega ka dokumente vahetamata. Seejuures ei kirjeldata lahutuse registreerimist eraldi protsessi sammuna. Ometi on lahutuse registreerimise käigus tekkiv RR-i kanne aluseks uue nimega dokumentide väljastamiseks.

Praktikas on ilmselt õige käsitleda teenusprotsessi algusena riigilõivu tasumist ning lõpuna nii uue nimega dokumentide väljastamist kui lahutuse registreerimist ilma nimevahetuseta.

1.3.3.3 Nime kontroll

Kirjeldatud protsessist puudub samm, mille käigus kontrollitakse lahutaja uue nime vastamist nimeseaduse nõuetele. Kuna seadusele mittevastavat nime inimesele anda ei saa, võib tekkida olukord, kus lahutuse avaldus lükatakse tagasi. Seda võimalust kirjeldatud protsess ette ei näe. Praktikas kontrollib ametnik avaldust, sealhulgas ka nime vastamist seadusele. Kui leitakse lahknevus lubatavast, peatub avalduse menetlemine, kuni kas muudetakse avaldust⁴⁴ või esitatakse dokumendid (näiteks abielutõend), mis kinnitavad valitud nime vastavust seadusele.

⁴⁴ Seejuures kinnitatakse kõik muutused füüsilisel avaldusel märkega "muudatus õige".

1.4 Abielu lahutamise hetkeolukorra kirjelduse täiendamine varajagamise info osateenusega

Varajagamise info osateenuse abielu lahutamise puhul on sisuliselt teenus, mida hetkeolukorras ei esine, kuna:

- Perekonnaseisumetrid ei tegele vara jagamise küsimustega ning suunavad lahutajad edasi kas notari või kohtu poole;
- Notarid tegelevad vara jagamise küsimustega üksnes olukorras, kus poolte vahel puudub vaidlus nii lahutamise kui vara jagamise küsimuses [väljaspool skoopi];
- Kohus lahendab vara küsimused, kui poolte vahel on vaidlus [väljaspool skoopi].

Seega ei ole põhivoos ehk perekonnaseisumetris varajagamise info osateenust sisuliselt olemas. Notarid annavad lahutajatele nõu vara jagamise küsimuses ja jagavad ka vara notariaalse kokkuleppe alusel, kui pooltel puudub vaidlus. Niipea kui vaidlus tekib, suunab notar pooled edasi kohtumenetlusse. Kohtumenetlus tähendab pooltele täiendavaid kulusid. Menetluskulude näol.

Kuivõrd vara jagamise info andmine notari poolt kui selline ei ole standardiseeritav, siis ei ole võimalik ka seda osateenust kaardistada HD Lisa 1.1 alusel.

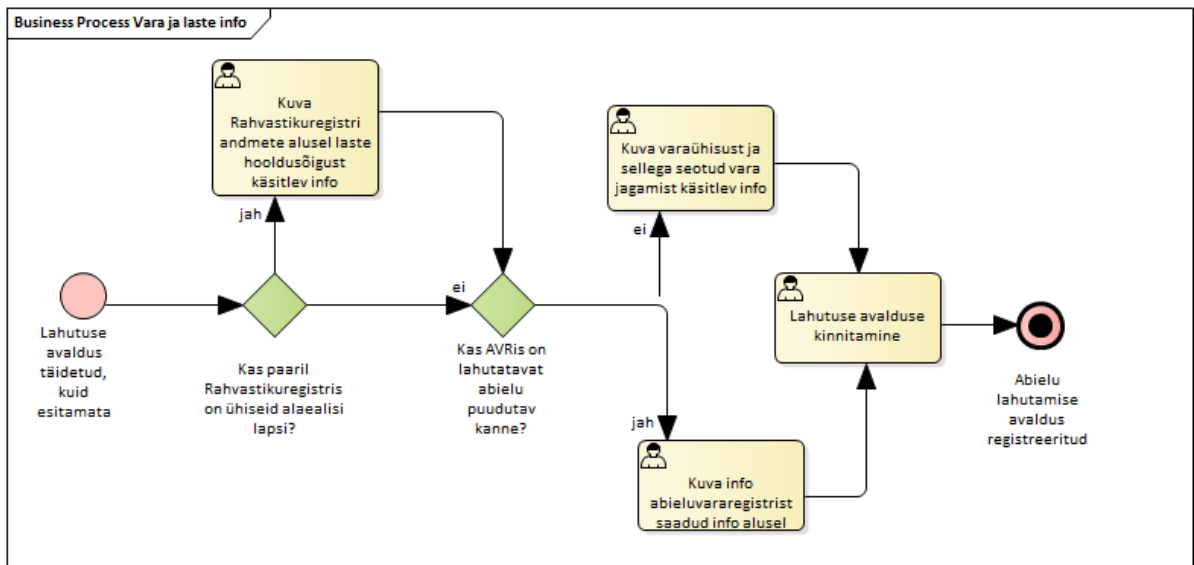
Varajagamise info osateenus esitatakse hanke II etapis koos prototüübiga pidades silmas järgmist:

- Klient on avaldanud soovi lisada varajagamise info osateenuse juurde ka alaealiste laste hooldusõiguse info osateenus. Alaealiste laste info osateenuse lisamine skoopi otsustati töörühma kohtumisel 10.02.2021;
- Varajagamise info osateenus käigus saame lahutajale anda teavet selle kohta, mis varasuhte pooltel on (varaühisus, varalahusus, vara juurdekasvu tasaarvestus või on poolte vahel sõlmitud abieluvaraleping) ning suunised edasiseks tegevuseks kas notaris või kohtus sõltuvalt sellelt, kas pooltel on üksmeel vara jagamise küsimuses või mitte;
- Alaealiste laste hooldusõiguse info osateenuse puhul saame kontrollida, kas lahutajatel on alaealisi lapsi ning kontrollida hooldusõiguse staatust (nt ühine või ühel vanemal) ning anda suuniseid edasiseks tegevuseks kas lepitaja juures⁴⁵ või kohtus.
- Osateenuse esialgne tehniline arhitektuur näeb välja järgmine:
 - Osateenuse osutamisel on põhisüsteemideks rahvastikuregister koos oma menetlustarkvaraga (juhul, kui osateenust osutab perekonnaseisumetrik

⁴⁵ Intervjuude käigus selgus, et Sotsiaalministeeriumis on valmimas eelnõu, mis muudab kohustuslikuks kohtueelseks etapiks lepitusmenetluse laste hooldusõiguse küsimuses eesmärgiga vähendada konflikti lapsevanemate vahel. Täitjale teadaoleva informatsiooni kohaselt ei ole lepitusmenetlus suunatud abielu lahutajatele, vaid kõigile lapsevanematele, kelle kooselu lõpeb ning tekib vaidlus hooldusõiguse küsimuses.

või notar) ning infosüsteem, mis realiseerib lahutuse sündmusteenuse lahutuse registreerimise etapi iseteeninduse vormis.

- Osateenuse osutamisel on toetavateks süsteemideks on rahvastikuregister (vastab küsimusele, kas abikaasadel A ja B on ühiseid alaealisi lapsi) ning Abieluvara Register (vastab küsimusele, kas abikaasade A ja B abielu kohta on tehtud kandeid).
- Põhisüsteemide ja toetavate süsteemide seoseid kirjeldab järgmine protsessidiagramm:

Joonis 4. Vara ja laste info pakutud äriprotsess

- Sisendandmeteks on lahutavate abikaasade isikukoodid, mis saadakse mõlema osapoole kas elektroonilise või füüsilise tuvastamise käigus.
- Väljundandmeid ei teki.

1.5 Abielu sõlmimise sündmusteenuse lahenduse kulude prognoos

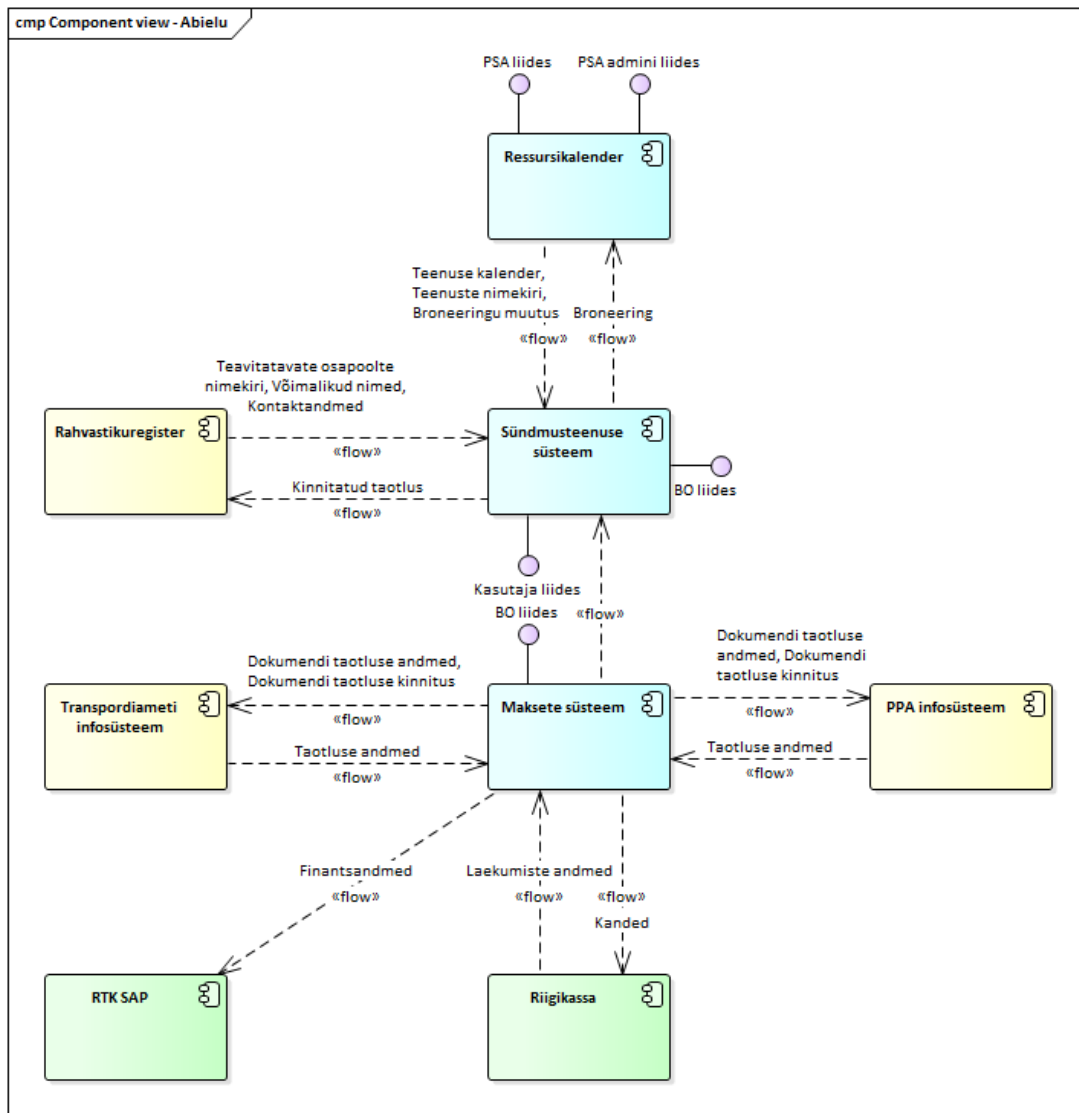
Lähtuvalt peatükis 1 esitatud vastustest on alljärgnevalt esitatud lahenduse realiseerimiseks vajalikud eeldatavad investeeringu- ja hoolduskulud.

Prognoos ei sisalda erinevaid süsteemi realiseerimisega kaasnevat kulusid, sealhulgas:

- Kulud, mis tulenevad vajadusest muudatuste käigus infosüsteemi ümber ehitada, näiteks liigselt kogunenud tehnilise võla tõttu
- Koosvõimega kaasnevad kulud, sealhulgas andmevahetuselepingute sõlmimine, liideste info jagamine, integratsioonitestide korraldamine jms.
- Kulud, mis kaasnevad tugiprotsessidega:
 - kalendrisüsteemi õiguste jagamise protsess (sobiliku teenustasemega klienditugi, turva-auditid jms.)
 - PSA-de hinnakirjade muutusteks vajalik protsess
 - maksete lahendusega kaasnevad protsessid (finantsarvestus ja -aruandlus, klienditugi jms.)
 - PPA, TA ja SS-i tarneprotsesside sidumise ja ühtlustamisega
- Kulud, mis kaasnevad inimressurssidega nagu tootejuhi, kliendihaldurite, projektijuhtide jne. rollide täitmisega⁴⁶
 - Investeeringu tegemiseks
 - Hoolduse läbi viimiseks
 - Ressursikuludega⁴⁷
- Kulud SMS-i ja e-posti lüüside arendamisele ja haldamisele, samuti sõnumipõhiseid kulusid

⁴⁶ Arvestada tuleb rusikareeglina, et 100 000 euro kulutamiseks tarkvaraarendusele kulub umbes üks inimaasta tellijapoolset tööd. Kogu investeeringu tegemiseks tuleb seega arvestada $2\,580\,000/100\,000 \approx 26$ inim-aastat tööd. Ehk, kui projekt kestab kaks aastat, peab sellega täiskohaga tegelema $26/2=13$ inimest. Sama kehtib ka hoolduskulude kohta.

⁴⁷ Hoolduskulud suurusjärgus pool miljonit eurot eeldavad viit täistöökohta, kes hooldusega tegelevad. Viie inimese lisandumine organisatsiooni võib aga tähendada lisakulusid nende juhtimisele, kontoripinnale jne.

Joonis 5. Abielu sündmusteenuse kuluprognooosi aluseks olevad infovoogude eeldused

Hoolduskulude puhul eeldatakse umbes 20% kulusid algsest investeeringust. Sel viisil toimides on võimalik tagada mõistlik pärandvara tase, sest kogu tarkvara kirjutatakse eeldatavasti viie aasta jooksul ($5 \cdot 20\% = 100\%$) tagant sisuliselt ümber. Hoolduskulud ei sisalda majutuskulusid, sest need sõltuvad väga olulisel määral olemasolevast taristust, määratavast turbeklassist jne. Küll aga sisaldavad arenduskulud turavigade parandusi, paratamatuid muutusi äriprotsessides ja liidestest, muutusi kasutajaliidestest ja muud sellist.

Keskse kalendrilahenduse osas on ilma põhjalikku turu-uuringut läbi viimata väga raske hinnata, kas vajaliku funktsionaalsusega kalendrilahendus on olemas ja mis on selle paigaldamise, integreerimise ja hooldamise kulud. Seetõttu on käesolevas prognoosis arvestatud kulud uue lahenduse loomiseks mõne olemasoleva CalDAV-võimelise lahenduse peale.

Investeeringu- ja hoolduskulude eeldatav prognoos on esitatud tabelis Tabel 3. Prognoosi aluseks on peatükis 1 kirjeldatud analüüsist tuletatud infovoogude arhitektuur, mida kujutab Joonis 5.

	Investeering	Hoolduskulud
Maksete süsteem	€750 000.00	€150 000.00
Tagakontor	€150 000.00	€30 000.00
Tuum	€500 000.00	€100 000.00
Kasutajaliides	€100 000.00	€20 000.00
PPA infosüsteem	€190 000.00	€38 000.00
Integratsioon SSiga	€150 000.00	€30 000.00
Teated	€40 000.00	€8 000.00
Rahvastikuregister	€500 000.00	€100 000.00
Liidesed	€30 000.00	€6 000.00
Nime algoritm ja liides	€50 000.00	€10 000.00
Sõnumivahetus	€390 000.00	€78 000.00
Teavitatavate osapoolte nimekiri	€30 000.00	€6 000.00
Ressursikalender	€350 000.00	€70 000.00
Tuum	€300 000.00	€60 000.00
Liidesed	€50 000.00	€10 000.00
Sündmusteenuse süsteem	€600 000.00	€120 000.00
Kasutajaliides	€300 000.00	€60 000.00
PPA	€150 000.00	€30 000.00
TA	€150 000.00	€30 000.00
TA infosüsteem	€190 000.00	€38 000.00
Integratsioon SSiga	€150 000.00	€30 000.00
Teated	€40 000.00	€8 000.00
Kokku	€2 580 000.00	€516 000.00

Tabel 3. Abielu sündmusteenuse investeeringute ja hoolduskulude eeldatav prognoos

2 Abielu lahutamise sündmusteenuse tulevikuvaate kirjeldus

2.1 Teenuse üldinfo

2.1.1 Sündmusteenuse nimi ning kirjeldus

Sündmusteenuse nimi on **abielu lahutamine**. Sündmusteenus käsitleb abielu lahutamist. Seejuures keskendutakse juhule, kui abikaasade vahel on lahutuse üksikasjade osas üksmeel. Üksmeele puudumisel toimub lahutus kohtu vahendusel, kohtu vahendusel lahutamist käesolev sündmusteenus ei kirjelda ega ka muuda⁴⁸. Sündmusteenuse käigus saavad mõlemad abikaasad elektroonilises keskkonnas esitada avalduse abielu lahutamiseks perekonnaseisuametis ning valida neile sobiva aja lahutuse registreerimiseks. Samuti on võimalik tasuta riigilõiv, saada infot lahutusega kaasnevate õiguste ja kohustuste kohta ning juhul, kui lahutuse käigus muudetakse nime, saada infot kasutajale väljastatud dokumentide ning nende vahetamiseks vajalike toimingute kohta.

2.1.2 Teenuse algus ja lõpp

Sündmusteenus algab, kui kasutajal tekib soov oma abielu lahutada.

Sündmusteenus lõpeb, kui:

- lahutamine on rahvastikuregistris registreeritud;
- volitatud osapooled on teavitatud lahutuse registreerimisest tulenevast nimevahetusest, kui viimane toimub;
- üks osapool enne lahutuse registreerimist kuid pärast avalduse loomist sureb;
- üks osapool tühistab avalduse; ja
- kumbki osapooltest ei ilmu kokku lepitud ajaks lahutust registreerima.

2.1.3 Osateenuste nimekiri

Vastavalt abielu lahutamise sündmusteenuse *as-is* analüüsile⁴⁹, koosneb sündmusteenus kahest etapist:

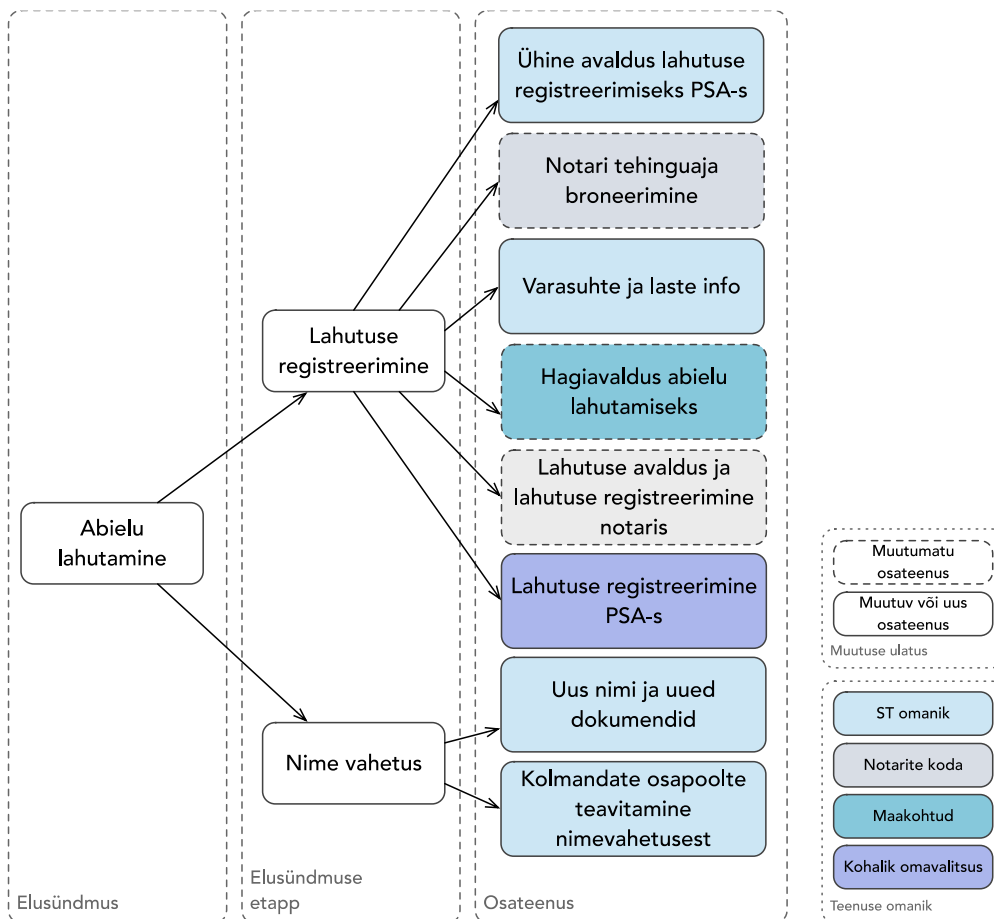
⁴⁸ Kasutajat informeeritakse võimalustest lahutamiseks üksmeele puudumisel.

⁴⁹ Sündmusteenuste analüüs: Abielu lahutamine, 15.06.2020, <https://pilv.mkm.ee/s/mZQOshroHT19IBr>.

- **Nime vahetus**, mille käigus kasutaja valib endale uue nime⁵⁰, saab infot talle väljastatud dokumentide ning nende asendamiseks vajalike tegevuste kohta ning omab võimalust teavitada kolmandaid osapooli oma nime muutusest.
- **Lahutuse registreerimine**, mille käigus esitatakse avaldus abielu lahutamiseks ning lahutus registreeritakse.

Sündmusteenusega on seotud ka teenused, mille käigus väljastatakse elektrooniline või füüsiline lahutuse tõend eesti- ja muudes keeltes. Need teenused on väljaspool käesoleva sündmusteenuse ulatust.

Joonis 6 kujutab sündmusteenuste etappe moodustavad osateenuseid, nende muutuse ulatust ning omanikke.

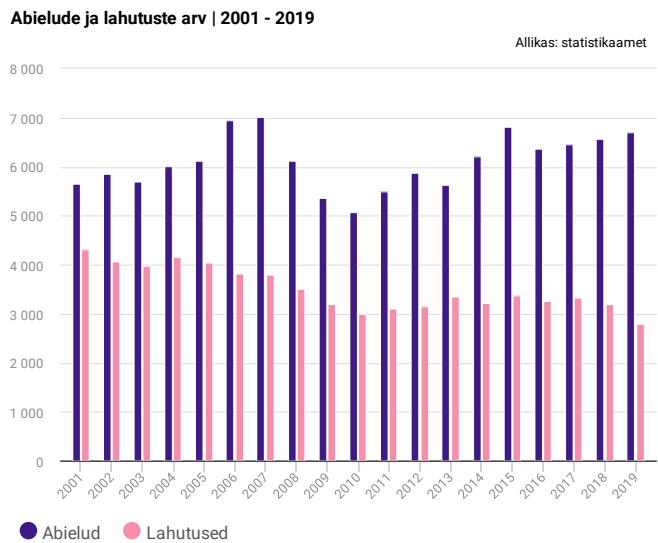
Joonis 6. Abielu lahutamise sündmusteenuse struktuur ja vastutused

⁵⁰ Vastavalt nimeseaduse §-le 11 võib abielludes nime muutnud abikaasa taastada varem kantud perekonnanime. Taastatav perekonnanimi võib olla lahutatava abielu eel viimati kantud perekonnanimi või esimese abielu eel viimati kantud perekonnanimi.

2.1.4 Kasutajagrupid ja arvud

Sündmusteenuse kasutajateks on füüsilised isikud, kes soovivad oma abielu Eestis lahutada. Selleks peavad olema täidetud PKS § 64 ja 64¹ nõuded. Lihtsustatult, abielu lahutamiseks PSA-s peavad abikaasad olemas kas kokku leppinud Eesti õiguse kohaldamiseks⁵¹ või kui mõlema abikaasa elukoht on rahvastikuregistri andmetel Eestis ja abielu lahutamisele kohaldatakse Eesti õigust.⁵²

Joonis 7 kirjeldab abielu lahutamiste arvu aastal 2001-2019. Aastal 2019 oli Siseministeriumi andmetel 2532

Joonis 7. Abielude ja lahutuste arv 2001-2019

lahutust, millest 468 lahutati notarite vahendusel (18%). Aastal 2020 oli lahutusi kokku 2472, neist 490 notari juures (u 20 %).

2.2 Põhilised muudatused

2.2.1 Põhilised muudatused

Uues sündmusteenuses on võrreldes olemasolevaga järgmised olulised muutused:

- **Ühine avaldus internetis.** Paberil avalduse asemel on lahutajatel võimalik esitada avaldus veebikeskkonnas.⁵³ Kuigi avaldus on jätkuvalt ühine, täidetakse seda kasutajate poolt eraldi turvasessioonides, samuti kinnitatakse avaldus ja selle muutused teineteisest sõltumatult.
- **Info- ja staatusteenused.** Kasutajal on võimalik saada personaliseeritud ülevaade elusündmusega kaasnevatest teenustest, õigustest ja kohutustest ning ka elusündmuse enda kulgemisest.

⁵¹ PKS § 64 lg 1 kohaselt võib perekonnaseisuasutus, välja arvatud notar, abielu lahutada abikaasade vastastikusel kokkuleppel abikaasade ühise kirjaliku avalduse alusel juhul, kui abikaasad on nõukogu määruse (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahusele suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT L 343, 29.12.2010, lk 10-16) alusel sõlminud kohaldatava õiguse kokkuleppe, mille järgi kohaldatakse abielu lahutamisele Eesti õigust.

⁵² PKS § 64 lg 2.

⁵³ Kas eesti.ee või rahvastikuregister.ee. Vaata ka 2.3.1.

- **Aja broneerimine kalendris.** Senise protsessi asemel, kus lahutuse registreerimise kuupäev lepiti kokku ja vajadusel muudeti Perekonnaseisuametis kohapeal viibides, saab nüüd lahutuse registreerimise kuupäeva valida ühise kalendrirakenduse kaudu.
- **Uue nimega dokumentide tellimine.** Lahutuse avalduse esitamine internetis võimaldab juhtudel, kui lahutuse käigus muutub isiku nimi, anda ülevaate talle väljastatud isikut- ja juhtimisõigust tõendavatest dokumentidest ning nende vahetamiseks vajalikest tegevustest.
- **Võimalus teavitada kolmandaid osapooli.** Lahutuse avalduse esitamine internetis võimaldab küsida nime vahetavalt kasutajalt volitust teavitada kolmandaid osapooli tema nimevahetusest.

2.2.2 Äri- ja infoprotsessid

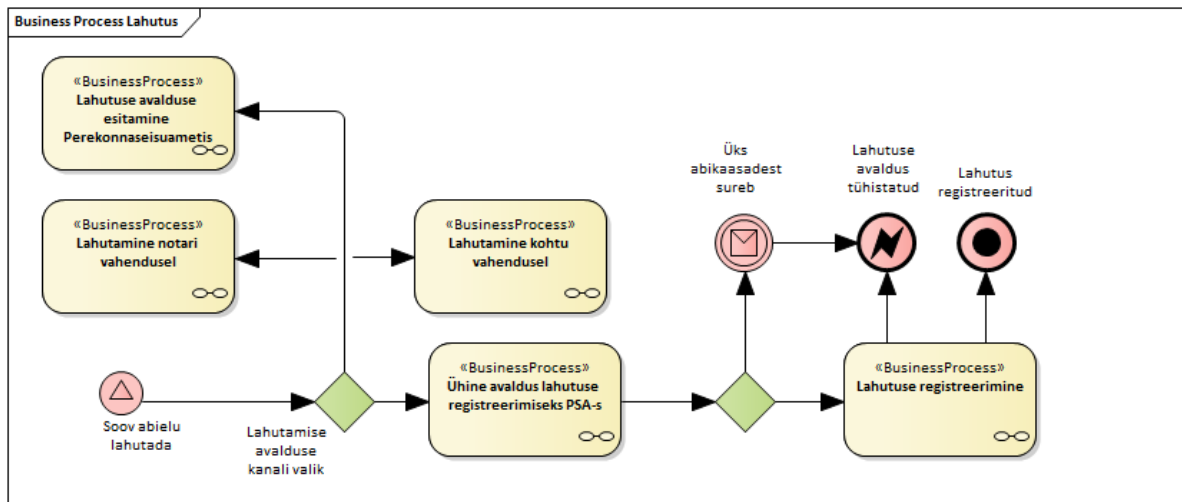
Antud sündmusteenuse moodustavad järgmised osateenused:

- Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSAs
- Lahutuse registreerimine PSAs
- Uus nimi ja uued dokumendid
- Varasuhte ja laste hooldusõiguse info
- Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest

2.2.2.1 Põhiprotsess

Lahutamise protsess algab soovist abielu lahutada. Abielu saab seaduse järgi vaidluse puudumisel lahutada kas PSAs või notari juures. Vaidluse korral on võimalik pöörduda kohtusse. Vaidluse puudumisel on võimalik pöörduda notari poole, milleks on protsess olemas ning mida käesolev analüüs ei muuda. Abielu lahutamine PSAs, mis on käesoleva analüüsi põhiprotsess ning praktikas enimkasutatav viis, eeldab ühise avalduse esitamist ning lahutuse registreerimisele ilmumist 30-90 päeva järel. Juhul, kui üks abikaasades sureb avalduse esitamise järgselt, siis lahutuse avaldus tühistatakse.

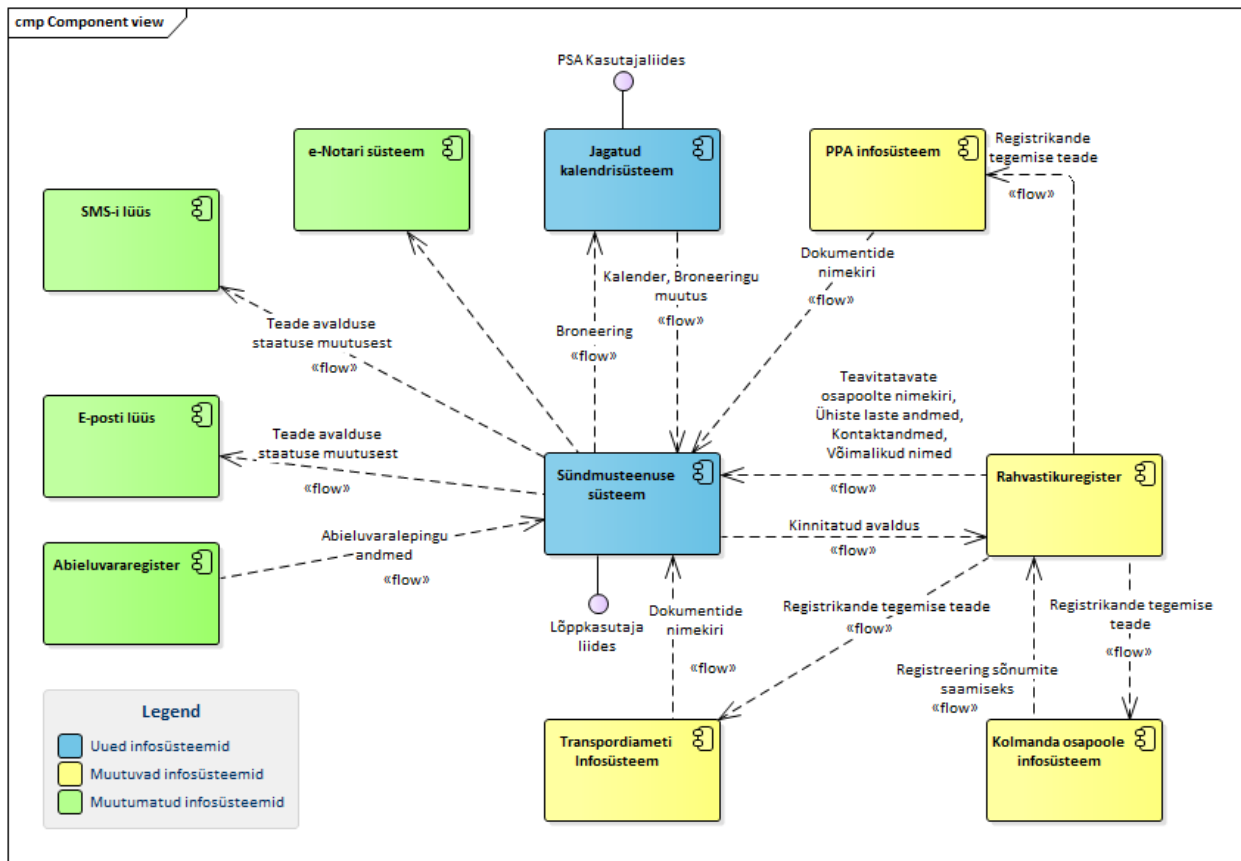
Joonis 8 kujutatakse abielu lahutamise põhiprotsessi. Osateenused, mis võrreldes as-is olukorraga ei muutu, on markeeritud, kuid neid käesolevas dokumendis ei kirjeldata. Teiste osateenuste kirjeldused koos neis sisalduvate osateenuste viidetega on toodud järgnevas alapunktides.

Joonis 8. Abielu lahutamise põhiprotsess

Siin ja allpool kujutatud äriprotsess peegeldab kasutaja sammude loogilist järgnevust, see võib erineda kasutajakogemusest: näiteks on kasutajal võimalik taotluse täitmine igal hetkel peatada, liikuda pärast rakenduse sisenemist läbi staatuse lehe protsessi eri sammudesse jne.

Joonis 9 kujutab abielu lahutamise sündmusteenust toetavaid infosüsteeme ning nendevahelisi infovooge. Selguse mõttes ei ole välja toodud seosed standardsete taristusüsteemidega nagu TARA, pangad ning Riigikassa.

Joonis 9 Protsessi toetavad komponendid ja infovood

Sündmuseenust toetavad kaks peamist infosüsteemi: Sündmuseenuse süsteem ja jagatud kalendrisüsteem. Neist esimene realiseerib kogu sündmuseenuse kasutajaliidese ning äriloogika ja teine võimaldab jagada kalendrit PSA-de ning lõppkasutajate vahel. Sündmuseenuse süsteem tuleb realiseerida tarkvaralise erilahendusena samas kui jagatud kalendrisüsteem saab tugineda valmis lahendusele.

Lisaks kahele põhisüsteemile, kasutatakse kahte lüüsi (e-posti ning SMSi oma), mis võimaldavad vastavatesse kanalitesse sõnumeid saata. Tegu on standardsete lahendustega, mis riigi infosüsteemis kas juba eksisteerivad või on teenusena sisse ostetavad. Seos e-Notari süsteemiga, mida samuti loetakse olemasolevaks infosüsteemiks, ei realiseeri ühtegi infoprotsessi, sest selle kaudu ei edastata informatsiooni: kasutajale kuvatakse link, mis viitab e-notaris aja broneerimise funktsionaalsusele. Olemasolevaks infosüsteemiks loetakse ka abieluvareregister, millel eeldatavasti on olemas x-tee liidesed lepingute pärimiseks.

Süsteemi kirjeldatud viisil toimimiseks tuleb muuta PPA ja Transpordiameti infosüsteeme nii, et need suudaksid väljastada kasutajale väljastatud dokumentide nimekirja. Joonisel kujutatud PPA võimekus võtta vastu sõnumeid rahvastikuregistri kannete toimumisest ei ole

kirjeldatava äriprotsessi tarbeks hädatarvilik, kuid PPA on näidanud üles huvi vastav liides tekitada, kui rahvastikuregistri teavituste lahenduse realiseerib. Liidese abil saab PPA pakkuda paremat kliendikogemust osateenuses "Uus nimi ja uued dokumendid". Rahvastikuregistri roll süsteemis on:

- hoida lahutuse avaldust (sealhulgas infot selle kohta, milliseid osapooli on kasutaja otsustanud nime vahetusest teavitada),
- väljastada infot selle kohta, milliseid osapooli on võimalik nimevahetusest teavitada,
- nimevahetuse teated kande toimumisel välja saata,
- väljastada kasutajate kontaktandmeid kontaktandmete vormi eeltäitmiseks,
- väljastata kasutajate laste kohta käivat infot,
- koostada ja väljastada kasutaja võimalike uute nimede nimekiri⁵⁴.

Kõik kujutatud infoprotsessid toimuvad kasutades olemasolevat x-tee taristut.

2.2.2.2 Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s

Kui kasutaja on otsustanud abielu lahutada Perekonnaseisuameti vahendusel ning tal puudub oma abikaasaga lahutuse osas vaidlus, saab ta siseneda osateenusesse "Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s". Äriprotsess on mõlema abikaasa jaoks ühesugune, erineb vaid kuupäeva valik, kus esimesel avaldust täitval abikaasal tuleb valida kuupäev ning teisel abikaasal on võimalik seda muuta. Protsessi kujutab Joonis 10 ja selle võtab kokku Tabel 4.

Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s	
Rollid Kasutaja	Tegevuste kirjeldus: <ul style="list-style-type: none"> • Kasutaja valib sobiva kanali lahutuse avalduse esitamiseks • Süsteem kontrollib, kas kasutaja vastab teenuse tingimustele • Kasutaja kinnitab, et lahutusele kohaldub Eesti õigus
Infosüsteemid Sündmusteenuse süsteem, jagatud kalendrisüsteem, rahvastikuregister	
Sisendid	

⁵⁴ Võimalik on ka lahendus, kus võimalike uute nimede nimekirja koostab sündmusteenuse süsteem. See aga tähendaks suure hulga isikuandmete (eelmised nimed ja abielud) liigutamist väljaspoole rahvastikuregistris. Samuti on võimalike uute nimede leidmine ühine funktsionaalsus erinevatele sündmusteenustele ning seega mõistlik realiseerida standardse liidese abil rahvastikuregistris.

Puuduvad	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutaja sisestab kontaktandmed • Kasutaja valib lahutuse registreerimise aja ja koha • Kasutaja valib uue nime (kui nimi muutub). Vt. 2.2.2.4 • Süsteem kuvab varasuhte ja laste hooldusõiguse info. Vt. 2.2.2.5 • Kasutaja kinnitab avalduse • Ühe osapoole poolt tasutakse riigilõiv • Avaldus muudetakse või kinnitatakse teise osapoole poolt
<p>Väljundid</p> <p>Mõlema osapoole poolt kinnitatud lahutuse avaldus tasutud riigilõivuga</p>	

Tabel 4. Osateenuse "Ühine avalduse lahutuse registreerimiseks PSA-s" kokkuvõte

Esmalt kontrollitakse kasutaja vastavust järgmistele tingimustele:

- Kasutaja on rahvastikuregistri andmetel abielus; ja
- Nii kasutaja kui tema abikaasa elukoht on Eestis.

Kui üks kahest tingimusest täidetud ei ole, informeeritakse kasutajat teistest võimalustest abielu lahutamiseks avaldus esitada.

Kui tingimused abielu lahutuse elektrooniliseks avalduseks on täidetud, kinnitatakse üle kasutaja kontaktandmed⁵⁵. Seejärel palutakse kasutajal kinnitada, et abielu lahutamisele kohaldub Eesti õigus, kasutaja peab oma valiku aktiivselt kinnitama (*opt-in*, mitte *opt-out*).

Seejärel valib kasutaja Perekonnaseisuameti, kus soovib lahutust registreerida ning kuupäeva, mil ta soovib lahutuse registreerida. Vaikimisi on registreerimise kohaks valitud PSA, mis vastab esimesena avaldust täitma asunud osapoole rahvastikuregistri järgsele elukohale, pärast registreerimise koha muutmist kuvatakse mõlemale osapoolele aktuaalsed andmed. Lahutuse registreerimise kuupäevale kehtivad järgmised ärireeglid:

- Lähtuvalt PKTS § 45 lg 1 nõuetest saab valida ainult registreerimise kuupäevi, mis on 30-90 päeva praegusest⁵⁶ kuupäevast. Kui hetkel valitud kuupäev ei mahu sellesse vahemikku, tuleb igal juhul valida uus kuupäev ning käivitub kuupäeva vahetuse

⁵⁵ Algsed andmed võetakse rahvastikuregistrist, äriprotsessi käigus kasutatakse sõnumite saatmiseks kasutaja kinnitatud andmeid.

⁵⁶ Eeldatakse, et avaldus esitatakse selle täitmisega samal päeval. Kui avalduse kinnitamise hetkeks on valitud kuupäev muutunud reeglite vastaseks, peab kasutaja kuupäeva muutma.

protsess. Näiteks, kui avalduse algataja valis kuupäeva täpselt 30 päeva pärast, siis 24 tunni möödudes tuleb teise osapoole kinnituse saamiseks valida uus kuupäev, mille peab kinnitama ka avalduse algataja;

- Kui üks osapool kuupäeva muudab, siis teavitatakse teist osapoolt muutusest ja avaldus tuleb mõlemal abikaasal uuesti kinnitada;
- Kui PSA ametnik muudab valitud kuupäeva, teavitatakse sellest mõlemat osapoolt ning mõlemad peavad uuesti läbima kuupäeva valiku ja kinnitamise protsessi, millele kehtivad eelkirjeldatud ärireeglid;
- Vaikimisi on kuupäev valimata, seda peab saama sisestada numbriliselt või valida kalendrist (kui valitud, täidetakse numbriline lahter vastavalt ja vastupidi). Kellaeg tuleb eraldi täiendavalt valida.

Kui kasutaja on lahutatavasse abiellu astudes nime vahetanud ja soovib ka nüüd nime vahetada, käivitub osateenus "Uus nimi ja uued dokumendid" (vt. 2.2.2.4). Vastasel juhul käivitub osateenus "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info" (vt. 2.2.2.5).

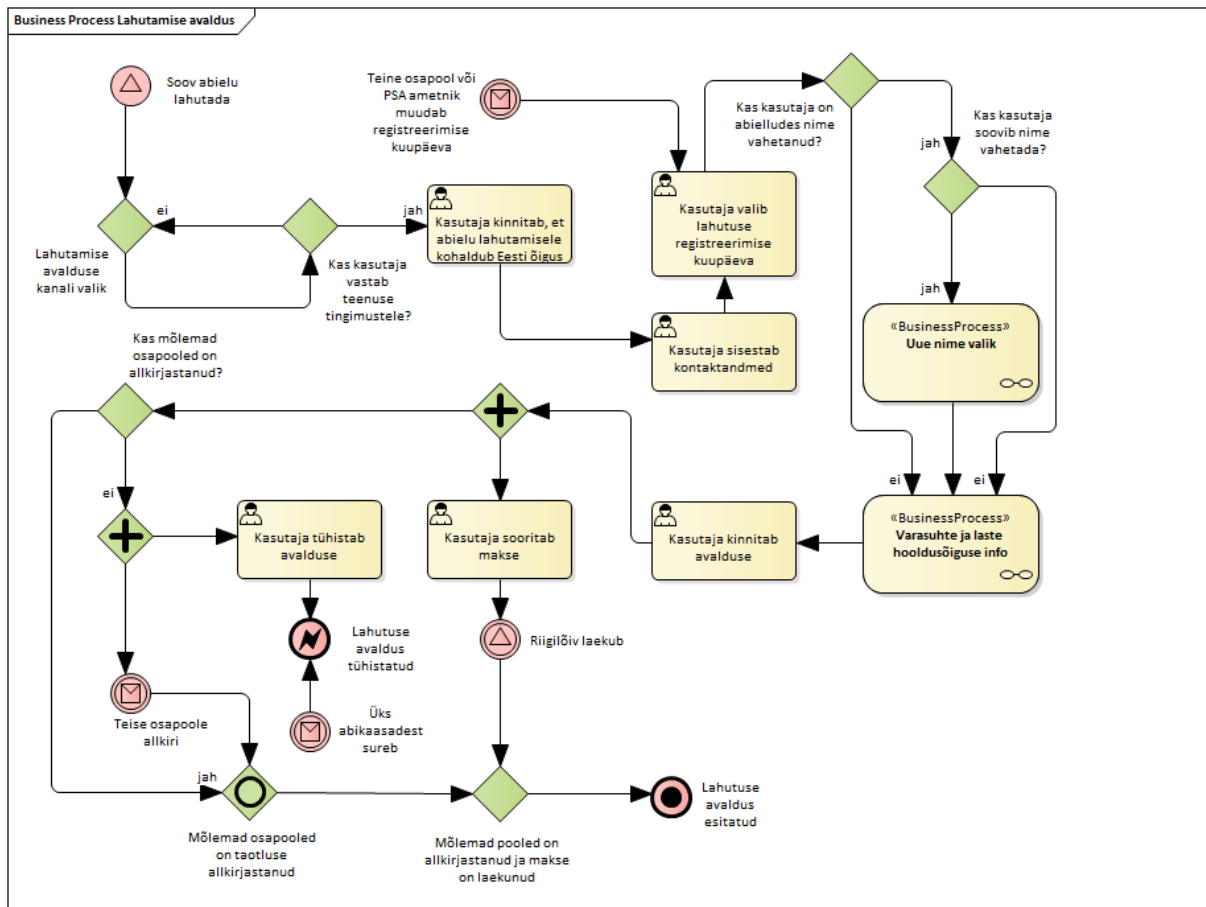
Seejärel kasutaja kinnitab avalduse ning tal on võimalik tasuda riigilõiv. Avaldus loetakse esitatuks ja edastatakse rahvastikuregistrisse, kui mõlemad osapooled on selle kinnitanud ja riigilõiv on laekunud.

Mõlemal osapoolel on võimalik avaldus igal hetkel tühistada kuni lahutuse registreerimiseni. Avalduse tühistamisega tühistatakse kogu ühisavaldus. Kui üks pool tühistab avalduse, mis oli vähemalt osaliselt kinnitatud, tühistub see ka teise poole jaoks, teine pool ei pea tühistamist üle kinnitama. Tühistatud avalduse puhul tuleb tasutud riigilõivu tagastamiseks esitada vastav avaldus riigilõivu võtjale, selle avalduse esitamine ning menetlemine on väljaspool käesoleva dokumendi ulatust.

Avalduse kinnitamisele teise osapoole poolt ei ole seatud ajalisi piiranguid, aja möödudes kasutajat informeeritakse, kui algselt kinnitatud kuupäev ei ole enam ärireeglitega kooskõlas. Kui kasutaja ei soovi kinnitamata avaldust enam oma avalduste vaates näha, on tal võimalus see sealt tühistamise läbi eemaldada.

Kui avaldus on ühe osapoole poolt kinnitatud ja teine osapool teeb avaldusel muudatusi (vähemalt registreerimise koha, kuupäeva ja kellaaja muutus), peab esimene osapool avalduse uuesti kinnitama. Sellisel juhul edastatakse teade SMSi ja e-posti teel osapooltele, kelle kinnitust oodatakse. Juhul kui ühepoolset kinnitatud avaldus liigub staatusesse, mis ei võimalda teisel poolel enam avaldust kinnitada (vähemalt olukord, kus valitud kuupäev ei

mahu enam ärireeglite poolt seatud vahemikku), saadetakse mõlemale osapoolele vastavasisuline teade SMSi ja e-posti teel.

Joonis 10. Äriprotsess osateenusele "Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s"

Lahutuse avalduse staatuse kohta on kasutajal võimalik igal hetkel saada infot kas lahutuse staatuse leheküljel või kogu teenuse avalehel. Lahutuse staatuse lehel peab olema võimalik kuvada mitme lahutuse andmeid ning alla laadida elektroonilist abielulahutuse tõendit.

Lahutuse avalduse status moodustub kombinatsioonis mõlema osapoole kinnituse staatusest, riigilõivu laekumise seisust ja valitud lahutuse registreerimise kuupäeva ning koha staatusest. Eriolukorrad, mille osas kasutajat tuleb informeerida nii mainitud lehtedel kui ka teavituse teel, on järgmised:

1. Avaldus on avatud, ootab esimese osapoole kinnitust ja riigilõivu tasumist.
2. Avaldusel on esimese osapoole kinnitus olemas, ootab teise osapoole kinnitust ja riigilõivu tasumist.
3. Avaldusel on esimese osapoole kinnitus olemas riigilõiv on tasutud, ootab teise osapoole kinnitust.
4. Avaldusel on mõlemad kinnitused olemas, ootab riigilõivu tasumist.

5. Avaldusel on esimese osapoole kinnitus olemas, ootab teise osapoole kinnitust, kuid esimese osapoole poolt valitud kuupäev on lähemal, kui 30 päeva.
6. Avaldusel on mõlemad kinnitused olemas, ootab riigilõivu tasumist, kuid valitud kuupäev on lähemal kui 30 päeva.
7. Teine pool muutis esimese osapoole poolt kinnitatud kohta ja aega, teine osapool kinnitas avalduse, riigilõiv on tasutud. Kui muudetud on ainult aega, viidatakse tekstis ainult ajale, mitte kohale ja ajale.
8. Avaldus on edastatud rahvastikuregistrisse.
9. Avaldus kinnitatud esimese osapoole poolt (ja kõik edasised staatused), teine osapool sureb.

Kasutajakogemuse mõttes leitakse avalduse täitmiseks läbitavate sammude arv kasutaja süsteemi sisenemisel, sammude arv avalduse täitmise käigus ei muutu. Ühe sessiooni sees hoitakse kõiki kasutaja tehtud muudatusi meeles nii, et kasutaja saab vormi sammudel edasi-tagasi liikuda ja muudatusi teha. Selleks, et vormil valitud/sisestatud info salvestuks ka üle sessioonide, peab kasutaja tegema teadliku valiku kas avaldus kinnitada või salvestada avalduse praegune seis ja protsessist väljuda.

Erinevalt *as-is* olukorrast ei kuulu *once-only* printsiipi järgides⁵⁷ käesolevasse osateenusesse järgmiste andmete kogumine ning kasutajale kuvamine:

- Isikukood
- Kodakondsus
- Elukoht
- Kontaktandmed: postiaadress
- Rahvus
- Emakeel
- Haridustase
- Eelnevate abielude arv
- Abikaasa isikukood

2.2.2.3 Lahutuse registreerimine PSA-s

Lahutuse registreerimise osateenuse äriprotsessi kujutab Joonis 11 ja võtab kokku Tabel 5. Kui lahutuse avalduse esitamisest on möödas vähemalt 30 päeva või saabub elektroonilises avalduses määratud kuupäev (osateenus on ühine olukorrale, kus avaldus abielu lahutamiseks esitatakse paberil), võivad abikaasad saada lahutuse registreerimisele Perekonnaseisumeti. Kui abikaasad elektroonilisel avaldusel märgitud kuupäeval kohale

⁵⁷ Ehk, eeldatakse, et need andmed või nende alusel toodetud statistika on saadaval juba mujal kogutud informatsiooni alusel.

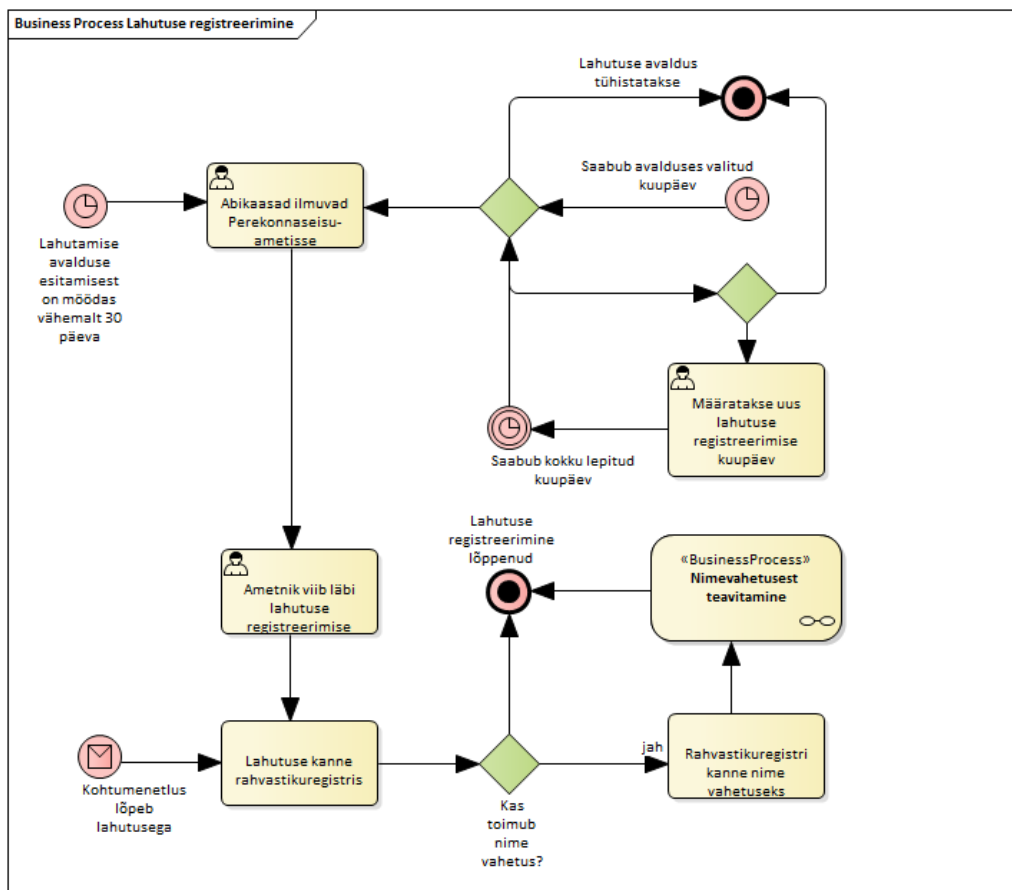
ei tule, loetakse avaldus tühistatuks. Abielu võib lahutada ühe abikaasa kohalolekuta, kui ta mõjuval põhjusel ei saa perekonnaseisuasutusse ilmuda ja esitatakse tema notariaalselt tõestatud või konsulaarametniku tõestatud nõusolek abielu lahutamiseks tema kohalolekuta vastavalt PKTS § 47 nõuetele.

Kui üks abikaasadest ei ilmu elektroonilisel avaldusel märgitud kuupäeval kohale, võib kohale ilmunud abikaasa kas lahutuse tühistada või PSA ametnikuga kokku leppida uue lahutuse registreerimise kuupäeva.

Lahutuse registreerimine PSA-s	
Rollid Abikaasad, ametnik	Tegevuste kirjeldus: <ul style="list-style-type: none"> • Abikaasad ilmuvad PSA-sse • Ametnik viib läbi lahutuse registreerimise • Lahutus kantakse rahvastikuregistrisse • Kui vahetus nimi, kantakse nime vahetus rahvastikuregistrisse • Kui nime vahetanud abikaasa on selleks soovi avaldanud, teavitatakse kolmandaid osapooli nime vahetusest
Infosüsteemid Rahvastikuregister	
Sisendid Mõlema abikaasa poolt kinnitatud lahutuse avaldus, mille osas on tasutud riigilõiv	
Väljundid Lahutuse ja nime vahetuse kanded rahvastikuregistris	

Tabel 5. Osateenuse "Lahutuse registreerimine PSA-s" kokkuvõte

Seejärel viib perekonnaseisuametnik läbi lahutuse registreerimise protseduuri ning teeb kande rahvastikuregistris. Kui lahutuse käigus toimub nimevahetus, tehakse ka rahvastikuregistri kanne nime vahetuseks ning käivitub osateenus "Nimevahetusest teavitamine" (vt. 2.2.2.6).

Joonis 11. Äriprotsess osateenusele "Lahutuse registreerimine PSA-s"

2.2.2.4 Uus nimi ja uued dokumendid

Kui osana ühisest avaldusest lahutuse registreerimiseks PSA-s toimub nime valik, käivitub osateenus "Uus nimi ja uued dokumendid", mille äriprotsessi kujutab Joonis 12 ja mille võtab kokku Tabel 6.

Uus nimi ja uued dokumendid	
Rollid Kasutaja	Tegevuste kirjeldus: <ul style="list-style-type: none"> • Kasutaja valib uue nime rahvastikuregistri alusel või avaldab soovi valida mõni muu nimi • Süsteem kuvab nimekirja kasutajale väljastatud dokumentidest koos juhistega nende vahetamiseks • Kasutaja võib asuda juhiseid täitma • Süsteem kuvab nimekirja kolmandatest osapooltest, keda on võimalik nime vahetusest teavitada
Infosüsteemid SS, rahvastikuregister, PPA Infosüsteem, TA Infosüsteem	
Sisendid Puuduvad	
Väljundid	

Valitud nimi, nimekiri teavitatavatest osapooltest	<ul style="list-style-type: none"> Kasutaja valib osapooled, keda soovib nime vahetusest teavitada
--	---

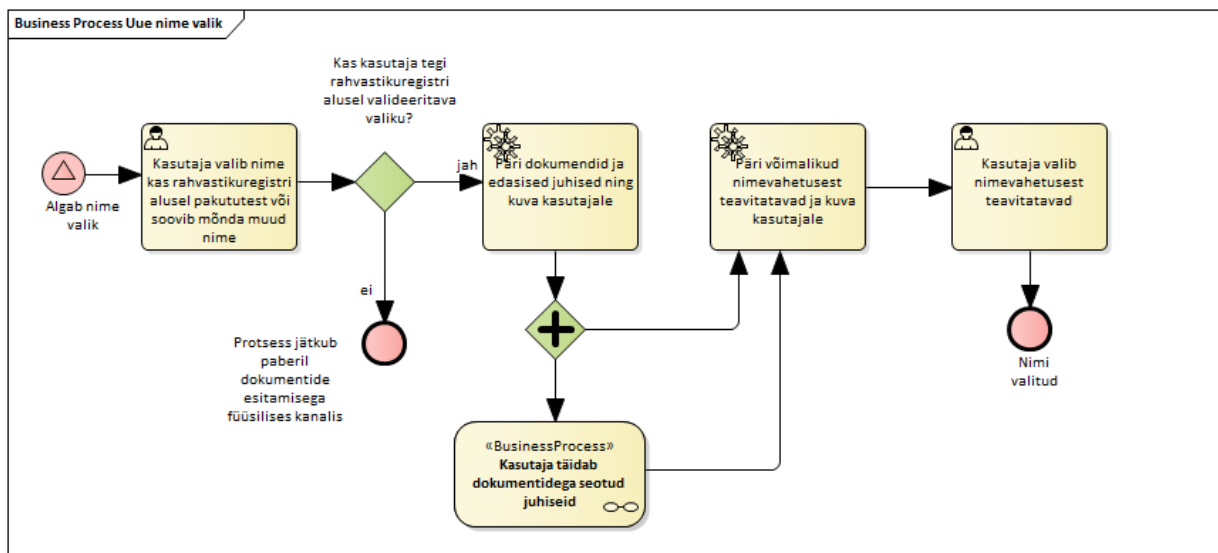
Tabel 6. Osateenuse "Uus nimi ja uued dokumendid" kokkuvõte

Kasutajale kuvatakse nimeseaduse ja rahvastikuregistri alusel tema võimalikud uued nimed. Kasutajate informeeritakse protsessist mõne teise nime valikuks juhul, kui ta rahvastikuregistri alusel pakutud nimesid kasutada ei soovi ning tal on seaduslik alus mõne teise nime valimiseks.

Süsteem pärib PPA ja Transpordiameti infosüsteemidelt⁵⁸ nimekirja kasutajale väljastatud nime vahetusel vahetatavatest dokumentidest koos juhenditega edasiseks tegutsemiseks nende taotlemiseks. Juhendid võivad olla näiteks "Teiega võetakse rahvastikuregistri kande toimumise järel ühendust" või "Dokumendi taotluse protsessiga alustamiseks vajutage siia". Viimasel juhul avaneb dokumendi taotluse protsess uues brauseriaknas. Kasutajale arusaadavas keeles juhendid genereerib iga dokumendi kohta dokumenti väljastav asutus. Süsteem koostab kõigist dokumentidest nimekirja ning kuvab need kasutajale. Kasutaja täidab dokumentide taotlemiseks antud juhised. Dokumentide taotlemise teenuste ja seega ka juhiste täitmise äriprotsessi omanikud on dokumente väljastavad asutused ning nende kirjeldused on väljaspool käesoleva teenuse ulatust.

Seejärel pärib süsteem rahvastikuregistrist osapoolte nimekirja, kes on suutelised vastu võtma teavitusi nime muutusest ning kuvab selle kasutajale. Kasutaja valib nimekirjast osapooled, keda ta soovib teavitada. Kasutaja valik salvestatakse lahutuse avalduse juurde.

⁵⁸ Teenuse kirjeldamise skoobis on eelkõige isikut- ja juhtimisõigust puudutavad dokumendid. Kuid kuna tehnilised liidesed luuakse standardsed (st. nii PPA kui Transpordiamet realiseerivad samasuguse liidese) ning dokumendi tüübist sõltumatud, ei ole olemuslikku takistust dokumentide päringu esitamiseks ka mõne teise infosüsteemi või mõnda teist liiki dokumendi (näiteks relvaluba) info edastamiseks.

Joonis 12. Äriprotsess osateenusele "Uus nimi ja uued dokumendid"

2.2.2.5 Varasuhte ja laste hooldusõiguse info

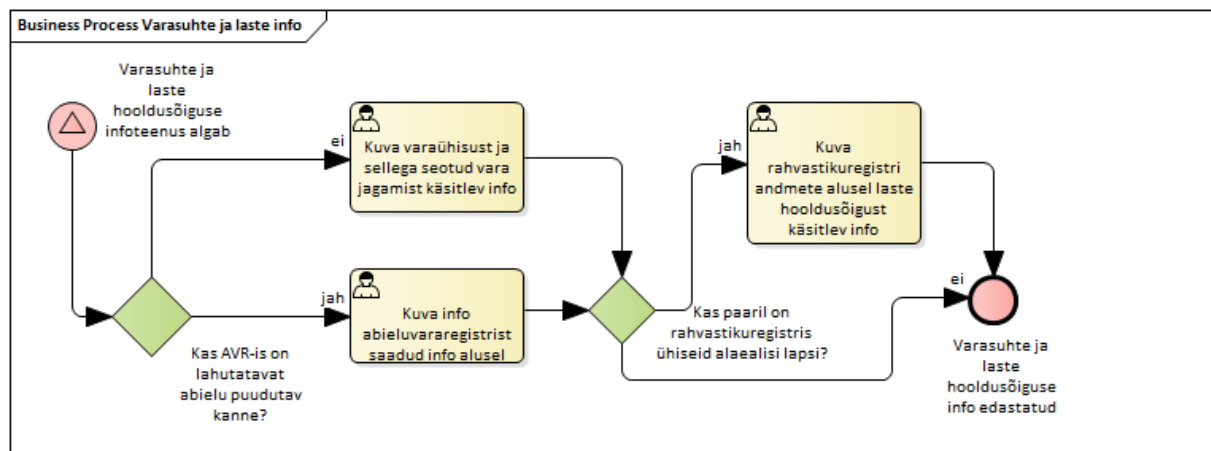
Kui kasutaja jõuab vastavasse faasi osateenuses "Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s", käivitub osateenus "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info". Osateenuse äriprotsessi kujutab Joonis 13 ja võtab kokku Tabel 7.

Varasuhte ja laste hooldusõiguse info	
Rollid	Tegevuste kirjeldus:
Kasutaja	
Infosüsteemid	
SS, Abieluvara register, rahvastikuregister	
Sisendid	<ul style="list-style-type: none"> Süsteem pärib Abieluvara registrist info lahutatava abielu varasuhte kohta ning informeerib kasutajat saadud info alusel edasistest võimalikest sammudest Süsteem pärib rahvastikuregistrist info lahutatavate abikaasade ühise hooldusõigusega alaealiste laste kohta ning informeerib kasutajat saadud info alusel edasistest võimalikest sammudest
Puuduvad	
Väljundid	
Puuduvad	

Tabel 7. Osateenuse "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info" kokkuvõte

Esmalt pärib süsteem abieluvararegistrist info lahutatavat abielu puudutavate kannete kohta. Kui kanne leitakse, informeeritakse kasutajat vastavalt kanne sisule abikaasade varasuhte liigist ning selle liigiga seotud vajalikest tegevustest lahutuse käigus. Kui kannet ei leita, kuvatakse varaühisust ja sellega seotud vara jagamist puudutav info.

Seejärel pärib süsteem rahvastikuregistrist andmed lahutava paari ühiste alaealiste laste kohta. Kui andmed leiduvad, kuvatakse vastavalt andmetele info laste hooldusõiguse kohta. Kuvatav informatsioon ei sisalda laste isikuandmeid.

Joonis 13. Äriprotsess osateenusele "Varasuhte ja laste hooldusõiguse info"

2.2.2.6 Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest

Kui lahutuse protsessi käigus muutub ühe abikaasa nimi ning vastav rahvastikuregistri kanne on toimunud, käivitub osateenus "Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest".

Protsessi käigus loeb rahvastikuregistri süsteem lahutuse avaldusest sinna kasutajalt volituse küsimise käigus lisatud andmed teavitatavate osapoolte kohta ning edastab vastavad sõnumid. Kui kande tegemise hetkel ei ole sõnumi edastamine (näiteks tehnilistel põhjustel) ajutiselt võimalik, jätkatakse proovimist, kuni sõnum edastatakse. Kui kande tegemise hetkel ei ole sõnumi edastamine püsivalt võimalik (näiteks on lõppenud leping sõnumite edastamiseks konkreetsele osapooltele), sõnumit ei edastata.

Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest	
Rollid	Tegevuste kirjeldus:
-	
Infosüsteemid	
Rahvastikuregister	<ul style="list-style-type: none"> Pärast nime vahetuse kande toimumist, teavitab rahvastikuregister kasutaja poolt valitud osapooli nimevahetuse toimumisest
Sisendid	
Kinnitatud lahutamise avaldus, mis sisaldab teavitatavate osapoolte nimekirja	

Väljundid	
Puuduvad	

Tabel 8. Osateenuse "Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest" kokkuvõte

2.2.3 Mõjuanalüüs

2.2.3.1 Mõju osapooltele

Sündmusteenuse kirjeldatud kujul kasutuselevõtuga kaasneb rida mõjusid osapooltele. Neist peamised on järgmised:

- **Ühise avalduse esitamise võimalus internetis kasvab kasutajamugavus**
 - Muutub avalduse protsess kui selline (lisanduvad mitmesuguseid infoteenused nii avalduse protsessi enese kui ärireeglite osas) ning selle ärireeglid;
 - Kasvab kasutajamugavus, kuna avaldust on võimalik esitada füüsiliselt PSA-sse minemata või isegi Eestis viibimata. Samuti on võimalik avaldus esitada ilma abikaasade füüsilise kohtumiseta;
 - Tekib mõningane väärkasutuse risk, kus üks abikaasadest kasutab avalduse esitamist teise abikaasa mõjutamiseks⁵⁹.
- **Kasutajat informeeritakse paremini protsessi kulust ning seda mõjutavatest asjaoludest**
 - Toimingu staatust on võimalik aktiivselt jälgida ja vajadusel muuta;
 - Abikaasad on ühesemalt ja ühtlasemalt informeeritud nende varasuhet ja ühiseid lapsi puudutavatest järgmistest vajalikest sammudest;
 - Nime vahetuse võimalusega tehnilises keskkonnas kaasneb võimalus saada täpset teavet võimalikest nimeseadusele vastavatest nimedest ning infot selle kohta, kuidas ja mis alusel on võimalik valida mõni teine nimi.
- **Võetakse kasutusele ühtne kalendrisüsteem lahutuse registreerimise aja broneerimiseks PSAs**
 - Võimalus kasutajatel kalendrist valida ja muuta lahutuse registreerimise aega ja kohta
 - Lahutuse registreerimise aja ja koha valik muutub sõltumatuks Perekonnaseisumeti tööajast;

⁵⁹ Vt. 2.3.5

- Kui füüsilises keskkonnas loetakse lahutuse registreerimise kuupäeva teatavaks tegemisega ühele abikaasale teavitatuks ka teine abikaasa, siis elektroonilises keskkonnas ja ühise kalendri kasutusega on võimalik mõlemaid abikaasasid kuupäevade muutusest automaatselt teavitada.
- **Kasutajat informeeritakse vajalikest sammudest uute dokumentide taotlemiseks, dokumentide väljastajaid informeeritakse rahvastikuregistri kannete toimumisest**
 - Kasutaja saab infot selle kohta, millised nime vahetusel muutuvad dokumendid on talle väljastatud ning millised on nende vahetamiseks vajalikud edasised sammud;
 - Dokumendi väljastajatel tekib võimalus pakkuda proaktiivseid teenuseid kas andes kasutajale juhiseid alustamiseks dokumentide taotluste täitmist või reageerides rahvastikuregistri poolt edastatud sõnumitele nime muutumise kohta;
 - Kasutajat on võimalik informeerida uut liiki vahetamist vajavatest dokumentidest ilma, et infosüsteemi muutma peaks.
- **Kasutajal tekib võimalus teavitada kolmandaid osapooli nime vahetuse toimumisest**
 - Võimalus anda elektrooniline volitus nime muutuse info edastamiseks kolmandatele osapooltele;
 - Kolmandatel osapooltel (pangad, kindlustusettevõtted vms.) tekib võimalus pakkuda proaktiivseid teenuseid.

2.2.3.2 Kuluprognosis

Kirjeldatud äriprotsessi toetavad komponendid ja nendevahelised infovood on toodud joonisel Joonis 9. Süsteemi tuumiku moodustavad kaks uut infosüsteemi (jagatud kalendrisüsteem ning sündmusteenuse süsteem), kolm muutmist vajavat riiklikku infosüsteemi ning kolmandate osapoolte infosüsteemid.

Tabel 9 võtab kokku lahenduse realiseerimiseks vajalike kulude prognoosi. Toodud prognoosi usaldusvahemik on 80-120%. Kuluprognosis puhul on eeldatud, et arendustiimi liikme inim-aasta keskmine kulu kliendile on 100 000 EUR.

Prognoos ei sisalda erinevaid süsteemi realiseerimisega kaasnevaid kulusid, sealhulgas:

- Kulusid PPA võimekuse loomiseks võtta vastu rahvastikuregistri teateid nime muutuse kannete kohta;

- Kulused, mis tulenevad vajadusest muudatuste käigus infosüsteeme ümber ehitada, näiteks liigselt kogunenud tehnilise võla tõttu;
- Koosvõimega kaasnevad kulused, sealhulgas andmevahetuselepingute sõlmimine, liideste info jagamine, integratsioonitestide korraldamine jms;
- Kulused, mis kaasnevad kalendrisüsteemi õiguste jagamise protsessiga (sobilikult teenustasemega klienditugi, turva-auditid jms);
- Kulud, mis kaasnevad investeeringute tegemiseks vajalike inimressurssidega nagu tootejuhi, kliendihaldurite, projektijuhtide jne. rollide täitmine⁶⁰;
- Kulused SMS-i ja e-posti lüüside arendamisele ja haldamisele, samuti sõnumipõhiseid kulused.

Jagatud kalendrisüsteemi puhul eeldatakse, et süsteem peab realiseerima minimaalse lahutuse protsessi toetamiseks tarviliku funktsionaalsuse.⁶¹ Kuna kalendriga saavad olema seotud isikuandmed, eeldatakse, et kasutatakse riigi kontrolli all olevat ja mitte pilveteenust. Vajalikku funktsionaalsust suudavad pakkuda mitmed vabavaralised CalDAVi serverid (näiteks Radicale, <https://radicale.org/>; Nextcloud <https://nextcloud.com/>), kuluprognosis arvestabki vabavaralise lahenduse paigaldamise ning olemasoleva pääsuõiguste süsteemiga integreerimise kulused. Eeldatavasti saab süsteemil olema 35-40 klienti (15 toimingut teostavat PSA-d, kokku suurusjärgus 35 kasutajat, lisaks 3-5 kasutajat Tallinnas) ning seega ei eeldata olulist kasutuskoozumust. Ka ei eeldata kalendrisüsteemi kõrgkäideldavust.

Hoolduskulude puhul eeldatakse umbes 20% kulused algsest investeeringust. Sel viisil toimides on võimalik tagada mõistlik pärandvara tase, sest kogu tarkvara kirjutatakse eeldatavasti viie aasta jooksul ($5 \cdot 20\% = 100\%$) tagant sisuliselt ümber. Hoolduskulud ei sisalda majutuskulused, sest need sõltuvad väga olulisel määral olemasolevast taristust, määratavast turbeklassist jne. Küll aga sisaldavad arenduskulud turvavigade parandusi, paratamatuid muutusi äriprotsessides ja liidestest, muutusi kasutajaliidestest ja muud sellist.

Kulude hulgas on märkimisväärne rahvastikuregistri muutmiseks tehtavate kulude osakaal. Need kulud on arvestatud eeldusel, et rahvastikuregister hakkab saatma teavitusi kannete

⁶⁰ Arvestada tuleb rusikareeglina, et 100 000 euro kulutamiseks tarkvaraarendusele kulub umbes üks inimaasta tellijapoolset tööd. Kogu investeeringu tegemiseks tuleb seega arvestada $590\,000/100\,000 \approx 6$ inim-aastat tööd. Ehk, kui projekt kestab kaks aastat, peab sellega täiskohaga tegelema $6/2=3$ inimest. Sama kehtib ka hoolduskulude kohta

⁶¹ Näiteks abiellumise protsessi puhul on jagatud kalendri funktsionaalsus keerulisem. Seega lahutuse jaoks loodud kalendrisüsteem ei suuda toetada abiellu protsessi kuid abiellumise jaoks loodud kalendrisüsteem oleks suuteline toetama lahutuse oma

toimumise kohta ning et neid teavitusi hakkavad saada rohkemad osapooled, kui ainult lahutuse sündmusteenusega seotud organisatsioonid. Ehk, rahvastikuregistri teavituste lahendust ei ole mõistlik ehitada ainult saatmaks "nimi muutus" sündmusi PPA, Transpordiameti ning selleks registreerinud kolmandate osapoolte suunas, mõistlik on ehitada lahendus, mis suudab saata milliseid iganes kandesündmuste teateid laiemale hulgale osapooltest.

	Vajalik muutus	Kuluprognosis	Aastane hoolduskulude prognosis
Jagatud kalendrisüsteem	Uus süsteem	€ 10 000	€ 2 000
Sündmusteenuse süsteem	Uus süsteem	€ 300 000	€ 60 000
PPA Infosüsteem	Võimekus tagastada dokumentide nimekirja	€ 40 000	€ 8 000
Rahvastikuregister	Võimekus võtta vastu lahutuse avaldusi, edastada teateid registrikannetest, hoida ja jagada kannete saajate nimekirja, anda infot võimalikest nimedest	€ 500 000	€ 100 000
Transpordiameti infosüsteem	Võimekus tagastada dokumentide nimekirja	€ 40 000	€ 8 000
		€ 890 000	€ 178 000

Tabel 9. Lahutuse to-be lahenduse kuluprognosis

2.3 Haldusmudel ja arendusplaan

2.3.1 Haldusmudel ja vastutused

Pakume sündmusteenuse omanikuks Siseministeeriumit. Suur osa abielu lahutamise seotud toimingutest puudutavad ühel või teisel moel Siseministeeriumi haldusala. Samuti on teenuse keskseks registriks Siseministeeriumi hallatav rahvastikuregister. Väheoluline ei

ole ka asjaolu, et Siseministeeriumit pakutakse ka abiellumise sündmusteenuse omanikuks ning, kuna tegu on olemuslikult seotud teenustega, võiks nende omaniku roll olla ühitatud. Oluline on märkida, et sellise sündmusteenuse omaniku valiku puhul lahknevad sündmusteenuse omaniku ja tajutud omaniku rollid. Sündmusteenuse kasutajaliides peab sündmusteenuste kontseptsiooni kohaselt olema tihedalt seotud eesti.ee keskkonnaga ning kasutajale tajutav selle integraalse osana. See aga tähendab, et Riigi Infosüsteemi Ametil on teenuse realiseerimise ja käitamise paratamatult oluline roll ning vastutus teenuse eest paratamatult hajub: kui eesti.ee teenus ei ole kättesaadav, pole sõltumata teenuse omaniku pingutustest kättesaadav ka lahutamise sündmusteenus. Olukorda teeb keerulisemaks asjaolu, et Siseministeeriumile pakub IT-teenuseid eraldiseisev organisatsioon SMIT-i näol.

Alternatiivina tuleks kõne alla ka RIA roll sündmusteenuse omanikuna. Nii aga tekiks oluline organisatsiooniline distants sündmusteenuse ning reaalsete teenusprotsesside vahele, samuti oleks raskendatud erinevate Siseministeeriumi haldusalasse kuuluvate organisatsioonide koostöö koordineerimine. Olukorda, kus sündmusteenuse omanik on Siseministeerium, kuid infosüsteemi käitab RIA, ei saa pidada ülimalt hajutatud vastutuse tõttu mõistlikuks.

Eraldi küsimusena vajab lahendamist ühise kalendrilahenduse arendamise ja käitamise vastutus. Kuna tegu on sündmusteenuse olulise osaga, peaks vastutus kuuluma koos osateenusega "Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s" Siseministeeriumile. Kui aga jagatud kalendri kasutamine väljub vaid Siseministeeriumi poolt osutatavate teenuste piires, tuleb kaaluda ka süsteemi vastutuse liikumist mujale, näiteks Riigi Infosüsteemi Ametile. Sel juhul tuleks määratleda eraldi kalendris aja broneerimise ning kalendri haldamise osateenused.

Tabel 10 loetleb abielu lahutamise sündmusteenuse osateenused ning nende omanikud. Tabel lähtub sündmusteenuse analüüsi lõpparuande lõigus 4.3.4 toodud vastutuste maatriksist.

Osateenus	Muutub	Osateenuse omanik	Osateenuse osutaja
Ühine avaldus lahutuse registreerimiseks PSA-s	Jah	Siseministeerium	Siseministeerium, KOV-id
Notari tehinguaja broneerimine	Ei	Notarite Koda	Notarite Koda
Varasuhte ja laste info	Jah	Siseministeerium	Siseministeerium
Haigavaldus abielu lahutamiseks	Ei	Kohtud	Kohtud
Lahutuse avaldus ja lahutuse registreerimine notaris	Ei	Notarid	Notarid
Lahutuse registreerimine PSA-s	Jah ⁶²	Siseministeerium	KOV-id
Uus nimi ja uued dokumendid	Jah	Siseministeerium	Siseministeerium
Kolmandate osapoolte teavitamine nimevahetusest	Jah	Siseministeerium	Siseministeerium

Tabel 10. Osateenuste omanikud

2.3.2 Osateenuste pakujate võimalik uus töökorraldus

2.3.2.1 Siseministeerium

Siseministeeriumi vastutus antud sündmusteenuse kontekstis seisneb peamiselt järgmises:

- olemasolevate äriprotsesside (rahvastikuregistri haldus, osapoolte töö korraldamine jne.) käitamine;
- lisanduvate tarkvarakomponentide (sündmusteenuse süsteem, jagatud kalendrisüsteem) käitamine ja arendamine.

Kumbki toodud tegevustest olemuslikult sündmusteenuse muutuse käigus ei muutu (sest Siseministeerium pakub juba praegu infosüsteemide käitamise ja arendamisega seotud teenuseid), kuigi lisandub arendatavaid ja hallatavaid tarkvarakomponente.

⁶² Lahutuse registreerimise äriprotsess kui selline ei muutu, kuid osateenuse käigus tuleb hakata muutma lahutuse avalduse staatust ning käivitama teenust teavituste saatmiseks.

2.3.2.2 Kohalikud omavalitsused

Kohalike omavalitsuste töökorraldus muutub seoses kalendri kasutuselevõttuga järgmistel viisidel:

- Lahutuse registreerimist läbi viivate ametnike tööaega tuleb planeerida ja aktiivselt juhtida (näiteks broneeringute nihutamine, kui ametniku tööaeg muutub) uue kalendrisüsteemi abil;
- Õiguste taotlemine ja eemaldamine kalendrisüsteemile ligipääsuks uute ametnike lisandumisel või ametnike lahkumisel.

2.3.3 Tehniline analüüs ja arendusvajadused

- Arendusvajadustest annab ülevaate Joonis 9
- Tehnilisi eeldusi kirjeldab 2.2.3.2

2.3.4 Õigusaktide analüüs ja muudatusettepanekud

Abielu lahutamise sündmusteenuse tulevikukontseptsioon eeldab muutusi PKTSis. Muudatusi tingivad järgmised asjaolud:

- Lahutamisavalduse elektrooniline esitamine - tingib PKTS § 44 lg 1 muutmisvajaduse. Elektroonilise avalduse esitamine võib tuua kaasa ka riigilõivu adressaadi muut. Elektroonilise avaldus ei esitata PSA-le, vaid sündmusteenuse omanikule (vt Tabel 10. Osateenuste omanikud), mistõttu muutub riigilõivu võtja riigilõivuseaduse tähenduses. Seega võib elektroonilise avalduse esitamine tingida õigusliku muudatuse ka sellest aspektist;
- Andmete esitamise viis muutub - teenuse kasutaja ei sisesta andmeid (va kontaktandmed) ning seega puudub vajadus PKTS § 44 lg 2 p 1-5 ning PKTS § 44 lg 5 järele elektroonilise teenuse puhul;
- Puudub vajadus ilmuda füüsiliselt lahutamise avalduse esitamiseks PSAsse, mistõttu muutub sisutühjaks PKTS § 44 lg 4 elektroonilise avalduse puhul. Paberavalduse puhul säte jätkuvalt relevantne;
- Abikaasad valivad ise lahutamiskuupäeva kalenderlahendusest, mis on neile kättesaadavaks tehtud PSA poolt - PKTS § 45 lg 2 kehtib sel juhul üksnes füüsilises kanalis ning tuleks kaaluda, kuidas elektroonilise avalduse esitamise puhul vastav norm sõnastada. Kuna abikaasad ise lepivad kokku lahutamise registreerimise kuupäeva, siis see tingib ka PKTS § 45 lg 5 muutmisvajaduse.
- Füüsilise avalduse esitamise ja füüsilise ilmumise nõude kaotamise järel elektroonilise lahutusavalduse esitamise puhul muutub sisutühjaks PKTS § 45 lg 2¹,

mis võimaldab ühel kaasal jätta lahutamise avalduse esitamiseks füüsiliselt ilmumata ning selle asemel esitada PSA-sse notariaalselt tõestatud avaldus.

Läbi viidud analüüsi ulatusega külgneb küsimus sellest, kas kogu lahutuse protsess alates avalduse esitamisest kuni selle registreerimiseni oleks võimalik viia digitaalsesse kanalisse. Kuigi küsimuse detailne vastus ei ole käesoleva analüüsi skoopis, võib lühidalt öelda järgmist.

Täisdigitaalne lahutus, kus ka lahutuse registreerimine toimub füüsilise kontaktita, on tehniliselt kindlasti võimalik. Lahutuse füüsilisel registreerimisel as-is olukorras veendub ametnik lahutajate tahtes ning mõlemad osapooled allkirjastavad rahvastikuregistri kande PSAs. Elektroonilise allkirja abil kande allkirjastamine on võimalik ning allkirjastaja tegeliku tahte hindamiseks on samuti meetodikad olemas.

Siiski on seoses täiselektronilise lahutusega PSA ametnike poolt tajutud oluline risk elektroonilise identiteedi väärkasutuseks. Olukordades, kus koos elavatel abikaasadel on võimalik ligipääs teineteise elektroonilise identiteedi vahenditele, võib tekkida väärkasutuse oht. Lihtsalt öeldes võib üks abikaasadest abielu omakäeliselt ära lahutada. Oluline on märkida, et tegemist on suurel määral üldise ja mitte lahutusespetsiifilise riskiga: kui üks abikaasadest võib väärkasutada teise abikaasa kvalifitseeritud elektroonilise allkirja vahendit abielu lahutamiseks, võidakse sedasama vahendit kasutada ka milliseks iganes muuks elektrooniliseks tahte avalduseks finantstehingutest valimiseni. Lahutuse spetsiifiliseks muudab riski asjaolu, et abikaasade kooselu võib viia nii ligipääsuni kvalifitseeritud elektroonilise allkirja vahendile kui ka motiividele teise osapoole identiteedi varguseks.

Kui täisdigitaalset lahutust kaaluda, siis:

- saaksid osapooled 30 päeva möödumisel avalduse esitamisest teavituse võimaluse kohta lahutus registreerida koos juhenditega selle tegemiseks. Kui lahutust 90 päeva möödumisel registreeritud ei ole, avaldus tühistatakse
- tuleks muuta ka PKTS §-i 46 ning selles sättes tuleks sedastada, et lahutajad allkirjastavad lahutuskande andmed, misjärel need lähevad kas kohe rahvastikuregistrisse või eelkontrolli perekonnaseisuametniku juurde, kes vigade puudumisel saadab lahutuskande rahvastikuregistrisse
- tuleks kaaluda ka nii-öelda "rist-kanaleid", kus paberil esitatud lahutamise avaldus lõpeb lahutuse elektroonilise registreerimisega. See võimaldaks pakkuda vähemalt osaliselt elektroonilist teenust ka isikutele, kellel elektrooniline avalduse esitamine

mingil põhjusel võimalik ei ole (elukoht, kannete puudumine rahvastikuregistris vms.)

- tuleks kaaluda kalendrisüsteemi vajalikkust. Eeldatavasti kasutaks suur osa elektroonilise lahutamise avalduse esitanud isikuid ka elektroonilist lahutuse registreerimist. Seetõttu on inimeste hulk, kes füüsiliselt PSA-s lahutusi registreerida soovivad väike ning nende teenindamine elavas järjekorras võib olla lihtsam (eriti väiksemates PSA-des), kui kalendrisüsteemi kasutuselevõtt.

2.3.5 Riskid ja maandusmeetmed

Sündmusteenuse to-be lahenduse kasutuselevõtuga on seotud järgmised riskid:

- **Kalendri kasutuselevõtu risk.** Risk seisneb selles, et jagatud kalendrisüsteemi ei õnnestu kas tehniliste või organisatoorsete raskuste tõttu efektiivselt kasutusele võtta. Näiteks võivad kohalikud omavalitsused keelduda PSA-de töökorraldust muutmast. Samuti võivad tekkida olukorrad, kus lahutajad kalendrisüsteemi puuduliku kasutuse tõttu kokku lepitud ajal lahutust registreerida ei saa. Riski realiseerumise tõenäosus on **keskmine**. Riski saab efektiivselt maandada kasutades lihtsat ja standardeid järgivat lahendust, millel oleks minimaalne võimalik mõju PSA töökorraldusele ning mis võimaldaks vajadusel kasutada erinevaid, sama standardit järgivaid, kalendrisüsteeme;
- **Protsessi väärkasutuse risk.** Risk seisneb selles, et kirjeldatud lahutuse protsessi hakatakse kasutama abikaasade vastastikuse ebaseadusliku mõjutamise vahendina. Näiteks võib üks abikaasadest demonstriivselt alustada internetis avalduse täitmist. Riski realiseerumise tõenäosus on **madal**. Riski saab maandada süsteemi käitumist pidevalt jälgides ning kasutajate käitumist (poolleiolevate avalduste hulk, avalduse täitmiseks kuluv aeg, osapoolte kinnituste vaheline aeg jne.) analüüsid. Samuti on võimalik pöörata tähelepanu kasutajaliidese ja selles sisalduvate selgitavate tekstide arusaadavusele kõigis kasutatavates keeltes vähendamaks võimalust, et üks osapoolt saab mõjutada mõistma avalduse sisu ja tagajärgi vääriti.

2.4 Abielu lahutamise prototüüp

Abielu lahutamise analüüsi raames prototüübiti viis kasutuslugu:

- Lahutusavalduse kinnitamine esimese osapoole poolt ilma riigilõivu maksmata;
- Lahutuse registreerimise kuupäeva muutmine, lahutusavalduse kinnitamine ja riigilõivu maksmine teise osapoole poolt;
- Lahutusavalduse kuupäev kinnitamine esimese osapoole poolt;

- Lahutusavalduse staatuse kontrollimine; ja
- Elektrooniline abielulahutuse tõendi allalaadimine.

Testimine viidi läbi nii kvalitatiivse modereeritud testina, kus kasutaja teostas testi üksi, kuid tal on võimalus testi ajal moderaatori abi paluda kui ka kvalitatiivse modereerimata testina, kus kasutaja sai testi teostamiseks kirjalikud juhised ja teostas testi üksi.

Testijad said järgmised testülesanded ja seotud juhised:

- Test 1. Esita ja kinnita lahutusavaldus
 - Testija sai juhised, et abikaasade vahel pole erimeelsusi, lahutusele kohaldub Eesti õigus, valida spetsiifiline registreerimise aeg ja riigilõivu mitte tasuda.
- Test 2: Muuda lahutuse registreerimise kuupäeva, kinnita lahutusavaldus ja maksa riigilõiv
 - Testija sai juhised, et abikaasade vahel pole erimeelsusi, lahutusele kohaldub Eesti õigus, valida spetsiifiline registreerimise aeg, mis erineb abikaasa poolt eelnevalt valitud ajast ja tasuda riigilõiv.
- Test 3: Lahutusavalduse kuupäev on muudetud, vaata üle ja kinnita
 - Testija sai juhised, et talle on laekunud e-kiri muutunud lahutuse registreerimise aja kohta ning et talle sobib muudetud aeg.
- Test 4: Kontrolli, mis seisus on lahutusavaldus
- Test 5: Leia koht, kust laadida elektrooniline abielulahutuse tõend

Iga testija teostas ühes sessioonis 2-3 testülesannet. Testikombinatsioonid olid vastavalt Test 1 ja Test 3 ja Test 5 ning Test 2 ja Test 4. Igal testijal paluti hinnata testi teostamise keerukust skaalal 1 (Väga keeruline) kuni 5 (Väga lihtne).

Testis osales 17 testijat, kuid tehnilistel põhjustel saab tulemustes arvestada vaid 15 testija tulemustega (testijad liikusid prototüübis kuvale, mis ei võimaldanudki testülesannet juhistele vastavalt täita). Testitavad oli võimalik grupeerida järgmiste tunnuste alusel:

- Sugu:
 - Naised: 11
 - Mehed: 4
- Vanus:
 - 25-35-aastane: 3
 - 36-45-aastane: 4
 - 46-55-aastane: 6
 - 55-aastane või vanem: 2
- Haridustase:

- Kõrgharidus: 12
- Keskhariidus: 3
- Elukoht:
 - Tallinn: 13
 - Tartu: 1
 - Elva: 1
- Sisstulek:
 - 0-1000€: 3
 - 1000-2000€: 4
 - 2000-3000€: 3
 - 3000-4000€: 2
 - 4000-6000€: 1
 - Info puudub: 2
- Suhte staatus:
 - Vallaline: 2
 - Partnersuhtes: 7
 - Abielus: 5
 - Lahutatud: 1
- Laste arv:
 - Lapsi ei ole: 4
 - 1-3 last: 11

Testimise tulemused on kokku võetud Tabel 11.

Test	Testimiskordade arv	Keskmine sooritamise aeg	Keskmine hinne
Test 1	8	03:24	4,625
Test 2	7	02:59	4,714
Test 3	8	01:06	4,625
Test 4	7	00:15	5
Test 5	8	00:29	4,75

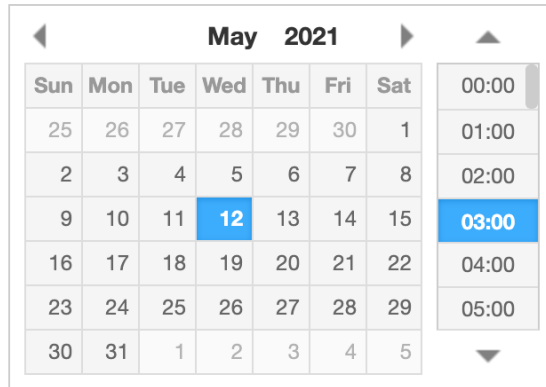
4,743

Tabel 11. Prototüübi testi tulemused

Prototüübi testimise peamised järeldused ja leiud:

- **Lisada protsessi lõppu selge viide avalehele (välja toodud 5 testija poolt)**
 - Olemus: Mitmed kasutajad tundsid puudust selgesõnalisest viitest avalehele, et selliselt oma tegevusele nõ punkt panna.
 - Muudatus: Prototüübis on realiseeritud lahendus, kus avalehele liikumise link on lisatud vastava kuva teatesse ning avalehel liikumise tegevusnupp on lisatud tegumiribale. Lahendus on pakutud vastavalt Veera disainisüsteemis defineeritule. 7 testijat läbisid oma testid pärast selle muudatuse sisse viimist ning nende hulgas ei tulnud see probleemikoht enam esile.
 - Soovitus tulevikuks: Kasutajatekonnale nõ punkti panemine (ja avalehele tagasi viimine, välja logimine, vms) on väga tüüpiline kasutaja ootus, mis võiks olla lahendatud sarnaselt läbi erinevate sündmusteenuste. Praegune sündmusteenuse prototüübi üldine navigatsioon ei pakkunud kasutajale piisavalt tuge selle eesmärgi saavutamiseks ning avalehele liikumise nupp tuleb lisada iga teenuse asjakohasele kuvale. See võib tekitada aga olukorra, kus nii visuaalne, sõnaline kui sisuline lahendus sama eesmärgi saavutamiseks võib erinevate teenuste raames olla erinev. Soovitus on see leid ehk üldisemal tasemele rakenduse analüütikute ja kujundajatega läbi analüüsida.
- **Kinnituse lehel kuvada kohustuslikud lahtiütlemised esimesena, vabatahtlikud teisel positsioonil (välja toodud 3 testija poolt)**
 - Olemus: Mõned kasutajad viitasid asjaolule, et kuna kinnituse lehel on kohustuslik lahtiütlemine (ja kasutaja peab selle valiku tegema, et edasi liikuda), hakkasid nad valikuid tegema ülevalt-alla liikudes. Nii valisid nad muuhulgas inertsist ka vabatahtliku paberil abielulahutuse tõendi ja alles siis kohustusliku lahtiütlemise, mis aktiveeris ka edasi liikumise nupu.
 - Muudatus: Prototüübis on realiseeritud lahendus, kus kohustuslik lahtiütlemine on kuvatud esimesel positsioonil. 7 testijat läbisid oma testid pärast selle muudatuse sisse viimist ning nende hulgas ei tulnud see probleemikoht enam esile.
- **Kellaaja valimise asukoht ei ole intuiitivne (välja toodud 1 testija poolt)**
 - Olemus: Üks kasutaja pidas kellaaja valimist keeruliseks ja soovis kellaaja valikut sisestada kalendri komponendis koheselt kuupäeva valiku juures.

- o Soovitus: Kuupäeva ja kellaaja valimine on taaskord lahendus, mis võiks toimida läbi erinevate teenuste võimalikult sarnaselt. Veera disainiraamistik on kuupäeva valiku elemendi osas ette kirjutanud JQuery date picker'i kasutamise. Samas on võimalik JQuery baasil ehitatud ka täiendavaid kuupäeva ja kellaega koos valida lubavaid versioone. Näiteks:

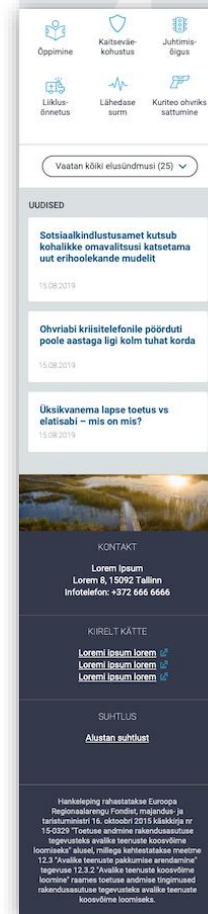
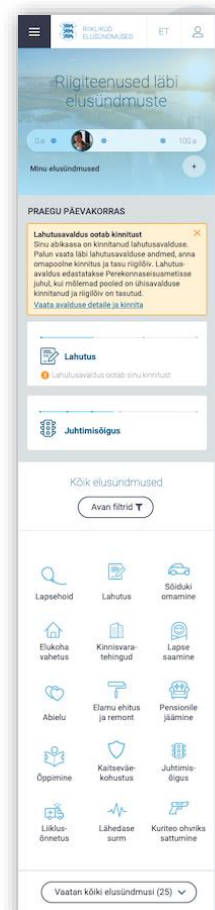
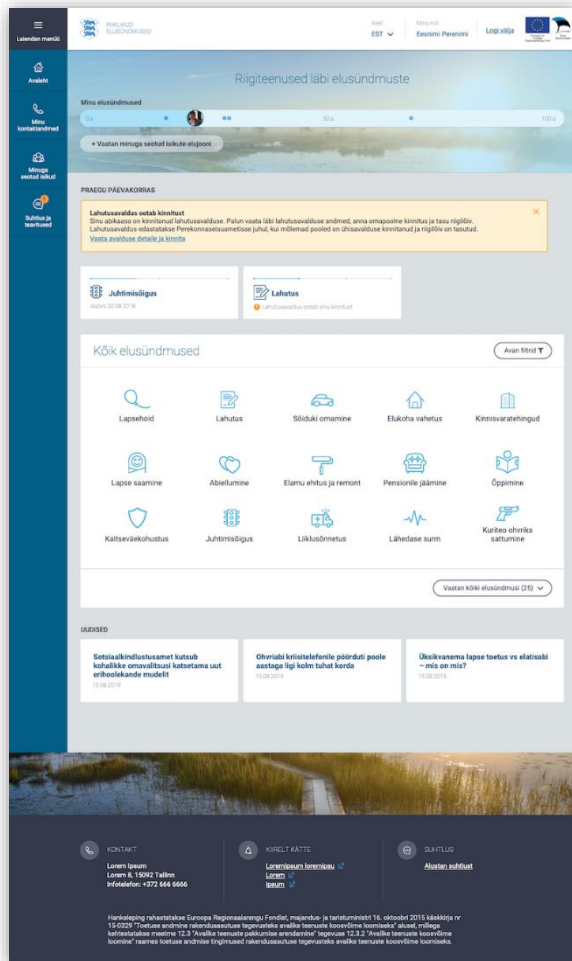
- o Hetkel ei ole prototüübis muudatust sisse viidud, kuna probleemi tõi esile vaid üks testija.
- **Infoteade ei anna piisavat edueluamust (välja toodud 1 testija poolt)**
 - o Olemus: Vastavalt Veera disainiraamistikule kasutame hetkel informatiivseid teateid olukorras, kus kasutaja on ühe teekonna sammu küll lõpetanud, kuid kogu protsess ei ole veel edukalt läbitud ja kas tema või teine osapool peab veel midagi tegema (näiteks riigilõiv on tasutud).
 - o Soovitus: Kaaluda kujundusprotsessi käigus täiendava teate liigi tekitamist, mis annab visuaalselt edasi nii selle sõnumi, et üks protsessi samm on läbitud, kuid jätab ruumi ka täiendava info edastamiseks sellisel, et kasutajale ei jää eksitav mulje, nagu kogu protsess on edukalt läbitud.

Järgmistel lehekülgedel esitatakse prototüübi vaated, mis on kohandatud nii arvutiekraanile kui ka mobiilile ning annavad edasi abielu lahutamise sündmusteenuse loogika. Kõiki erandjuhtumite vaateid ei ole mobiiliekraanile kohandatud olukordade jaoks loodud, kuna nii raami, sisu kui teadete näited on arvutiekraanile kohandatud vaadete jaoks lisatud.

Klikitava prototüübiga on võimalik tutvuda siin: <https://3c56tz.axshare.com/#id=x9t18l&p=viited>.

Vaade 1: Avaleht

(sh üldine lehe raam; edasistelt kuvadelt loetavuse ja mahu eesmärkidel eemaldatud)

Vaade 3: Lahutuse avalduse esitamine, avalduse avamine esimese osapoole poolt

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

1 2 3 4 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust Varasuhte info Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksimine

AVALDUSE AVAMINE

Minu andmed

Nimi **Sten Toomemäe**

Telefon **52 999 999** [Muudan](#)

e-posti aadress **sten.toomemae@mail-ee** [Muudan](#)

Abikaasa andmed

Nimi **Tiina Toomemäe**

Kohaldatav õigus

Kinnitan, et lahutusele kohaldub Eesti õigus

Elektroniliselt saab lahutusavalduse esitada vaid juhul, kui lahutusele kohaldub Eesti õigus. Kui olete kaasaga kokku leppinud, et lahutusele kehtib mõne muu riigi õigus, tuleb abielu lahutamiseks pöörduda notari poole.

[Loobu elektroonilise avalduse avamisest ja broneeri tehinguaeg notari juures](#)

[Tühista avaldus](#) [Tagasi](#) [Kinnitan](#)

Abiellumisavalduse esitamine

1 2

Avalduse avamine Koha ja aja valimine

AVALDUSE AVAMINE

Minu andmed

Nimi **Sten Toomemäe**

Telefon **52 999 999** [Muudan](#)

e-posti aadress **sten.toomemae@mail-ee** [Muudan](#)

Abikaasa andmed

Nimi **Tiina Toomemäe**

Kohaldatav õigus

Kinnitan, et lahutusele kohaldub Eesti õigus

Elektroniliselt saab lahutusavalduse esitada vaid juhul, kui lahutusele kohaldub Eesti õigus. Kui olete kaasaga kokku leppinud, et lahutusele kehtib mõne muu riigi õigus, tuleb abielu lahutamiseks pöörduda notari poole.

[Loobu elektroonilise avalduse avamisest ja broneeri tehinguaeg notari juures](#)

[Kinnitan](#)

[Tühista avaldus](#) [Tagasi](#)

Vaade 4: Lahutuse avalduse esitamine, koht ja aja valimine

Lahutamise protsessiga tutvumine **Lahutusavalduse esitamine** Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

1 **2** 3 4 5 6 7

Avalduse avamine **Koha ja aja valimine** Nimi pärast lahutust Varasuhte info Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksmine

KOHA JA AJA VALIMINE

Abielu lahutamise koht:

Abielu lahutamise aeg:

Abielu lahutamise päev peab olema vähemalt 30 päeva ja mitte rohkem kui 90 päeva pärast ühisavalduse mõlemapoolset kinnitamist.

Märts 2021

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Aprill 2021

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Mai 2021

E	T	K	N	R	L	P
						1
					2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Abiellumisavalduse esitamine

1 **2**

Avalduse avamine **Koha ja aja valimine**

KOHA JA AJA VALIMINE

Abielu lahutamise koht:

Abielu lahutamise aeg:

Märts 2021

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Aprill 2021

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Mai 2021

N	R	L	P
1	2	3	
4	5	6	7
8	9	10	11
12	13	14	15
16	17	18	19
20	21	22	23
24	25	26	27
28	29	30	31

Vaade 5: Lahutuse avalduse esitamine, nimi pärast lahutust

Lahutamise protsessiga tutvumine **Lahutusavalduse esitamine** Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

✓ ✓ **3** 4 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine **Nimi pärast lahutust** Varasuhte info Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksmine

PEREKONNANIMI PÄRAST LAHUTUST

Abielu lahutamisel võid säilitada praeguse perekonnanime või valida tagasi oma varasema nime.

Jätan praeguse nime
 Valin varasema nime

Tühista avaldus Tagasi Edasi >

Abiellumisavalduse esitamine

3 4

Nimi pärast lahutust Varasuhte info

NIMI PÄRAST LAHUTUST

Abielu lahutamisel võid säilitada praeguse perekonnanime või valida tagasi oma varasema nime.

Jätan praeguse nime
 Valin varasema nime

Edasi >

Tühista avaldus

Tagasi

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

Avalduse avamine
 Koha ja aja valimine
 Nimi pärast lahutust
 Varasuhte info
 Hooldusõiguse info
 Avalduse kinnitamine
 Maksmine

PEREKONNANIMI PÄRAST LAHUTUST

Abielu lahutamisel võid säilitada praeguse perekonnanime või valida tagasi oma varasema nime.

Jätan praeguse nime
 Valin varasema nime

Valin lahutusjärgseks nimeks

Sten Vaarikas
 Sten Metsakandi

Peale lahutust saad tagasi valida ainult ühe oma varasematest nimedest. Siin on kuvatud varasemad Rahvastikuregistrisse kantud nimed. Kui mõni sinu varasem nimi ei ole Rahvastikuregistrisse kantud ja soovid seda valida, tuleb nimi originaaldokumentide alusel registrisse kanda ja alles siis lahutusavaldusega jätkata.

[Loe lähemalt nime Rahvastikuregistrisse kandmise kohta](#)

UUE NIMEGA DOKUMENDID

Nime vahetamise puhul tuleb uue nimega dokumendid tellida vähemalt 30 päeva jooksul peale abielulahutuse jõustumist. Märgi juba siin, milliseid isikut- ja juhtimisõigust tõendavaid dokumente soovid uuendada ja edastame info vastava dokumendi väljastajale.

ID-kaart
 ID-kaardi väljastamise kohta saadame info sinu e-posti aadressile.

Pass
 Passi väljastamise kohta saadame info sinu e-posti aadressile.

Juhiluba
 Juhiluba saab väljastada pärast seda, kui oled kätte saanud uue nimega isikutõendava dokumendi. Saadame info edasiste juhustega sinu e-posti aadressile.

UUEST NIMEST TEAVITAMINE

Soovi korral saad oma uuest nimest teavitada ettevõtteid ja asutusi, kelle teenuseid kasutad. Uuest nimest teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

Soovin valida, kellele edastada uue nime teavitust

Vali ettevõtted, keda soovid teavitada:

Eesti Energia
 Eesti Gaas
 If Kindlustus
 LHV Pank
 Luminor
 SEB Pank
 Swedbank
 Tallinna Küte
 Tallinna Vesi
 Telia Eesti

Tühista avaldus Tagasi Edasi >

Abielumisavalduse esitamine

3 Nimi pärast lahutust
 4 Varasuhte info

NIMI PÄRAST LAHUTUST

Abielu lahutamisel võid säilitada praeguse perekonnanime või valida tagasi oma varasema nime.

Jätan praeguse nime
 Valin varasema nime

Valin lahutusjärgseks nimeks

Sten Vaarikas
 Sten Metsakandi

Peale lahutust saad tagasi valida ainult ühe oma varasematest nimedest. Siin on kuvatud varasemad Rahvastikuregistrisse kantud nimed. Kui mõni sinu varasem nimi ei ole Rahvastikuregistrisse kantud ja soovid seda valida, tuleb nimi originaaldokumentide alusel registrisse kanda ja alles siis lahutusavaldusega jätkata.

[Loe lähemalt nime Rahvastikuregistrisse kandmise kohta](#)

UUE NIMEGA DOKUMENDID

Nime vahetamise puhul tuleb uue nimega dokumendid tellida vähemalt 30 päeva jooksul peale abielulahutuse jõustumist. Märgi juba siin, milliseid isikut- ja juhtimisõigust tõendavaid dokumente soovid uuendada ja edastame info vastava dokumendi väljastajale.

ID-kaart
 ID-kaardi väljastamise kohta saadame info sinu e-posti aadressile.

Pass
 Passi väljastamise kohta saadame info sinu e-posti aadressile.

UUEST NIMEST TEAVITAMINE

Soovi korral saad oma uuest nimest teavitada ettevõtteid ja asutusi, kelle teenuseid kasutad. Uuest nimest teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

Soovin valida, kellele edastada uue nime teavitust

Vali ettevõtted, keda soovid teavitada:

Eesti Energia
 Eesti Gaas
 If Kindlustus
 LHV Pank
 Luminor
 SEB Pank
 Swedbank
 Tallinna Küte
 Tallinna Vesi
 Telia Eesti

Edasi >

Tühista avaldus

Tagasi

Vaade 6: Lahutuse avalduse esitamine, varasuhte info

Lahutamise protsessiga tutvumine **Lahutusavalduse esitamine** Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

✓ ✓ ✓ **4** 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust **Varasuhte info** Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksmine

VARASUHTE INFO

Lause selle kohta, et lahutamise protsessis on oluline teada, kuidas abieluvarasuhe varalisi õigusi ja kohustusi defineerib, kuid lahutuse avalduse esitamine ja lahutuse registreerimine ei kaasa vara jagamise protsessi.

Abielu varasuhte tüüp Abieluvararegistri andmetel: Varauhisus

Info, et varauhisuse puhul on vara jagamise põhimõtted defineeritud perekonnaseadusega ja õige lihtsam ühisvara jagamise moodus on konsensuslikult omavahelise kokkuleppe alusel. Juhul, kui ühisvara hulka kuuluvad kinnisasjad või äriühingu osad või aktsiad, tuleb nende lahutusjärgseks omandiõiguse vormistamiseks pöörduda notariesse.

Info selle kohta, et kui olete sõlminud abieluvaralepingu, dikteerib leping, kas ja kuidas lahutuse järgselt vara jagada. Kui varasuhte tüüp on Abieluvaraleping, siis see lause on esmase fookusega.

Loe lähemalt:

[Abikaasade varalised õigused](#) [Perekonnaseadus](#)

Kui vajate täiendavaid selgitusi vara jagamise kohta, on soovitatav pöörduda notari poole. Notariesse pöördumisel lisanduvad notari tasud. [Broneeri tehinguaeg notari juures](#)

Kui jagatava vara küsimuses ei on omavaheline vaidlus, on soovitatav vara jagamise küsimuses pöörduda kohtu poole. Kohtusse pöördumisel tuleb tasuda riigilõlvud.

Loe lähemalt, kuidas kohtusse pöörduda

[Tühista avaldus](#) [Tagasi](#) [Edasi >](#)

Abielumisavalduse esitamine

4 5

Varasuhte info **Avalduse kinnitamine**

VARASUHTE INFO

Lause selle kohta, et lahutamise protsessis on oluline teada, kuidas abieluvarasuhe varalisi õigusi ja kohustusi defineerib, kuid lahutuse avalduse esitamine ja lahutuse registreerimine ei kaasa vara jagamise protsessi.

Abielu varasuhte tüüp Abieluvara-registri andmetel: Varauhisus

Info, et varauhisuse puhul on vara jagamise põhimõtted defineeritud perekonnaseadusega ja õige lihtsam ühisvara jagamise moodus on konsensuslikult omavahelise kokkuleppe alusel. Juhul, kui ühisvara hulka kuuluvad kinnisasjad või äriühingu osad või aktsiad, tuleb nende lahutusjärgseks omandiõiguse vormistamiseks pöörduda notariesse.

Info selle kohta, et kui olete sõlminud abieluvaralepingu, dikteerib leping, kas ja kuidas lahutuse järgselt vara jagada. Kui varasuhte tüüp on Abieluvaraleping, siis see lause on esmase fookusega.

Loe lähemalt:

[Lorem ipsum dolor sit amet](#) [Consectetur adipiscing](#)

Kui ühist hooldusõigust omavatel vanematel on tõsiselt ja korduvalt erinevusi lapse kasvatamise küsimustes, siis ei pruugi ühise hooldusõiguse säilitamine olla lapse huvides. Selleks on mõlemal vanemal õigus taotleda kohtult, et lapse hooldusõigus antakse talle osaliselt või täielikult üle.

Loe lähemalt, hooldusõiguse muutmise kohta

[Edasi >](#)

[Tühista avaldus](#)

[Tagasi](#)

Vaade 7: Lahutuse avalduse esitamine, hooldusõiguse info

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

✓ ✓ ✓ ✓ 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust Varasuhte info **Hooldusõiguse info** Avalduse kinnitamine Maksmine

HOOLDUSÕIGUSE INFO

Lause selle kohta, et lahutamise puhul on oluline teada, mis alaealiste laste hooldusõigus ja sellega seotud kohutused.

Hooldusõigus tähendab vanema kohustust ja õigust hoolitseda oma alaealise lapse eest, sealhulgas:

- hoolitseda lapse isikliku heaolu eest (isikuhoidus)
- hoolitseda lapse vara eest (varahooldus)
- otsustada lapsega seotud asju (otsustusõigus).

Ühine hooldusõigus ja selles tulenev kohustus otsustada lapsesse puutuvaid olulisi asju ühiselt säilib ka siis, kui vanemad lahutavad.

Kui vanematel on ühine hooldusõigus, peavad nad olulisi, lapse olulisi lapse elu puudutavaid küsimusi otsustama ühiselt. Igapäevaelu küsimusi – näiteks, kas laps tohib minna klassiga teatrisse – võib otsustada see vanem, kelle juures laps parajasti viibib.

Kui vanemad ei jõua mõnes lapsele olulises, näiteks hariduse või lapse viibimiskoha määramise küsimuses, kokkuleppele, võib kohus vanema taotlusel anda selle asja otsustamise õiguse vaid ühele vanemale, säilitades muus osas ühise hooldusõiguse.

Loe lähemalt:
Lorem ipsum dolor sit amet [↗](#)
Consectetur adipiscing [↗](#)

Kui ühist hooldusõigust omavatel vanematel on tõsiseid ja korduvaid erimeelsusi lapse kasvatamise küsimustes, siis ei pruugi ühise hooldusõiguse säilitamine olla lapse huvides. Selleks on mõlemal vanemal õigus taotleda kohtult, et lapse hooldusõigus antakse talle osaliselt või täielikult üle.
Loe lähemalt, hooldusõiguse muutmise kohta [↗](#)

Tühista avaldus Tagasi Edasi >

Vaade 8: Lahutuse avalduse esitamine, avalduse kinnitamine

Lahutamise protsessiga tutvumine **Lahutusavalduse esitamine** Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust Varasuhte info Hooldusõiguse info **Avalduse kinnitamine** Maksmine

Palun kinnita lahutusavaldus.
Peale lahutusavalduse kinnitamist saadame abikaasale teate, et ka tema annaks omapoolse kinnituse. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.

Sinu andmed

Nimi **Sten Toomemäe**

Telefon **52 999 999**

e-posti aadress **sten.toomemae@mail.ee**

Abikaasa andmed

Nimi **Tiina Toomemäe**

Abielu lahutamise koht ja aeg

Lahutamise koht **Hiumaa Vallavalitsus**
Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiumaa

Lahutamise aeg **22.04.2021 11:00**

Nimi pärast lahutust

Lahutusjärgne nimi **Sten Vaarikas**

Uue nimega dokumendid

Riiklikud dokumendid **ID-kaart**
Juhiluba

Uuest nimest teavitamine

Teavitatud teenuseosutajad **Eesti Energia**
Eesti Gaas

Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

Soovin paberil abielulahutuse tõendit (eesti keeles ja tasuta)

Kinnitan, et esitatud andmed on õiged. Mul ei ole abielu lahutamise seonduvaid vaidlusi. Palun meie abielu lahutada.

Tühista avaldus Välju ja salvesta **Kinnita avaldus**

Abiellumisavalduse esitamine

5 6

Avalduse kinnitamine Maksmine

AVALDUSE KINNITAMINE

Palun kinnita lahutusavaldus.
Peale lahutusavalduse kinnitamist saadame abikaasale teate, et ka tema annaks omapoolse kinnituse. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.

SINU ANDMED

Nimi **Sten Toomemäe**

Telefon **52 999 999**

e-posti aadress **sten.toomemae@mail.ee**

ABIKAASA ANDMED

Nimi **Tiina Toomemäe**

ABIELU LAHUTAMISE KOHT JA AEG

Lahutamise koht **Hiumaa Vallavalitsus**
Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiumaa

Lahutamise aeg **22.04.2021 11:00**

NIMI PÄRAST LAHUTUST

Lahutusjärgne nimi
Sten Vaarikas

UUE NIMEGA DOKUMENDID

Riiklikud dokumendid
ID-kaart
Juhiluba

UUEST NIMEST TEAVITAMINE

Teavitatud teenuseosutajad
Eesti Energia
Eesti Gaas

Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

Soovin paberil abielulahutuse tõendit (eesti keeles ja tasuta)

Kinnitan, et esitatud andmed on õiged. Mul ei ole abielu lahutamise seonduvaid vaidlusi. Palun meie abielu lahutada.

Kinnita avaldus

Välju ja salvesta

Tagasi

Vaade 9: Lahutuse avalduse esitamine, riigilõivu maksmine

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

Avalduse avamine
 Koha ja aja valimine
 Nimi pärast lahutust
 Varasuste info
 Hooldusõiguse info
 Avalduse kinnitamine
 Maksmine

RIIGILÕIVU MAKSMINE

Riigilõiv ootab tasumist
 Riigilõivu võid tasuda sina või abikaasa. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisise juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.

Abielu lahutamine maakonnakeskuse kohalikus omavalitsuses **50 €**
 Lühiselgitus

Vali makseviis

Internetipank

Swedbank
 SEB
 Nordea
 Danske Bank
 LHV pank

POCO pay
 Coop Pank
 Liisi

Krediitkaart

VISA
 MasterCard
 Maestro

Abiellumisavalduse esitamine

5
 6

Avalduse kinnitamine Maksmine

RIIGILÕIVU MAKSMINE

Riigilõiv ootab tasumist
 Riigilõivu võid tasuda sina või abikaasa. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisise juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.

Abielu lahutamine maakonnakeskuse kohalikus omavalitsuses **50 €**
 Lühiselgitus

Vali makseviis

Internetipank

Swedbank
 SEB

Nordea
 Danske Bank

LHV pank
 POCO pay

Coop Pank
 Liisi

Krediitkaart

VISA
 MasterCard

Maestro

Vaade 10: Lahutusavalduse esitamine, avalduse avamise vaade teisele osapoolle

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

1 2 3 4 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust Varasuhte info Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksmine

Lahutusavaldus ootab kinnitust
Sinu abikaasa on avanud ja kinnitanud lahutusavalduse. Palun vaata läbi lahutusavalduse andmed ja anna omapoolne kinnitus. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud.

AVALDUSE AVAMINE

Minu andmed

Nimi **Tiina Maasalu**

Telefon **52 000 000** [Muudan](#)

e-posti aadress **tiina.maasalu@gmail.com** [Muudan](#)

Kaasa andmed

Nimi **Sten Maasalu**

Kohaldatav õigus

Kinnitan, et lahutusele kohaldub Eesti õigus

Elektroniiselt saab lahutusavalduse esitada vaid juhul, kui lahutusele kohaldub Eesti õigus. Kui olete kaasaga kokku leppinud, et lahutusele kehtib mõne muu riigi õigus, tuleb abielu lahutamiseks pöörduda notari poole.

[Tühista elektrooniline avaldus ja broneeri tehinguaeg notari juures](#)

[Tühista avaldus](#) [Tagasi](#) [Edasi](#)

Lahutuse registreerimine

Lahutusavaldus kinnitatud, ootab abikaasa kinnitust
Saatsime abikaasale teate, et ta annaks lahutusavaldusele kinnituse. Lahutus-avaldus edastatakse Perekonnaseisumetisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud.
[Avalehele](#)

SINU ANDMED

Nimi
Sten Toomemäe

Telefon
52 999 999

e-posti aadress
sten.toomemae@mail.ee

ABIKAASA ANDMED

Nimi
Tiina Toomemäe

ABIELU LAHUTAMISE KOHT JA AEG

Lahutamise koht
Hiumaa Vallavalitsus
Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiumaa

Lahutamise aeg
22.04.2021 11:00

NIMI PÄRAST LAHUTUST

Lahutusjärgne nimi
Sten Vaarikas

UUE NIMEGA DOKUMENDID

Riiklikud dokumendid
ID-kaart
Juhiluba

UUEST NIMEST TEAVITAMINE

Teavitatud teenuseosutajad
Eesti Energia
Eesti Gaas
Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

[Muuda avaldust](#)

[Tühista avaldus](#)

Vaade 11: Lahutusavalduse esitamine, probleemne kuupäev

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutusavalduse esitamine

✓ 2 3 4 5 6 7

Avalduse avamine Koha ja aja valimine Nimi pärast lahutust Varasuste info Hooldusõiguse info Avalduse kinnitamine Maksmine

KOHA JA AJA VALIMINE

Lahutuse registreerimise aeg vajab muutmist ja kinnitamist
Sinu abikaasa on lahutusavalduse kinnitanud, kuid nüüdseks ei mahu valitud lahutuse kuupäev enam lubatud perioodi. Muuda abielu lahutamise aega ja kinnita avaldus. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.

Abielu lahutamise koht **Hiiu maakond** [Muudan](#)
Keskväljak 5a, Kärda
92413, Hiiu maakond

Abielu lahutamise aeg **22.04.2021** **11:00** Abielu lahutamise päev peab olema vähemalt 30 päeva ja mitte rohkem kui 90 päeva avalduse kinnitamisest.

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

[Tühista avaldus](#) [Tagasi](#) [Edasi >](#)

Vaade 12: Lahutamiseavaldus kinnitatud, staatuse teade

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine **Lahutamine** Lahutus registreeritud

Lahutamine

Lahutusavaldus kinnitatud, ootab abikaasa kinnitust
Saatsime abikaasale teate, et ta annaks lahutusavaldusele kinnituse. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisumetisise juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud.
[Avalehele](#)

Sinu andmed

Nimi	Sten Toomemäe
Telefon	52 999 999
e-posti aadress	sten.toomemae@mail.ee

Abikaasa andmed

Nimi	Tiina Toomemäe
------	----------------

Abielu lahutamise koht ja aeg

Lahutamise koht	Hiiumaa Vallavalitsus Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiiumaa
Lahutamise aeg	22.04.2021

Nimi pärast lahutust

Lahutusjärgne nimi	Sten Vaarikas
--------------------	---------------

Uue nimega dokumendid

Riiklikud dokumendid	ID-kaart Juhiluba
----------------------	----------------------

Uuest nimest teavitamine

Teavitatud teenuseosutajad	Eesti Energia Eesti Gaas
----------------------------	-----------------------------

Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

[Avalehele](#) [Tühista avaldus](#) [Muuda avaldust](#)

Vaade 13: Lahutamiseavaldus, vajab tähelepanu

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine **Lahutamine** Lahutus registreeritud

Lahutamine

Lahutusavalduse aeg vajab muutmist ja üle kinnitamist
Lahutusavaldus on sinu poolt kinnitatud, kuid abikaasa poolt veel kinnitamata. Nüüdseks ei mahu sinu poolt valitud lahutuse kuupäev enam lubatud perioodi. Lahutusavaldus edastatakse Perekonnaseisusametisse juhul, kui mõlemad pooled on ühisavalduse kinnitanud ja riigilõiv on tasutud.
[Muuda abielu lahutamise aega](#)

Sinu andmed

Nimi **Sten Toomemäe**

Telefon **52 999 999**

e-posti aadress **sten.toomemae@mail.ee**

Abikaasa andmed

Nimi **Tiina Toomemäe**

Abielu lahutamise koht ja aeg

Lahutamise koht **Hiiumaa Vallavalitsus**
Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiiumaa

Lahutamise aeg **22.04.2021 11:00** Ebasõlv kuupäev [Muudan](#)

Nimi pärast lahutust

Lahutusjärgne nimi **Sten Vaarikas**

Uue nimega dokumendid

Riiklikud dokumendid **ID-kaart**
Juhiluba

Uuest nimest teavitamine

Teavitatud teenuseosutajad **Eesti Energia**
Eesti Gaas
Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.

[Avalehele](#) [Tühista avaldus](#) [Muuda avaldust](#)

Vaade 14: Lahutamisavaldus tühistatud

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine **Lahutamine** Lahutus registreeritud

Lahutamine

Lahutusavalduse on tühistatud
Lahutusavaldus on tühistatud 21.04.2021.
[Avalehele](#)

Sinu andmed

Nimi	Sten Toomemäe
Telefon	52 999 999
e-posti aadress	sten.toomemae@mail.ee

Abikaasa andmed

Nimi	Tiina Toomemäe
------	-----------------------

Abielu lahutamise koht ja aeg

Lahutamise koht	Hiiumaa Vallavalitsus Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiiumaa
Lahutamise aeg	22.04.2021 11:00

Nimi pärast lahutust

Lahutusjärgne nimi	Sten Vaarikas
--------------------	----------------------

Uue nimega dokumendid

Riiklikud dokumendid	ID-kaart Juhiluba
----------------------	------------------------------------

Uuest nimest teavitamine

Teavitatud teenuseosutajad	Eesti Energia Eesti Gaas Teavitamine toimub pärast abielulahutuse jõustumist.
----------------------------	---

[Avalehele](#)

Vaade 15: Lahutus registreeritud

Lahutamise protsessiga tutvumine Lahutusavalduse esitamine Lahutamine Lahutus registreeritud

Lahutuse staatus

Sten Maasalu ja Tiina Toomemäe
Abielulahutus registreeritud 22.04.2021 Hiiumaa Vallavalitsuses

[Abielulahutuse tõend](#)

[Telli abielulahutuse tõend paberil](#)

Avalehele

Lahutuse staatus

Sten Maasalu ja Tiina Toomemäe
Abielulahutus registreeritud 22.04.2021
Hiiumaa Vallavalitsuses

[Abielulahutuse tõend](#)

[Telli abielulahutuse tõend paberil](#)

Avalehele